

WorldSkills Croatia model natjecanja učenika strukovnih škola

WorldSkills Croatia model natjecanja učenika strukovnih škola

Agencija za
strukovno obrazovanje
i obrazovanje odraslih

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

IZVRSNOST I ZNANJE
ZASLUŽUJU PRIZNANJE!

Nakladnik:
Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
Garićgradska ulica 18, 10 000 Zagreb, Hrvatska
+385 1 6274 666
ured@asoo.hr
www.asoo.hr

Za nakladnika:
Mile Živčić, ravnatelj

Izradila:
Stručna radna skupina za izradu Novoga modela nacionalnih natjecanja i smotri u strukovnim vještinama

Urednici:
Nino Buić, Ivor Rubeša, Martina Jaklin, Darko Čondić, Ana Željeznjak

Lektorirala:
Ana Lesko

Grafička priprema:
Studio Kuća d. o. o.

Tisak:
Kerschoffset Zagreb d.o.o.

Naklada:
650 primjeraka

Zagreb, 2022.

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 0000000

Izrada publikacije sufinancirana je iz ESF projekta Promocija učeničkih kompetencija i strukovnog obrazovanja kroz strukovna natjecanja i smotre. Sadržaj je isključiva odgovornost Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih.

ISBN 978-953-8065-37-8

9 789538 065378

Sadržaj

Uvod5
Stari model smotri radova i natjecanja učenika i učenica srednjih škola Republike Hrvatske u strukovnim disciplinama7
Povijest smotri radova i natjecanja7
Stari model smotri radova i natjecanja učenika i učenica srednjih škola Republike Hrvatske u strukovnim disciplinama	11
Školsko natjecanje	12
Međuzupanijska natjecanja	13
Državno natjecanje	13
SWOT analiza starog modela smotri radova i natjecanja učenika	15
Istraživanje strukovnih škola, nastavnika, ravnatelja i učenika o starom modelu smotri radova i natjecanja učenika	17
Opis istraživanja	17
Rezultati istraživanja	18
Učenici	18
Mentori	19
Ravnatelji	23
Važnost i uloga natjecanja u vještinama u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju	27
Korist od natjecanja	28
Koristi za učenike sudionike natjecanja	28
Zahtjevi i korist za nastavnike	28
Korist za poslodavce	29
Korist za škole	29
Profesionalno usmjeravanje	30
Zaključno	30
Međunarodna natjecanja u strukovnim vještinama	31
EuroSkills natjecanja	31
EuroSkills natjecanje	32
WorldSkills natjecanja	32
WorldSkills natjecanja	33
WorldSkills Croatia	33

Primjeri dobre prakse u drugim zemljama	33
Slovenija	33
Finska	35
Latvija	36
<i>WorldSkills</i> model natjecanja i smotri učenika strukovnih škola	39
Osnovna načela novog modela natjecanja	39
Polazišne osnove za odabir natjecateljskih disciplina	40
Ciljevi novih državnih natjecanja	41
Dionici natjecanja	41
Priprema, organizacija i način provođenja WSC natjecanja	43
Razine natjecanja	43
Mjesto održavanja WSC natjecanja	43
Organizacijska struktura natjecanja	44
Zadaca Agencije	45
Radna skupina za izradu tehničkog opisa i modela zadatka	45
Školsko i međuzupanijsko organizacijsko i prosudbeno povjerenstvo	46
Škola/tvrtka domaćin i organizacijsko povjerenstvo za državno natjecanje	47
Prosudbeno povjerenstvo na državnom natjecanju	48
Žalbe	48
Smotre	48
Trajanje natjecanja	49
Broj natjecatelja na državnim natjecanjima	49
Hodogram natjecanja	49
Nagrade i priznanja	49
Odabir timova za sudjelovanje na <i>EuroSkills</i> i <i>WorldSkills</i> natjecanjima	51
PRILOZI	53
Prilog I. Istraživanje strukovnih škola, nastavnika, ravnatelja i učenika o starom (tada aktualnom) modelu smotri radova i natjecanja učenika - grafikoni	54
Prilog II. Popis disciplina za koje će se u školskoj godini 2022./2023. održati državno natjecanje	60

Uvod

U Republici Hrvatskoj Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih svake godine na državnoj razini provodi natjecanja i smotre učeničkih radova čiji je cilj promicanje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, podizanje njegova ugleda te jačanje njegove privlačnosti.

Glavni zadatci natjecanja učenika: prezentacija učeničkih znanja, vještina i sposobnosti, poticanje i motiviranje učenika na predstavljanje vlastitih znanja, vještina i sposobnosti, prezentacija zanimanja, profesionalno usmjeravanje učenika te predstavljanje poslodavcima praktičnih vještina koje su učenici usvojili tijekom obrazovanja.

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih korisnik je projekta „Promocija učeničkih kompetencija i strukovnog obrazovanja kroz strukovna natjecanja i smotre“ koji se financira kao izravna dodjela sredstava u okviru Prioritetne osi 3 – Obrazovanje i cjeloživotno učenje, Specifičnog cilja 10.iv.1. — Modernizacija ponude strukovnog obrazovanja te podizanje njegove kvalitete u svrhu povećanja zapošljivosti učenika kao i mogućnosti za daljnje obrazovanje, Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.“ Cilj projekta je promocija privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te važnosti učeničkih kompetencija i strukovnih zanimanja kroz unaprjeđenje starog sustava strukovnih natjecanja i jačanje kompetencija djelatnika škola i učenika kroz sudjelovanje u moderniziranom sustavu natjecanja i smotri na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Natjecanja koja su se provodila po starom modelu nisu odražavala moderne trendove u strukovnom obrazovanju, bila su previše usitnjena, a neka premalo naglašavala praktične vještine. Navedene je aktivnosti bilo potrebno približiti suvremenim trendovima i standardima (poput *EuroSkills* i *WorldSkills* natjecanja), učiniti ih vidljivijim u svrhu promocije i podizanja privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te ih koristiti i kod profesionalnog usmjeravanja.

Jedan od problema strukovnog obrazovanja u Hrvatskoj bila je i njegova neprivačnost i niski ugled u društvu, među roditeljima i učenicima osnovnih škola. U mnogim zemljama, kao i na europskoj razini organizacija natjecanja učenika strukovnih škola prepoznata je kao potencijal u promicanju vidljivosti i podizanju privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja kao poželjnog odabira karijere. Potrebno je aktivno raditi na podizanju razine svijesti o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju kod roditelja, učenika osnovnih i srednjih škola te poslodavaca. Natjecanja u vještinama mogu pomoći u povećanju privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, ponajviše promicanjem želje kod učenika za dodatni rad, vlastito usavršavanje i stjecanje novih vještina. Također, njihovim unaprjeđenjem, modernizacijom te organizacijom po uzoru na *EuroSkills* mogu se koristiti u svrhu profesionalnog usmjeravanja (sajam poslova, dani karijera, itd.). Isto tako mogu biti prilika da učenici demonstriraju svoje vještine i stečene kompetencije potencijalnim poslodavcima.

U novom modelu natjecanja posebna pozornost posvećuje se kvalitetnijem uključivanju učenika s teškoćama u sustav natjecanja čime će se doprinijeti njihovoj boljoj socijalnoj uključenosti.

Velika prepreka daljnjem razvoju natjecanja do sada je bilo i to što sredstva u proračunu Republike Hrvatske nisu bila dovoljna za podizanje kvalitete i kvantitete strukovnih učeničkih natjecanja. Navedenim projektom osigurana je i nužna podrška za uvođenje novog modela natjecanja.

U program razvoja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja 2016. – 2020. u okviru prioriteta 3. Promicanje izvrsnosti, privlačnosti i uključivosti strukovnog obrazovanja, pod ciljem 3.1. jačanje izvrsnosti i privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja uključena je i Mjera 3.1. Promocija vještina učenika strukovnih programa, modernizacija i promicanje strukovnog obrazovanja i vještina koja je predviđela uvođenje novog modela natjecanja i smotri. U skladu s time kroz navedeni projekt razvijen je cjelokupni koncept novih i unaprijeđenih natjecanja i smotri.

Svrha ovog dokumenta je predstaviti *WorldSkills* model natjecanja učenika strukovnih škola. Kroz dokument će se predstaviti povijesni razvoj i analiza starog modela natjecanja, dat će se moderni pogled na natjecanja učenika i njihovu važnost i ulogu u modernom sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja uz primjere dobrih praksi iz drugih zemalja te predstaviti sam *WorldSkills* model natjecanja učenika strukovnih škola u Republici Hrvatskoj kao i model sudjelovanja hrvatskih predstavnika na europskim i svjetskim natjecanjima u vještinama.

Stari model smotri radova i natjecanja učenika i učenica srednjih škola Republike Hrvatske u strukovnim disciplinama

Povijest smotri radova i natjecanja

Natjecanja i smotre su jedan od oblika izvannastavnih aktivnosti definiranih Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, člankom 35., a koji glasi: Izvannastavne aktivnosti; (1) Radi zadovoljavanja različitih potreba i interesa učenika školska ustanova organizira posebne izvannastavne aktivnosti, (2) Izvannastavne aktivnosti se planiraju školskim kurikulumom i godišnjim planom i programom rada neposrednih nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti u školskoj ustanovi, (3) Izvannastavne aktivnosti nisu obvezni dio učenikovog opterećenja, ali se mogu priznati učenicima kao ispunjavanje obveza u školi. Članak je donesen, između ostaloga, radi zadovoljavanja različitih potreba i interesa učenika.

Prema članku 21. Zakona o srednjem školstvu iz 1992. jedan od zadataka srednjih škola su i obavezno otkrivanje, praćenje i poticanje darovitih učenika te organiziranje dodatnog rada prema učeničkim sklonostima, sposobnostima i interesima.

U to vrijeme razne zajednice i udruge škola pokrenule su natjecanja i smotre učeničkih radova iz različitih područja i to:

- natjecanja u području turizma i ugostiteljstva (GASTRO) započela su 1980. godine
- natjecanja u području prometa započela su 1997. godine
- natjecanja u području tekstila i kože započela su 1997. godine
- natjecanja u području arhitekture, građevinarstva i geodezije započela su 1995. godine.

Međutim, natjecanja se nisu provodila sustavno niti su bila u nadležnosti državnih institucija.

Zakon o Zavodu za školstvo RH (Narodne novine br. 153/2002. godine) stupio je na snagu 18. prosinca 2002. te je njime osnovan i Odjel za strukovno obrazovanje. Organizacija natjecanja nije se posebno navodila kao zadatak Zavoda te se nije ni organizirano pristupilo provedbi natjecanja učenika u strukovnom obrazovanju.

Vlada RH na sjednici održanoj 13. siječnja 2005. donijela je Uredbu o osnivanju Agencije za strukovno obrazovanje (Narodne novine, br. 10/2005. godine). U okviru dodijeljenih zadaća, Agencija je preuzela sustavnu brigu i skrb o razvoju sustava natjecanja učenika strukovnih škola, što se odrazilo na povećanje broja natjecanja i broja sudionika. **U razdoblju od 2006. do 2018. godine Agencija je u Državnom proračunu RH osigurala više od 30 milijuna kuna za potrebe organizacije i provedbe natjecanja učenika strukovnih škola.**

Školske godine 2005./2006. organizirana su natjecanja u 17 strukovnih područja. Na državnim natjecanjima i smotrama sudjelovalo je **1698 učenika s 1116 mentora u 72 discipline.**

1. Natjecanje, susreti i smotre radova učenika/ca graditeljskih i geodetskih škola;
2. Natjecanja i smotre učenika/ca strojarskih, brodograditeljskih i pomorskih zanimanja te tehničara/ki za mehatroniku;
3. Natjecanje, susreti i smotre radova učenika/ca u drvodjeljskim zanimanjima;
4. Natjecanje učenika/ca u šumarskim programima
5. Natjecanje knjigovodstvo s bilanciranjem
6. Natjecanje Savršeni ekonomist
7. Natjecanje administrativni tajnik i upravni referent
8. Natjecanje učenika/ca u programima odjeće, tekstila, kože i dizajna „Dani odjeće 2016.“
9. Natjecanje učenika/ca frizerskih struka
10. Natjecanje „Gastro“

11. Natjecanje učenika /ca u zanimanju pekar/ica
12. Natjecanje učenika/ca prehrambeno tehnoloških škola u zanimanju prehrambeni/a tehničar/ka
13. Natjecanja učenika/ca srednjih poljoprivrednih škola u zanimanju cvjećar/ka i učenika/ca četverogodišnjim programima u području biljne proizvodnje tloznanstvo
14. Natjecanje učenika/ca u području veterinarske medicine – veterinarski tehničar/ka – veterinarska mikrobiologija;
15. Natjecanje učenika/ca prometne struke
16. Natjecanje učenika/ca u elektrotehničkome obrazovnom području;
17. *Schola medica.*

Natjecanja su održavana na tri razine: školska, među/zupanijska i državna natjecanja te su se sva održavala u prostorijama škola domaćina koje su imale uvjete za provedbu natjecanja, ali i u drugim ustanovama ili trgovačkim društvima.

Svrha natjecanja i smotri učeničkih radova, 2005./06., bila je:

- afirmacija učenika/ca,
- priznavanje njihovih stečenih znanja, vještina i sposobnosti,
- poticanje razvoja kreativnosti, samostalnosti i samopouzdanja.

Prvi put su, 2006. godine, učenicima strukovnih škola, prvacima državnih natjecanja te njihovim mentorima, dodijeljena priznanja i zahvalnice.

Agencija za strukovno obrazovanje organizirala je 2007. godine natjecanja na jednom mjestu, na Zagrebačkom velesajmu iz 8 sektora i u 37 disciplina, i to:

Tablica 1. Natjecanja na Zagrebačkom velesajmu 2007. godine

Poljoprivreda, prehrana i veterina	- CNC tehnike ☐ glodanje
- Cvjećar	- CNC tehnike ☐ tokarenje
- AGRO (sudjelovali su učenici/e tehničkih zanimanja iz poljoprivredne struke)	- Dizajniranje računalom – CATIA
- Pekar	- Dizajniranje računalom – Auto Cad
- Veterinarski tehničar	- Instalater grijanja i klimatizacije
Šumarstvo, prerada i obrada drva	- Vodoinstalater
- Stolar	- Tehničar za mehatroniku
- Drvodjeljski tehničar-dizajner	- Smotra radova iz robotike
- Smotra radova učenika/ca drvodjeljskih zanimanja	Graditeljstvo i geodezija
Tekstil i koža	- Rukovatelj samohodnim građevinskim strojevima
- Dizajn odjeće	- Prostoručno crtanje
- Dizajn tekstila	- Zidar
- Modna kolekcija krojača i /ili odjevnih tehničara	- Tesar
- Modna kolekcija krojača i /ili odjevnih tehničara ☐ pojedinačni model	- Keramičar oblagrač
- Modna kolekcija dizajnera odjeće i tekstila	- Soboslikar ličilac
- Modna kolekcija dizajnera odjeće i tekstila ☐ pojedinačni model	- Pismoslikar
- Smotra obuće i galanterije	- Monter suhe gradnje
Grafička tehnologija i audiovizualne tehnologije	- Smotra radova učenika/ca ☐ graditeljstvo i geodezija
- Smotra grafika – grafička tehnologija	Ekonomija, trgovina i poslovna administracija
- Smotra grafika – grafički dizajn	- Sajam vježbeničkih tvrtki
- Smotra grafika – multimedija	Osobne, usluge zaštite i druge usluge
Strojarstvo, brodogradnja i metalurgija	- Muška frizura
- Automehaničar	- Ženska frizura

Ovakvim načinom organizacije natjecanja i promoviranja učeničkih vještina (kompetencija) Agencija je pokušala uvesti novu dimenziju natjecanja i strukovnog obrazovanja, a po uzoru na međunarodne standarde. Međutim, zbog globalne gospodarske krize koja je zahvatila i Hrvatsku te značajnog smanjenja sredstava u državnom proračunu za natjecanja, odustaje se od takvoga modela natjecanja i vraća na sustav pojedinačnih državnih natjecanja.

Zakonom o strukovnom obrazovanju (Narodne novine, br. 30/2009.), u dijelu IV. (Ustrojstvo strukovnog obrazovanja), pod djelatnosti Agencije za strukovno obrazovanje (čl. 13., stavak 10) navodi se sustavno organiziranje natjecanja kao jedna od djelatnosti Agencije gdje ista organizira i provodi državna natjecanja učenika i smotre učeničkih radova u sustavu strukovnog obrazovanja.

Ovime su natjecanja učenika strukovnih škola prvi put bila zakonski regulirana.

Od školske godine 2008./09. svim prvacima državnih natjecanja i natjecateljima koji su osvojili jedno od prva tri mjesta na međunarodnim natjecanjima dodjeljuje se **nagrada „Faust Vrančić“**. Te godine u programu državnih natjecanja i smotri sudjelovalo je ukupno 1259 učenika i 819 mentora, dok je na međunarodnoj razini 25 učenika osvojilo jedno od prva tri mjesta, a pratilo ih je 18 mentora.

Podatci o broju disciplina, članova državnog povjerenstva, natjecatelja i njihovih mentora od 2013. do 2018. godine prikazani su u tablici 2.

Tablica 2 Podatci o broju disciplina, članova državnog povjerenstva, natjecatelja i njihovih mentora od 2013. do 2018. godine

Godina natjecanja	Broj disciplina i smotri	Broj učenika	Broj mentora	Broj članova državnog povjerenstva
2013.	72	858	658	216
2014.	73	921	708	199
2015.	74	973	736	214
2016.	74	994	742	214
2017.	75	988	757	214
2018.	76	1048	798	214

Tablica 3 Broj disciplina, članova državnog povjerenstva, natjecatelja i njihovih mentora

Stari model smotri radova i natjecanja učenika i učenica srednjih škola Republike Hrvatske u strukovnim disciplinama

Prema **Uputama** i **Vremeniku** smotri radova i natjecanja, a nakon imenovanja članova Državnoga povjerenstva za kalendarsku godinu, koje izrađuje Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, natjecanja su se provodila na tri razine:

- školska
- među/županijska i
- državna

Na natjecanjima i smotrama sudjelovali su učenici koji su se kao pojedinci ili članovi određene skupine isticali znanjem, vještinama ili sposobnostima u skladu s programom obrazovanja i pravilima pojedinoga natjecanja ili smotre.

Na smotrama radova učenika sudjelovali su i učenici s teškoćama u razvoju kojima je organizator natjecanja osiguravao primjerene tehničke uvjete za sudjelovanje. Broj učenika na natjecanju, odnosno smotri, u pravilu je ovisio o ukupnom broju učenika koji su se obrazovali za određeno zanimanje.

Jednog ili više učenika na natjecanju ili smotri, u pravilu, pratio je mentor koji ga je pripremao za natjecanje ili smotru, a najviše, po disciplini natjecanja, jedan mentor iz škole.

O broju učenika i mentora, sudionika na državnoj razini natjecanja i smotri, odlučivala je Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih.

Svrha natjecanja i smotri bila je:

- prezentacija učeničkih znanja, vještina i sposobnosti
- poticanje i motiviranje učenika na prezentaciju svojih znanja, vještina i sposobnosti
- prezentacija zanimanja i
- profesionalno usmjeravanje učenika osnovnih i srednjih škola.

Sudjelovanje na svim razinama natjecanja i smotri trebalo je proizlaziti iz redovitoga obrazovnog programa, izvannastavnoga rada ili dodatne nastave koja se provodila tijekom svih obrazovnih razdoblja i bila sastavni dio godišnjega plana i programa rada škole.

Vremenik natjecanja i smotri na svim razinama, za svaku školsku godinu, donosila je Agencija, u skladu s pravilnikom kojim je određen kalendar rada srednjih škola.

Na natjecanju ili smotri mogli su se izložiti i predstaviti istraživački radovi učenika proizišli iz pokusa i istraživanja koje bi prethodno prihvatilo Državno povjerenstvo i pod uvjetom da prethodno nisu prijavljivani ili prikazani na državnim smotrama i natjecanjima iz drugih područja.

Obveze škola u pripremanju natjecanja bile su:

- omogućiti učenicima slobodan izbor discipline u kojoj žele sudjelovati na natjecanju i/ili smotri
- izabrati nastavnike koji će pripremati i voditi učenike na natjecanja i smotre
- izraditi ili odobriti programe izvannastavnoga rada ili dodatne programe kojima se potiču i razvijaju stvaralačke mogućnosti svakog učenika
- upoznati sve učenike i njihove roditelje s programima rada škole, provedbom pojedinih natjecanja ili smotri
- osigurati materijalne, tehničke i ostale potrebne uvjete za primjerenu pripremu učenika za sudjelovanje na natjecanju ili smotri
- sve oblike izvannastavnoga rada uklopiti u organizaciju radnoga dana i tjedna kako se ne bi ometalo ostvarivanje redovitih programa
- stalno senzibilizirati okruženje za vrjednovanje rezultata rada škole i svakog pojedinog učenika i nastavnika
- surađivati sa strukovnim udrugama, zajednicama i društvima čiji su članovi prosvjetni djelatnici te stručnjaci iz pojedinih područja i specijalnosti, a za koje škola procjenjuje da pridonose kvalitetnom i stručnom ostvarivanju programa izvannastavnih aktivnosti, tj. natjecanja i smotri.

U državna povjerenstva za provedbu smotri i natjecanja, za svaku školsku godinu, imenovalo se istaknute stručnjake iz pojedinih područja. Najmanje polovica članova Državnog povjerenstva trebala je biti imenovana iz redova nastavnika srednjih strukovnih škola RH.

Sukladno *Uputama za provedbu smotri radova i natjecanja učenika i učenica srednjih škola Republike Hrvatske u strukovnim disciplinama* zadaće Državnoga povjerenstva su bile:

- izrada prijedloga programa i pravila natjecanja ili smotre
- provedba natjecanja ili smotre u skladu s programom i pravilima natjecanja
- utvrđivanje mjerila za vrjednovanje pojedinih zadataka
- obavljanje stručno-tehničkih poslova
- priprema i organizacija natjecanja ili smotri na državnoj razini
- pripremanje materijala vezanih uz natjecanja ili smotre
- osiguravanje tajnosti zadataka
- analiza svih dijelova natjecanja ili smotre na temelju kojih su donosili zaključke i preporuke Agenciji za daljnju provedbu natjecanja
- izradba izvješća o provedenom natjecanju i dostavljanje Agenciji
- predlaganje škole domaćina državnoga natjecanja ili smotre za narednu školsku godinu
- pružanje stručne i organizacijske pomoći te pravodobno slanje svih potrebnih materijala školi domaćinu
- ostali poslovi koji su proizlazili iz specifičnosti pojedinih natjecanja ili smotri, a obuhvaćeni su odlukom o imenovanju pojedinoga povjerenstva.

Troškovi organizacije, pripreme i provedbe državnih natjecanja i smotri učenika i učenica srednjih škola Republike Hrvatske u strukovnim disciplinama podmirivali su se iz Državnoga proračuna Republike Hrvatske. Sukladno prihvaćenom planu troškova, Agencija je podmirivala:

smještaj i prehranu sudionika

- troškove prijevoza i naknade za dnevnice podmirivala je svaka ustanova/tvrtka za svoje sudionike natjecanja i smotri i slala Agenciji zahtjev za povrat tih sredstava
- naknade članovima državnoga povjerenstva
- materijalne troškove natjecanja i smotri
- ostale troškove škole domaćina nastale provedbom državnoga natjecanja.

Praćenje provedbe natjecanja i smotri, na svim razinama, provodilo se putem informacijskog sustava VETIS.

Natjecanja su se mogla provoditi na tri načina: a) pisanom provjerom stručno-teorijskoga znanja b) pisanom provjerom stručno-teorijskoga znanja i praktičnim zadatkom ili c) praktičnim zadatkom.

Školsko natjecanje

Školsko natjecanje provodilo se u skladu s *Uputama za provedbu smotri radova i natjecanja učenika i učenica srednjih strukovnih škola Republike Hrvatske u strukovnim disciplinama*.

Upute i zadatke za Školsko natjecanje izradilo je Državno povjerenstvo kojeg je imenovala Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih.

- Školsko natjecanje organiziralo je Školsko povjerenstvo od tri člana kojeg je imenovao ravnatelj škole.
- Mentore učenika je imenovao ravnatelj škole. Mentor za natjecanje mogao je pripremati jednog ili više učenika.
- Škole koje su sudjelovale u natjecanju bile su dužne izvršiti pretprijavu za školsko-županijsko natjecanje u informacijski sustav VETIS Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih.
- Škole sudionici natjecanja na dan natjecanja su preuzimale zadatke za učenike koje je izradilo Državno povjerenstvo za pojedine natjecateljske discipline.
- Školsko natjecanje su provodili članovi Školskog povjerenstva.

Uvjeti sudjelovanja na školskom izlučnom natjecanju za državno natjecanje su bili:

- Na natjecanju su sudjelovali učenici završnih razreda.
- Temu zadatka za školsko natjecanje donosilo je Državno povjerenstvo za svaku disciplinu i godinu natjecanja.
- Po završetku natjecanja, sukladno uputama, podatci o postignutim rezultatima unosili su se u informacijski sustav VETIS.
- Informacijski sustav je obrađivao podatke za svaku školu koja se natjecala, formirao se rang ljestvica učenika po broju

bodova. Na državno natjecanje sustav je označavao i pozivao prvoplasiranog učenika s najvećim brojem bodova sa školskog natjecanja. Na državno natjecanje uz učenika je išao jedan mentor iz svake plasirane škole.

- Broj plasiranih učenika za državno natjecanje ovisio je o natjecateljskoj disciplini sukladno propozicijama i uputama za svaku godinu natjecanja.
- Sva natjecanja provodila su se sukladno vremeniku smotri radova i natjecanja učenika i učenica srednjih škola Republike Hrvatske u strukovnim disciplinama koji je izradila Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih i koji se donosio za svaku školsku godinu.
- Škole su po održanom školskom natjecanju bile dužne objaviti ljestvice poretka i nekoliko fotografija s natjecanja na mrežnim stranicama škole.

Školska natjecanja provodila su se kako bi se odabralo najbolje učenike za regionalna natjecanja u različitim sektorima ili izravno za državna natjecanja. Ako je ukupan broj škola s istim programom u Republici Hrvatskoj iz kojeg su se učenici/ce natjecali u strukovnoj disciplini bio manji od 20, državnome natjecanju mogla su prethoditi samo školska natjecanja.

Svaka škola sudjelovala je u nekim ili svim disciplinama, ovisno o veličini škole. Natjecanja su se održavala u prostorima škole, tijekom siječnja, a članovi povjerenstva su bili nastavnici koji nisu bili mentori. Ova razina natjecanja bila je dostupna za sve učenike škole. Nakon provedenog školskog natjecanja i odabira učenika, isti su se prijavljivali u VETIS kako bi se mogli natjecati na međuzupanijskom natjecanju.

Međuzupanijska natjecanja

Međuzupanijsko natjecanje provodilo se u skladu s *Uputama za provedbu smotri radova i natjecanja učenika i učenica srednjih strukovnih škola Republike Hrvatske u strukovnim disciplinama*.

Državnom natjecanju prethodilo je školsko i/ili međuzupanijsko natjecanje. Ako je ukupan broj škola s istim programom u Republici Hrvatskoj iz kojeg se učenici/ce natječu u strukovnoj disciplini bio manji od 20, državnome natjecanju mogla su prethoditi samo školska natjecanja.

- Upravni odjel nadležan za obrazovanje u županiji škole koja je domaćin međuzupanijskog natjecanja, međuzupanijsko povjerenstvo i škola domaćin organizirala su i provodila međuzupanijsko natjecanje.
- Škole su prijavljivale svoje učenike za međuzupanijska natjecanja putem informacijskoga sustava VETIS Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih odmah po završetku školskoga natjecanja
- Natjecateljske zadatke za međuzupanijska natjecanja izrađivalo je državno povjerenstvo, a predsjednik međuzupanijskog povjerenstva i predstavnik škole domaćina preuzimali su zadatke iz VETIS-a te ih umnožavali neposredno prije početka natjecanja.
- Međuzupanijska su povjerenstva bila dužna rezultate natjecanja unijeti putem informacijskoga sustava VETIS najkasnije do 16 sati drugoga dana po završetku natjecanja. Zbog specifičnosti međuzupanijskih natjecanja, a radi smanjenja troškova održavanja, državno povjerenstvo je definiralo module po disciplinama imajući u vidu jednodnevno trajanje natjecanja.
- Sa županijskoga/međuzupanijskog natjecanja i smotre na državno natjecanje i smotru pristupali su učenici/ce koje je potvrdilo županijsko/međuzupanijsko povjerenstvo prema propisanim kriterijima i rezultatima postignutima na županijskoj ili međuzupanijskoj razini.
- Kada je županijsko povjerenstvo dostavilo Agenciji ljestvicu konačnog poretka svih učenika koji su sudjelovali na županijskom, odnosno međuzupanijskom natjecanju, Agencija je odlučivala o broju učenika koje će pozvati na državno natjecanje. Ako je više učenika imalo isti broj bodova, u okviru dopuštenog broja učenika koji su mogli sudjelovati na državnom natjecanju, bili su pozvani svi učenici s istim brojem bodova.

Državno natjecanje

Državna natjecanja su se provodila sukladno odredbama *Uputa za provedbu smotri radova i natjecanja učenika i učenica srednjih škola Republike Hrvatske u strukovnim disciplinama*.

Organizatori natjecanja i smotri na državnoj razini bili su Agencija za strukovno i obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO) i škola domaćin, a suorganizatori su mogle biti strukovne udruge, zajednice škola, ili društva, županija, grad ili općina.

- ASOO sa školom domaćinom i/ili suorganizatorima je organizirala natjecanje, pratila njihovu provedbu i vrednovala rezultate natjecanja.

- Temu zadatka za državno natjecanje donosilo je Državno povjerenstvo za svaku disciplinu i godinu natjecanja.
- Na natjecanju su sudjelovali učenici koji su se plasirali nakon provedenih školskih i/ili međužupanijskih natjecanja.
- Na državnom natjecanju uz učenika je bio jedan mentor iz svake plasirane škole.
- Natjecateljske zadatke za državno natjecanje izrađivalo je državno povjerenstvo, a predsjednik državnoga povjerenstva i predstavnik škole domaćina preuzimali su zadatke iz VETIS-a te ih umnožavali neposredno prije početka natjecanja.
- Cjelokupan rad natjecatelja su pratili, vrednovali i ocjenjivali članovi Državnog povjerenstva.
- Sukladno uputama i propozicijama natjecanja za pojedine natjecateljske discipline iz redova Državnog povjerenstva imenovala su se prosudbena povjerenstva i žalbeno povjerenstvo.
- Po završetku natjecanja, podatci o postignutim rezultatima natjecatelja unosili su se u informacijski sustav VETIS.
- Informacijski sustav je obrađivao podatke, formirala se rang ljestvica učenika po broju bodova i rangirala ih.
- Škole domaćini su, na vidnom i unaprijed određenom mjestu, objavljivale službene ljestvice poretka iz VETIS-a.
- Nagrađivanje učenika, mentora, dodjela medalja i priznanja vršili su se prema protokolu državnog natjecanja.
- Škole domaćini su po održanom državnom natjecanju bile dužne objaviti rezultate natjecanja i ljestvice poretka na mrežnim stranicama škole.
- Nakon održanog državnog natjecanja škole domaćini su ASOO-u dostavljale izvješća o održanom natjecanju.
- Na državnoj razini sudjelovali su učenici škola iz Republike Hrvatske i iz inozemstva.
- Iz konačne liste rezultata natjecanja učenika iz Republike Hrvatske i učenika iz inozemstva izdvajao se poredak učenika iz Republike Hrvatske i na taj način određivala njihova rang-lista na državnoj razini.
- ASOO je financirala sudjelovanje škola iz Republike Hrvatske na državnoj razini.

SWOT ANALIZA STAROG MODELA SMOTRI RADOVA I NATJECANJA UČENIKA

Tablica 3 SWOT analiza starog modela smotri radova i natjecanja učenika

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> – Izuzetno dobra pokrivenost natjecanja u svim strukovnim obrazovnim sektorima – Tradicija provedbe natjecanja od 1980-tih godina – Iskustvo strukovnih škola u pripremi, organizaciji i provedbi natjecanja – Suradnja s gospodarstvom i lokalnom i regionalnom samoupravom na lokalnoj razini u nekim disciplinama – Prohodnost prema visokim učilištima u nekim disciplinama – Razvijanje područja kvalitete kroz natjecanja – Modernizirane i opremljene srednje strukovne škole suvremenim praktikumima, laboratorijima i opremom – Educirani strukovni nastavnici – Provođenje praktične nastave u i izvan škole – Mogućnost međunarodne razmjene učenika preko projekta <i>Erasmus +</i> – Mogućnosti korištenja sredstava ESI fondova za daljnji razvoj i podizanje kvalitete natjecanja – Kurikulumi bazirani na ishodima učenja uvedeni u sustav – Izrađeni novi standardi zanimanja i standardi kvalifikacija u skladu sa potrebama tržišta rada i poslodavaca 	<ul style="list-style-type: none"> – Nedovoljna vidljivost strukovnih natjecanja – Nedovoljna motivacija učenika i mentora – Nedovoljna podrška mentorima natjecatelja u školi – Neodgovarajuće nagrađivanje mentora prema tada postojećem Pravilniku o napredovanju učitelja i nastavnika u osnovnom i srednjem školstvu – Učenici i mentori nisu bili nagrađeni za sudjelovanje na natjecanju – Učenici četverogodišnjih programa su bili opterećeni radi priprema za državnu maturu – Nekonzistentnost suradnje s gospodarstvom, visokim obrazovanjem i lokalnom/regionalnom samoupravom – Prevelika usmjerenost na znanje (teorija), a ne vještine – Vrednovanja rezultata natjecanja nisu bila sustavna i transparentna / bila su neujednačena – Neusklađenost zadataka na natjecanjima sa standardima gospodarstva – Nespremnost nastavnika i ravnatelja za promjene – Prevelik broj i usitnjenost mnogih disciplina – Nedovoljna opremljenost polivalentnih škola

MOGUĆNOSTI

- Mogućnost zapošljavanja uspješnih učenika na natjecanjima i povezivanje poslodavaca s učenicima
- Izgradnja cjelokupnog identiteta strukovnog natjecanja na temelju hrvatskog iskustva strukovnog natjecanja
- Povećanje vidljivosti natjecanja u medijima
- Izgradnja sustava potpore i nagrade mentorima
- Sudjelovanje i prijenos inovacija s međunarodnih natjecanja EuroSkills i WorldSkills te drugih sektorskih međunarodnih natjecanja
- Uloga i utjecaj natjecanja na nastavak školovanja kod učenika
- Mogućnost priznavanja pripreme za natjecanje prilikom izrade završnog rada
- Promoviranje važnosti strukovnih vještina i odnosa prema radu
- Uloga natjecanja u odabiru nastavka školovanja učenika osnovnih škola
- Natjecanja postaju forum suradnje s gospodarstvom
- Natjecanja su prilika za prikaz kreativnosti i inovativnosti učenika/ca i nastavnika/ca
- Predstavljanje specifičnosti različitih programa strukovnog obrazovanja
- Afirmacija za darovite učenike/ce
- Natjecanjem učenika prezentirati atraktivnosti vještina i popularizirati strukovna zanimanja
- Organizirati više natjecanja na jednom mjestu i otvoriti ih za posjetitelje (učenici, roditelji, poslodavci, mediji)
- U suradnji s lokalnom zajednicom, školama, roditeljima i sponzorima omogućiti organizirani dolazak budućih srednjoškolaca na regionalna i/ili državna natjecanja
- Sustavnim radom, povećavanjem promidžbe i organiziranjem atraktivnih i kvalitetnih natjecanja mijenjati stavove učenika i njihovih roditelja o srednjem strukovnom obrazovanju
- Korištenje mogućnosti Centara kompetentnosti

PRIJETNJE

- Negativan stav društvene zajednice prema strukovnom obrazovanju
- Nedovoljna motivacija učenika za natjecanja
- Pad broja učenika u strukovnom obrazovanju (demografija, iseljavanje)
- Nedovoljno razvijeni odnos prema medijima
- Nedostatak financijskih sredstva za natjecanja
- Izostanak interesa učenika i mentora za natjecanja
- Pasivnost i nezainteresiranost škola za prihvaćanje domaćinstva natjecanjima učenika
- Nedovoljan interes roditelja za natjecanja
- Nemogućnost pronalaženja sponzora
- Razlike u mogućnostima pripreme i provedbe natjecanja u pojedinim školama i županijama
- Nedovoljan broj strukovnih nastavnika u pojedinim školama
- Nemogućnost izvođenja praktične nastave i razvijanja vještina u realnim uvjetima zbog zatvaranja tvornica, proizvodnih pogona, radionica
- Izumiranje obrtničkih zanimanja te nedostatak certificiranih radionica za obavljanje praktične nastave

Istraživanje strukovnih škola, nastavnika, ravnatelja i učenika o starom modelu smotri radova i natjecanja učenika

Opis istraživanja

Istraživanje je provedeno u okviru projekta „Promocija učničkih kompetencija i strukovnog obrazovanja kroz strukovna natjecanja i smotre“. Glavni ciljevi istraživanja su bili ispitati iskustva učenika, nastavnika i ravnatelja vezano uz sudjelovanje na strukovnim natjecanjima, aktivnostima pripreme za natjecanja te njihove prijedloge za daljnji razvoj modela natjecanja. Učenici i nastavnici koji su uključeni u istraživanje su oni koji su sudjelovali u strukovnim natjecanjima kao sudionici (natjecatelji i mentori). U tom pogledu, izrađeni su i upitnici za svaku pojedinu skupinu te protokoli za provedbu fokus grupa s učenicima i mentorima. Upitnici i protokoli su izrađeni na temelju prijedloga pitanja koje je izradila radna skupina za Analizu postojećeg i izradu novog modela natjecanja. Prijedlozi pitanja radne skupine su prilagođeni i strukturirani u cilju dobivanja jasnih uvida u iskustva, motivaciju i stavove ciljanih skupina. Upitnici su se sastojali od sedam do trinaest pitanja, pri tome je upitnik za učenike imao sedam, upitnik za mentore trinaest, a upitnik za ravnatelje deset pitanja. Kod svake ciljane skupine ostavljena su dva do tri pitanja otvorenog tipa kako bi ispitanici mogli iskazati potencijalno važno viđenje vezano uz temu istraživanja, a koje je možda bilo izostavljeno u upitniku. Nadalje, većina pitanja u upitnicima bila je zatvorenog tipa – pitanja sa standardnom Likertovom skalom od 5 stupnjeva, dihotomna pitanja i pitanja s ponuđenom nominalnom skalom odgovora. S obzirom da u okviru ciljeva istraživanja nije bilo definirane potrebe za utvrđivanjem razlika na osnovi demografskih pokazatelja, ta vrsta pitanja nije uvrštena u upitnike.

Prikupljanje podataka provedeno je tijekom lipnja i srpnja 2018. godine. Pri tome su upitnici namijenjeni učenicima prikupljeni metodom papir-olovka, dok su mentori i ravnatelji ispunili *online* upitnike. Ovakav odabir pri prikupljanju podataka proizašao je iz mogućnosti nositelja projekta, Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, da na taj način osigura potreban odaziv zacrtan ciljevima projekta. **Među učenicima je prikupljeno 58 upitnika, među mentorima 500 upitnika, a među ravnateljima 120 upitnika.** Iz priloženoga je vidljivo kako je odabir različitog pristupa pojedinim ciljnim grupama rezultirao i manjim brojem ispitanika među ciljnom skupinom učenika.

U lipnju je provedena i po jedna fokus grupa s učenicima i mentorima. Na fokus grupi s učenicima bilo je 10 sudionika, a na fokus grupi s mentorima bilo je 8 sudionika. Provedena je samo po jedna fokus grupa među ovim ciljnim skupinama iz razloga što su tako predviđale projektne aktivnosti, a cilj fokus grupa je bio dobiti dodatna razmišljanja među učenicima i mentorima o temama istraživanja i otvaranje potencijalnih tema koje nisu bile zastupljene u kvantitativnoj dionici.

Rezultati istraživanja

Rezultati istraživanja strukovnih škola, nastavnika, ravnatelja i učenika o postojećem (starom) modelu smotri radova i natjecanja učenika

Rezultati istraživanja prikazani su po ciljnim skupinama te unutar njih po pojedinim temama. U prilogu I ovog dokumenta nalaze se grafikoni s rezultatima istraživanja.

Učenici

Učenici su bili ispitivani o temama vezanima za motive sudjelovanja i utjecaju sudjelovanja na natjecanjima na vlastiti razvoj, korisnosti natjecanja za različite aspekte, procjeni interesa pojedinih skupina za strukovna natjecanja, te slabim stranama i prijedlozima za unaprjeđivanje.

Vezano uz motive za sudjelovanje (Grafikon 1) vidljivo je da su se **učenici na natjecanja prvenstveno prijavljivali ili na sugestiju nastavnika ili vlastitom odlukom**. Na trećem mjestu se nalazi poticaj roditelja kojeg je istaknulo samo 5,2 % učenika dok niti jedan učenik nije kao poticaj naveo sugestiju kolega iz razreda. U tom smjeru su išli i odgovori iz fokus grupe pa je jedan od ispitanika naveo: „*Ja sam pozvan na natjecanje od strane profesora. Pošto se nas par bavi 3D printerima. Onda sam ja odabran jer sam ipak najviše radio i htio sam ići naravno jer to je ipak jedno iskustvo koje se dosta dugo pamti i dosta toga novog se nauči u vezi s elektronikom i 3D printerima.*“

Učenička procjena utjecaja sudjelovanja na natjecanjima na vlastiti razvoj (Grafikon 2) je bila iznimno pozitivna u svim segmentima. Učenici su procjenjivali utjecaj sudjelovanja na unaprjeđenje svojih stručnih znanja, praktičnih vještina, interesa za tehnologiju, samopouzdanja, socijalnih vještina te kreativnosti i inovativnosti. Pri tome se raspon odgovora o postojanju utjecaja (*Uglavnom da* i *U potpunosti da*) na razvoj pojedinih segmenata kretao od 63,2 % do čak 93,1 %. U čak tri segmenta (stručna znanja, praktične vještine i samopouzdanje) niti jedan učenik nije naveo izostanak utjecaja (*Uopće ne* i *Uglavnom ne*) sudjelovanja na natjecanjima, a manji udio njih je istaknuo neutralan stav (*Niti da, niti ne*) te se taj udio kretao od 6,9 % do 12,1 %. Također, **čak 91,4 % učenika smatralo je da su na natjecanjima bili u mogućnosti iskazati vlastita znanja i vještine**. Nešto detaljnije odgovore ponudili su sudionici fokus grupe pa neki od njih su istaknuli stvari poput: „*Meni je pomogla smotra radova na koju sam išao u tom segmentu što sam naučio kako se izražavati u nekom tehničkom dijelu i prezentacijskom.*“ i „*Mene je privuklo natjecanje zbog malo drugačijeg pristupa, jer je bilo ekipno natjecanje. Nije bilo kao klasično, prije si znao ići na informatiku gdje dodem i samo pišem nešto na papir, računam. A ovo je bilo gdje nešto praktički napravim i napravim nešto što će imati nekakvu korist kasnije.*“

U dijelu procjene utjecaja na vlastiti razvoj (Grafikon 2) se nešto manje pozitivnom procjenom istaknuo utjecaj na interes za tehnologiju. Tako je **63,2 % učenika procijenilo da su natjecanja utjecala na njihov interes za tehnologiju**, njih 22,3 % je izrazilo neutralan stav te 14,1 % da natjecanja nisu utjecala na njihov interes za tehnologiju. Treba istaknuti da su učenici procjenjivali i usklađenost natjecanja sa suvremenim tehnologijama (Grafikon 3) te da je **njih 74,1 % smatralo da su natjecanja usklađena sa suvremenim tehnologijama**, a njih 8,6 % je smatralo da natjecanja nisu usklađena sa suvremenim tehnologijama. Učeničke procjene usklađenosti bile su u raskoraku s procjenama mentora i ravnatelja čije su procjene negativnije te se svakako otvorilo pitanje na koji način je moguće uskladiti natjecanja s tehnološkim napretkom.

Pri procjeni korisnosti sudjelovanja na natjecanju (Grafikon 4), tj. koliko im potencijalno dobar plasman na natjecanju omogućuje upis na visoko učilište, veću konkurentnost na tržištu rada te poticaj kroz ocjenu iz stručnih predmeta, učenici su u najvećoj mjeri smatrali da im to povećava konkurentnost na tržištu rada te poticaj kroz bolje ocjene iz stručnih predmeta u školi. Tako je njih 89,6 % smatralo da će im dobar plasman donijeti i bolje ocjene iz stručnih predmeta, a njih 65,6 % da će biti konkurentniji na tržištu rada. S druge strane, nešto manji udio učenika, njih 60,4 %, smatralo je da im dobar rezultat na natjecanjima može pomoći pri upisu na visoko učilište, a njih 22,4 % da im to uopće ili uglavnom ne omogućuje lakši upis na visoko učilište. Ovakva situacija svakako je upućivala na **manjak prepoznatljivosti strukovnih natjecanja među visokoobrazovnim institucijama, a što je vidljivo i u procjenama mentora i ravnatelja koji su dugo vremena u sustavu obrazovanja te imaju iskustva s nizom generacija učenika**.

Iako su učenici pozitivno procjenjivali utjecaj natjecanja na razvoj različitih osobnih vještina te mogućnosti koje im se otvaraju dobrim plasmanom, treba istaknuti da **za manje od polovice učenika (49,2 %) sudjelovanje na natjecanju nije bilo stresno**, a za njih 22,8 % je bilo stresno (Grafikon 5). U tom pogledu treba istaknuti i da sudjelovanje na natjecanjima uključuje i dodatnu pripremu učenika te potencijalno zanemarivanje redovnih obveza, a to su prepoznali i sudionici fokus grupa: „*Utjecalo je, a koliko se odrazilo na ocjene to smo nekako iskontrolirali. Kad pogledate, mi smo išli na tri dana negdje, tu smo izgubili odmah dan pripreme prije, cijeli tjedan nam je otišao na jedno natjecanje.*“

Ispitivano je i u kojoj mjeri su se učenici samostalno pripremali za natjecanje te u kojoj mjeri su imali pomoć mentora u priprema (Grafikon 5). Vidljivo je da je **velik udio učenika (91,4 %) imao pomoć mentora**, a u pogledu samostalne pripreme otprilike približan udio je onih koji su se pripremali samostalno (37,9 %) i onih koji nisu (39,7 %). Da učenici koji idu na natjecanja ulažu dodatni trud vidljivo je i iz podatka da je 41,4 % učenika koristilo dodatnu literaturu tijekom priprema za natjecanje. S druge strane, njih **84,2 % smatralo je da su tražene vještine i znanja na natjecanjima u skladu s gradivom koje se uči u školi**. Pretpostavka je da učenici i njihovi mentori djelomično ne znaju što mogu očekivati na samim natjecanjima te zbog toga posežu za dodatnom literaturom kako bi se bolje pripremili za natjecanja, ali da učenici smatraju kako su zadaci na natjecanjima u skladu s onim što uče u školi. Također, dio učenika je zapostavio redovnu nastavu i to je navelo njih 13,7 %, što je problematično ako se uzme u obzir da se dio njih u tom periodu pripremao za državnu maturu, te su si tako potencijalno ugrozili uspjeh potreban za nastavak obrazovanja. Međutim, isto tako treba naglasiti da su učenici u fokus grupi istaknuli da nastavnici prepoznaju njihov angažman i imaju razumijevanja za njihove izostanke: „*Čak su znali pripomoći u nastavi kad nešto zaštekta, ako se dokažemo kao učenici da smo željni raditi i učiti, onda nam pomažu i olakšavaju nastavu, ispite i to.*“

Učenici su procjenjivali i interes drugih osoba i grupa (mentora, poslodavaca, ostalih nastavnika iz škole, kolega iz razreda, medija, roditelja i učenika osnovnih škola) za natjecanja na kojima su sudjelovali (Grafikon 6). Vidljivo je kako su učenici smatrali da najniži interes za natjecanja imaju učenici osnovnih škola i mediji, a zatim kolege iz razreda i poslodavci. S druge strane, smatrali su da najviši interes imaju mentori i roditelji. To su istaknuli i ispitanici u fokus grupi te između ostalog naveli: „*Roditelji su moralna podrška, a profesori, ovako, tehnički su pomogli.*“ Ističe se i to da su smatrali kako roditelji pokazuju viši interes od ostalih nastavnika u školi tj. onih koji nemaju mentorsku ulogu. S obzirom na to da su interes učenika osnovnih škola za natjecanja procijenili najnižim **svakako je bilo potrebno razmisliti o popularizaciji natjecanja među ovom populacijom**. Da popularizacija natjecanja među osnovnoškolcima može biti svrsishodna smatrali su i ispitanici. Tako je njih **72,4 % smatralo da bi posjet učenika osnovnih škola strukovnom natjecanju utjecao pozitivno na njihovu odluku o upisu strukovne škole** (Grafikon 5).

Veliki broj učenika nije odgovorio na otvorena pitanja vezano uz slabije strane natjecanja i prijedloge za unaprjeđivanje modela natjecanja. Među odgovorima moguće je istaknuti one vezane uz zastarjelost natjecanja – „*Staromodna forma*“; „*Treba se malo modernizirati*“, a slične odgovore su ponudili i sudionici fokus grupe: „*Možda malo više modernizirati, da nije na papiru nego recimo da je na računalu više toga.*“ i „*Možda na neke druge načine ispitati to područje. Da ne bude rješavanje jednog te istog zadatka svake godine, samo možda otežanog ili tako nešto, nego smisliti nešto novo.*“ No, sudionici fokus grupe su istaknuli i diskrepanciju između korištene tehnologije na natjecanju i one koja se koristi u školi: „*Bio sam na natjecanju iz robotike pa znam, imaju moderne robote i ostalo. Samo nama je problem u školi što nemamo toliko modernu opremu.*“ Zatim vezano uz nedostatke organizacijske prirode – „*Loš smještaj*“; „*Loša organizacija, nedovoljno materijala za rad*“; „*Istaknula bih potrebu da natjecatelji nose vlastitu opremu, smatram kako bi na natjecanjima svi trebali raditi u istim uvjetima*“. Konačno, učenici ističu i pitanje nagrada – „*Slabe nagrade*“, „*Po mom mišljenju važno je istaknuti nagradu i mogućnosti koje se učeniku otvaraju samim sudjelovanjem na natjecanju*“. Shodno tomu i prijedlozi za unaprjeđivanje modela su bili slični i vezani uz organizaciju, modernizaciju i nagrade.

Mentori

Mentori su procjenjivali različite aspekte trenutačnog sustava natjecanja, vrednovanje angažmana mentora i učenika, vlastitu motivaciju za mentorski rad, aspekte koji motiviraju učenike za sudjelovanje, ulogu roditelja, aspekte provedbe budućih natjecanja, te navodili slabe strane i prijedloge za unaprjeđivanje.

Iz mentorske procjene različitih aspekata starog (tada aktualnog) sustava natjecanja (Grafikon 7) je vidljivo da je **velika većina mentora (68,4 %) smatrala da su natjecanja potrebna i korisna te da pozitivno djeluju na učenike**. U tom pogledu njih 62,4 % je smatralo da su natjecanja motivirajuća za učenike, a njih 69,2 % da natjecanja potiču kreativnost i samopouzdanje učenika te su to potvrdili i ispitanici fokus grupe: „*Povećanje samopouzdanja kod učenika, to je jako bitna stvar. Baš se vidi da su oni poslije toga stekli jedno veće samopouzdanje.*“ Međutim, nešto niži postotak mentora (55,2 %) je smatrao da se tada aktualnim sustavom natjecanja kvalitetno testiraju znanja i vještine učenika, a da su osim tog problema postojali i određeni nedostaci i neprepoznatljivost, vidljivo je i u njihovim ostalim odgovorima. Tako je tek 30,2 % mentora smatralo da su natjecanja atraktivna medijima, 23,3 % da su atraktivna poslodavcima te više od polovice, njih **52,8 %, smatralo je da poslodavci nisu prikladno zastupljeni u vrednovanju rezultata na natjecanjima**. Osim toga, manje od polovice mentora (44,4 %) je smatralo da su natjecanja u skladu sa suvremenim razvojem tehnike i tehnologije. Dok je nešto više od petine učenika smatralo da je sudjelovanje na natjecanjima za njih bilo stresno, **među mentorima je njih čak 63,6 % smatralo da je tada aktualni sustav natjecanja za njih zahtjevan i stresan**. Također, mentori su procjenjivali i koliko je sustav natjecanja zahtjevan i stresan za učenike te njih 70,8 % je smatralo sustav stresnim i zahtjevnim za svoje učenike.

Kod procjene važnosti natjecanja (Grafikon 8) vidljivo je da je velik dio mentora, njih **74,8 %**, smatralo da su natjecanja važna u pogledu prezentacije učeničkih znanja i vještina te za promidžbu škola i strukovnih zanimanja (78 %). S druge strane, manje od polovice mentora, njih 36,4 %, smatralo je da natjecanja omogućuju povezivanje strukovnih škola i poslodavaca, njih 43,6 % da omogućuju profesionalno usmjeravanje učenika osnovnih škola, a 44,6 % da omogućuju olakšani upis na visoka učilišta učenicima koji na njima ostvare uspjeh. Ove procjene mentora su ukazale na područja u kojima je bilo **potrebno raditi na prepoznatljivosti natjecanja i to prvenstveno među institucijama visokog obrazovanja, ali i na uključivanju poslodavaca u model natjecanja kako bi se otvorio prostor za povezivanje s predstavnicima škola i ostvarivanje daljnje suradnje**. Ovakve stavove su potvrdili i ispitanici fokus grupa: „*Rekla bih da bi taj plasman učenika na natjecanju trebao biti garancija za buduću posao. To bi trebao biti glavni cilj, da se tom učeniku omoguću da zaista ono što je izučavao i očito dobro proučio, da jednog dana i radi, ali evo ta povezanost nam fali. I zasad ne vidim poveznicu između plasmana na državnom natjecanju i mogućnosti zaposlenja.*“ i „*Kod njih [u zapadnim državama EU] je situacija drugačija, znam i od kolega koji su bili da kod njih poslodavci baš dolaze, i oni su ti koji traže te mlade ljude i traže one koji su dobri i u biti im nude posao već na licu mjesta. Što mi nemamo, a zamislite mi nemamo kao hotelijeri i konobari gdje bi mogle biti kamere. Koliko ima ovih različitih showova, kuhari i slično, to bi se moglo organizirati da to ljudi gledaju, da bude zanimljivo i u konačnici da se prepozna to dijete koje je počelo raditi. To bi moglo biti jako interesantno i publici i poslodavcima.*“ S druge strane, postoje i struke u kojima se poslodavci angažiraju oko natjecanja i prepoznaju uspjehe učenika. Tako je jedna ispitanica iz fokus grupe istaknula: „*Plasmani su zaista jako dobra ulaznica za zapošljavanje kod automehaničara. Svi ovi koji su na međuzupanijskom ili državnom nešto postigli su dobili posao, upravo to im je bila izvrsna ulaznica.*“ i „*Mi imamo poslodavce kod sponzoriranja i nagrada.*“

Prepoznatost uspjeha na natjecanjima i nagrađivanje mentora i učenika upućuje na to kako škola i lokalna razina vide važnost natjecanja (Grafikon 9). U tom pogledu većina mentora, njih 73 %, je navelo da škole nagrađuju učenike, a približno isti postotak (72 %) naveo je i da škole ne nagrađuju mentore. Što se tiče prepoznatosti na lokalnoj razini, pozitivno se o postojanju organiziranih prijava od strane lokalne zajednice za mentore i učenike izrazilo 57,2 % mentora, a o izvještavanju lokalnih medija o rezultatima natjecanja njih 63,6 %. Da postoje različite prakse potvrđuju i ispitanici fokus grupe koji su naveli: „*Od lokalne zajednice jako dobro smo poduprijeti, znači imamo sljedeći tjedan prijem kod župana, svečani prijem, isto tako osnivač nas je nagradio, ravnateljica nam je dala nagrade.*“, ali i „*Mi nemamo, moja škola je u Zagrebu, što se tiče potpore gradonačelnika ili nekog takvog ili prijema ili nešto od toga nema ništa. To je ono što je karakteristično baš za male sredine, jer znam i od kolega iz mog sektora, u manjim sredinama je uvijek, u novinama su, netko intervjuira učenike, piše se i priča o tome. To u gradu Zagrebu je jako rijetko. Iako, ako idemo na natjecanja plaća Grad, oni financiraju, ali ne u ovom obliku.*“; „*U nekim natjecanjima lokalna zajednica sudjeluje sa sponzorstvom, sudjeluje u baš samom natjecanju recimo gdje moraju i poslodavci, konkretno kod prodavača kad moraju sudjelovati, a isto tako imamo i kad hotelijeri idu na natjecanje, konobari i kuhari, isto imamo jedan dio podrške od strane poslodavaca.*“ te „*Jedan manji dio poslodavaca se uključuje, ali opet zato što se to na neki način i vraća s druge strane poslodavcima.*“

Nastavno na to, mentori su procjenjivali i koliko ih pojedini aspekti motiviraju za pripremu učenika za natjecanja (Grafikon 10). **Najveći broj mentora je istaknuo da im je uspjeh učenika uglavnom ili u potpunosti motiv za pripremu učenika za natjecanja i to njih 85,2 %**, zatim da je to umrežavanje s nastavnicima iz drugih škola (69,6 %) te stjecanje spoznaja važnih za cjeloživotno učenje (60,6 %). Ovakve motive istaknuli su i sudionici fokus grupe koji navode: „*To je nešto što obožavam, zašto i radim u školi. Taj rad s učenicima je u potpunosti nešto što me ispunjava, ta promjena djeteta koja je došla u nekom obliku, kad još uvijek ne shvaćaju koliko će imati zadataka za napraviti, je nešto što mi je u početku super i onda kad vidi koliko toga je naučio u nekom periodu između dva mjeseca ili tri i promjena koja se dogodila na tom djetetu je ono što mi je najljepše od svega. Znači, kad vidim nakon tri mjeseca da sve što god smo radili je naučio i to izlazi iz njega, u biti sam ponosna, ne samo na sebe, jer naravno nikad ne radimo sami i da uvijek smo u nekim timovima, ali se promjene vide. Ta promjena je meni najdraža stvar.*“; „*U biti i učimo, naučim puno uz to. Moram tražiti neke informacije koje inače nikad ne tražim.*“ te „*Kad dobijete dobre rezultate s učenikom koji je izgledao tako može i ne može onda ste stvarno ponosni na sebe što ste mu potaknuli samopouzdanje, je li tako, što ste mu dali priliku da nije više ono dijete kojeg su ubili u osnovnoj školi, možda je ta riječ ubili ružna, ali u pojam da on ništa ne može. E tad je to ustvari umijeće.*“ S druge strane, prepoznatost uspjeha od strane lokalne zajednice je bio motiv za njih 26,6 %, povezivanje s poslodavcima za 33 % te prepoznatost uspjeha od strane kolega za 42 % mentora. Konačno, za nešto više od polovice mentora, njih 56 %, motiv za pripremu učenika za natjecanje je bilo omogućavanje napredovanja u zvanju. Dakle, u trećini lokalnih zajednica je postojala mogućnost za daljnje promicanje važnosti natjecanja i uspjeha koji učenici i mentori ostvaruju, a posebice za nagrađivanje mentora kao dodatnog poticaja za njihov rad. Iako mentori prepoznatost uspjeha od strane lokalne zajednice i povezivanje s poslodavcima nisu gledali kao važne motive svog angažmana, treba istaknuti da ovakve prakse mogu doprinijeti vidljivosti natjecanja i zapošljivosti učenika.

Pri procjeni učeničke motivacije za sudjelovanje na natjecanjima (Grafikon 11), 74,4 % mentora smatralo je da je stjecanje novih znanja i vještina uglavnom ili u potpunosti motiv učenika, a za prepoznatost uspjeha od strane nastavnika u školi to isto smatralo je 68 % mentora. Među aspektima koje su mentori smatrali kao najslabije motive učenika za

sudjelovanje na natjecanjima nalaze se prepoznatost uspjeha od strane lokalne zajednice kojeg je tako procijenilo 24,8 %, te prepoznatost uspjeha od strane poslodavaca kojeg je tako procijenilo 34,8 % mentora. Točno polovica mentora kao motiv za sudjelovanje učenika je vidjela mogućnost lakšeg upisa na institucije visokog obrazovanja, a njih 54,6 % kao motiv je vidjelo i prepoznatost uspjeha od strane kolega u školi.

S obzirom na to da mentori uglavnom pripremaju učenike različitih generacija te imaju iskustva za procijeniti koliko se roditelji angažiraju oko priprema za natjecanje, pitali smo ih i o tom aspektu (Grafikon 12). Tako u najvećoj mjeri mentori, njih 48,4 %, smatralo je da roditelji osiguravaju druge vrste pomoći poput prijevoza ili logistike, a njih 44,2 % da su roditelji uključeni kroz osiguravanje materijalne podrške učenicima. S druge strane, 12,8 % mentora smatralo je da roditelji pomažu u pripremi u stručnom pogledu, a petina njih (19,8 %) smatralo je da su roditelji nezainteresirani za sudjelovanje učenika na natjecanju.

Po pitanju budućeg modela natjecanja mentori nisu imali jedinstveni stav. Tako je otprilike po trećina njih kao najprihvatljivije modele smatrala - pojedinačno sudjelovanje učenika (34,1 %), u timovima od tri i/ili više učenika iste škole (31,7 %) te predstavljanje u paru (28,7 %). Jedini model za koji je bilo jasno da je neprihvatljiv većini mentora jest natjecanje u timovima od tri i/ili više učenika različitih škola te je taj model dobio potporu samo 5,6 % mentora. Da postoje različita mišljenja, ali i da ne mora nužno postojati jedan model istaknuli su i ispitanici fokus grupe: „*Na nekim stvarima je bolje individualno, ali imate neke stvari, ako pričamo o nekakvom budućem zapošljavanju, danas se dosta traži timski rad i onda možda ima smisla da se neke stvari timski rade.*“ i „*Sve ovisi o vrsti natjecanja, u računovodstvu svatko radi za sebe, ovdje gdje je Mladi poduzetnik natjecanje gdje po troje trebaju zajedno odraditi jedan komplicirani zadatak. Ono što se slažem s kolegicom, a to je da ne treba mijesati škole jer ne znate koga ćete dobiti u tim, ali da može biti iz jedne škole tim kojeg vi onda pripremate.*“ Nadalje, **mentori najvećim dijelom, njih 61,6 %, smatrali su da bi nastavnici trebali izrađivati pitanja za natjecanja, a njih 19,9 % da bi to trebali raditi stručnjaci** i 7,8 % poslodavci. Dio njih, 4 %, je naveo i da bi to trebala biti kombinacija nastavnika i poslodavaca te njih 3,8 % da bi to trebali biti pripadnici svih triju navedenih skupina. S druge strane, mentori su smatrali da bi vrednovanje rada učenika na natjecanjima trebali provoditi u jednakoj mjeri predstavnici gospodarstva i nastavnici te je to tvrdilo njih 65,8 %, tek nešto manje od trećine, 29,6 %, da bi to trebali raditi isključivo nastavnici, a ostatak da bi to trebali raditi predstavnici gospodarstva. Stav da je potrebno više uključivanja poslodavaca je iznesen i u fokus grupi: „*Trebalo bi i poslodavce uključiti u natjecanje, i kod ocjenjivanja i kod sastavljanja pitanja. Možda bismo ih na taj način i motivirali da kroz onda daju i veću podršku natjecanjima, jer bi oni osjetili mi smo zaista veza i podrška tim nastavnicima. Možda bi na taj način mogli i odabrati tamo te svoje najbolje, buduće radnike, odnosno naše učenike, možda bi djelomično bili zainteresirani i za financiranje tih natjecanja.*“ i „*Kod nas hotelijera je to super riješeno, nama u povjerenstvu uvijek stoje poslodavci. Poslodavci i nas tjeraju da razmišljamo na njihov način.*“ Nadalje, mentori su bili prilično podijeljeni vezano uz način rangiranja učenika na državnim natjecanjima. Tako je njih 48,2 % smatralo da učenike treba rangirati imenom i prezimenom za prva tri mjesta, dok bi svi ostali bili navedeni kao četvrti. S druge strane, da bi učenici trebali biti rangirani imenom i prezimenom od prvog do posljednjeg mjesta smatralo je 51,8 % mentora. Konačno, **što se tiče trajanja natjecanja (Grafikon 13), nešto iznad polovice mentora, njih 53 %, smatralo je da je optimalno trajanje 2 dana**, a manje od trećine, 27,6 %, da je optimalno trajanje 3 dana.

U pitanjima otvorenog tipa mentori su trebali navesti glavne nedostatke trenutnog sustava natjecanja te prijedloge za poboljšanje. **Teme koje su dominirale u odgovorima mentora vezanim za nedostatke su netransparentnost, opterećenje, stres i manjak motivacije učenika i mentora, materijalni uvjeti i financije**. Kao teme još se spominjalo i vrijeme koje imaju za pripremu, trajanje natjecanja, obuhvat teorijskog dijela, izostanak nagrada, neuključenost gospodarstva te zastarjelost modela natjecanja.

Komentari vezani uz **netransparentnost** ukazali su na to kako su mentori smatrali da postoje nepravilnosti koje određene škole stavljaju u povlaštenu poziciju na natjecanjima ili da je način ocjenjivanja suviše podložan subjektivnom dojamu – „*Zadatke za natjecanje izrađuju mentori nekih učenika koji na natjecanju sudjeluju*“; „*U pravilu se favorizira domaćin kako u pogledu teorije i prakse te vrednovanja rezultata. Mislim da je to nagrada za domaćinstvo*“; „*Subjektivnost članova komisije koji su, uglavnom, nastavnici iz škola iz kojih su i natjecatelji*“; „*Pojedine škole već unaprijed znaju zadatke s natjecanja*“.

Kod opterećenja, stresa i manjka motivacije učenika i mentora istaknuo se problem natjecanja maturanata koji su usmjereni na polaganje državne mature, zahtjevnost zadataka i nedostatak motiva – „*Velik angažman mentora, a male zasluge, nagrada nikakva osim bodova za napredovanje. Velika opterećenost učenika završnih razreda pred kraj godine, a u vrijeme priprema za državnu maturu*“; „*Učenici nisu motivirani jer je natjecanje u 4. razredu kada su opterećeni drugim aktivnostima u školi*“; „*Stres učenika, stres nastavnika, očekivanja kolega, izražena kompetitivnost na samom natjecanju, nedovoljno vrednovanje rada mentora*“; „*Prezahtjevni zadaci*“; „*Nezanimljivo djeci, djeca nisu motivirana, neangažiranost poslodavaca i sveučilišta za ovakva natjecanja, medijski slabo popraćeno*“.

Izraženi su i komentari vezani uz **materijalne uvjete i financije** za koje su mentori smatrali da nisu dostatni te da su zbog

toga i škole i učenici u nejednakom položaju – „Slaba opremljenost škola“; „Neujednačenost opremljenosti škola dovodi do nejednačnog nivoa znanja čime se gubi smisao natjecanja“; „Nejednolika opremljenost škola i time već umanjena jednakost u pripremama učenika za natjecanje“; „Nedostatak materijalnih i financijskih sredstava“; „Financijska sredstva za organizaciju prijevoza, smještaja, troškovi materijala“. Slični komentari su izneseni i tijekom fokus grupe pa su tako sudionici naveli: „Mi nismo ti koji ih možemo naučiti kako se radi u nekom programu jer mi program kao škola nemamo. Tako da ni na natjecanju kad bi bilo oni to ne bi znali riješiti. Znači, tehnologije bi najprije trebale doći u škole, a onda će se začas prebaciti na natjecanja.“; „U ekonomiji još radimo ručno, znači računovodstvo se radi ručno, a mislim da su problemi upravo ovo o čemu smo govorili. Znači, da bi najprije ta tehnologija trebala doći u škole da bi mi mogli. Neke škole rade uz pomoć računala, neke ne rade. Tako da bi tu trebalo, možda na nivou države jednoobrazno to napraviti, a ne da kako se koja škola snađe.“ te „Ne bi bio problem da imamo različitu tehnologiju, ali da ju imamo. Imate puno škola koje nemaju ništa. Mi radimo još ručno prijave gosta, nešto što više ne postoji.“

U skladu s prepoznatim nedostacima mentori su dali i odgovore vezane uz **unaprjeđenje modela natjecanja**. U odgovorima su dominirale teme **načina ispitivanja i vrednovanja, poboljšanja uvjeta rada, nagrađivanja i suradnje s gospodarstvom**. Djelomično su bile zastupljene i teme koje se odnose na zahtjev za timskim predstavljanjem na natjecanjima, na ranije definiranje tema natjecanja, vremensko trajanje i podizanje vidljivosti natjecanja u medijima.

Komentari o načinu ispitivanja su bili usmjereni na veće stavljanje naglasaka na kreativnost, vještine i problemske zadatke – „Potrebni su zadaci u kojima učenik rješava problem, a ne odgovara na ‘klasična’ pitanja ‘klasičnim’ odgovorima. Potrebno je koristiti predznanje, logičko povezivanje i snalažljivost učenika“; „Na konkretnim primjerima dokazivanje znanja i vještina“; „Povećati broj praktičnih zadataka jer oni najbolje pokazuju znanje učenika“; „Više praktičnih znanja i vještina. Tijekom natjecanja riješiti neki konkretni problem, završiti praktični rad“; „Mogućnost iskazivanja kreativnosti učenika na natjecanju u većoj mjeri od trenutne“; „Snalaženje u novim situacijama koje očekuju primjenu stečenog znanja na konkretnim zadacima koji nisu teorijskog karaktera“.

Nadalje, prijedlozi vezani uz vrednovanje uglavnom su se odnosili na **povećanje transparentnosti** koju su mnogi mentori istaknuli kao problematičnu. Mentori su predlagali – „Rotiranje nastavnika u sastavljanju i vrednovanju pitanja. Svake godine bi trebali biti drugi nastavnici, a ne uvijek isti“; „Nepistrane komisije i iz manjih škola“; „Komisija sastavljena od nezavisnih članova iz struke“; „Poboljšati transparentnost, uključiti predstavnike visokoškolskih ustanova“; „Bilo bi potrebno da se tema i pravila objave na početku školske godine. Da ocjenjivači nikako ne budu iz škole domaćina, bilo bi najbolje kada bi to bile neutralne osobe, naravno stručne“; „Izbjegavati subjektivno ocjenjivanje“; „Jasni, unaprijed određeni kriteriji za natjecanje bez stalnih i nedorečenih promjena. Povjerenstva birati mandatno na dvije do četiri godine iz redova iskusnih i korektnih nastavnika iz različitih škola te pronaci motivirane vanjske suradnike iz redova poslodavaca“.

Pitanje poboljšanja uvjeta se odnosilo na osiguravanje materijalnih i financijskih sredstava čime bi se ostvarili približno jednaki uvjeti svim školama i učenicima za rad i pripremu za natjecanje. Tako su mentori istaknuli – „Potrebno je osigurati iste preduvjete za sve natjecatelje jer bogate škole koje su bliže ‘oltaru’ u startu su u prednosti u odnosu na manje škole“; „Povećati materijalna ulaganja u održavanje natjecanja, Ministarstvo bi konačno moglo sklopiti ugovore i kupiti licence programa za sve škole koje su zainteresirane“; „Osigurati materijalna sredstva za provedbu pripreme za natjecanje. Sve škole nemaju iste materijalne mogućnosti za kupnju potrebnog materijala“; „Kvalitetnija nastavna oprema“; „Opremiti sve škole prilično podjednako da neki nisu u neravnopravnom položaju u odnosu na druge jer su dio istog sustava“.

Također, mentori su smatrali da treba unaprijediti i sustav nagrađivanja kako bi se dodatno motiviralo učenike, ali i mentore za uloženi trud – „Svi državni prvaci trebali bi imati pravo direktnog upisa na fakultet odnosno smjer komplementaran disciplini u kojoj je osvojena nagrada. Na upisne kvote kao pojedinci ne bi bitno utjecali, a stupanj motivacije za prijavu na natjecanje i ukupni angažman bio bi veći. Takva mogućnost utjecala bi i na promoviranje strukovnih škola“; „Nagrađivati na neki način mentore, jer zaista sate i sate, da ne kažem mjesece, provode van svog radnog vremena u pripremi natjecatelja“; „Veće priznavanje od strane fakulteta i poslodavaca“; „Nagrada učenika u vidu lakšeg upisa na fakultet, sudjelovanje na seminarima, financijska nagrada“; „Trebalo omogućiti da se nastavnicima mentorima plati priprema učenika“; „Najbolje plasirane učenike nagraditi adekvatnim novčanim iznosima, ishodom radnog mjesta u lokalnoj zajednici i šire, ponuditi mogućnost mobilnosti Erasmus, stručnim usavršavanjem“.

Konačno, određen broj mentora je istaknuo i važnost povezivanja s poslodavcima, ali i drugim akterima poput visokoobrazovnih institucija – „Uključiti predstavnike gospodarstva u pripremu za natjecanje kao i u samu provedbu“; „Dobro bi bilo da prilikom natjecanja budu nazočni i predstavnici gospodarstva“; „Uključivanje i veća podrška lokalne zajednice, obrtničke komore i gospodarstva“; „Veća suradnja s poslodavcima“; „Sudjelovanje predstavnika poslodavaca i visokog školstva u definiranju zadataka, osiguravanju potreba i materijalnih uvjeta te sudjelovanje u prosudbenim povjerenstvima i promidžbi natjecanja“.

Ravnatelji

Ravnatelji su procjenjivali različite aspekte tada aktualnog sustava natjecanja, podršku pojedinih skupina strukovnim natjecanjima, aspekte provedbe budućih natjecanja, te davali prijedloge o mogućnostima podrške koju oni sami mogu osigurati, navodili slabe strane i prijedloge za unaprjeđivanje sustava natjecanja.

Ravnatelji su, kao i mentori, dali procjenu različitih aspekata aktualnog sustava natjecanja (Grafikon 14). Da su natjecanja potrebna i korisna smatralo je 65 % ravnatelja što je približno postotku mentora koji su se isto tako izjasnili, njih 68,4 %. Također, ravnatelji su u velikom postotku smatrali da je sustav natjecanja motivirajući za učenike te je to tvrdilo njih 63,3 %, a više od polovice ravnatelja, njih 55,8 %, smatralo je da je motivirajući i za nastavnike. Nadalje, dok je nešto više od polovice mentora, 55,2 %, smatralo da su se aktualnim sustavom natjecanja kvalitetno testirala znanja i vještine učenika, kod ravnatelja je taj udio niži te je to smatralo njih 43,3 %. Kao i kod mentora, i u odgovorima ravnatelja vidljivo je da su postojali i određeni nedostaci i neprepoznatljivost tada aktualnog sustava natjecanja. Tako je **48,3 % ravnatelja smatralo da natjecanja nisu atraktivna medijima, a 50,9 % smatralo je da nisu atraktivna poslodavcima**. Također, tek 23,3 % ravnatelja je smatralo da su natjecanja u skladu sa suvremenim razvojem tehnike i tehnologije.

Kod procjene važnosti natjecanja (Grafikon 15) vidljivo je da su ravnatelji bili na sličnom tragu kao i mentori. Tako je 67,5 % ravnatelja smatralo natjecanja važnima u pogledu prezentacije učeničkih znanja i vještina, ali nešto niži postotak ravnatelja u odnosu na mentore smatralo je da su natjecanja važna za promidžbu škola i strukovnih zanimanja i to njih 56,6 %. Također, ravnatelji su bili nešto kritičniji od mentora po pitanju procjene važnosti natjecanja u preostalim segmentima. Tako je svega njih **18,3 % smatralo da natjecanja omogućavaju povezivanje strukovnih škola i poslodavaca**, njih 17,5 % da se natjecanjima omogućava profesionalno usmjeravanje učenika osnovnih škola, a 35,9 % da se omogućava olakšani upis na visoka učilišta učenicima koji na njima ostvare uspjeh.

Ravnatelje smo pitali i o procjeni podrške koju različiti akteri pružaju vezano uz natjecanja (Grafikon 16). Oko dvije trećine ravnatelja (59,1 %) smatralo je da ne postoji financijska podrška lokalne samouprave te njih 61,7 % da ne postoji osiguravanje infrastrukturne podrške od strane lokalne samouprave. Nadalje, još veći udio ravnatelja je procijenio da ne postoji podrška od strane gospodarstvenika. Tako je njih 75 % navelo da ne postoji financijska podrška i njih 68,3 % da ne postoji infrastrukturna podrška od strane ovih aktera. Također, 80 % ravnatelja je smatralo da ni roditelji učenika ne osiguravaju financijsku podršku u aktivnostima vezanima uz natjecanje. S druge strane, ravnatelji su procjenjivali da najveća podrška dolazi upravo iz same škole. Tako je 89,2 % ravnatelja smatralo da nastavno osoblje osigurava logističku podršku u organizaciji natjecanja, njih 86,7 % da škola daje financijsku potporu iz vlastitih sredstava te njih 98,3 % da škola osigurava infrastrukturnu podršku.

Po pitanju budućeg modela natjecanja ravnatelji su bili na sličnom tragu kao i mentori, ali s nešto izraženijom podrškom pojedinim rješenjima. Tako je njih **44,2 % smatralo da bi se natjecanja trebala odvijati u timovima od troje i/ili više učenika iste škole, njih 30,8 % da bi se učenici trebali natjecati pojedinačno**, te njih 21,7 % da bi natjecanje trebalo biti u paru. (Grafikon 17) Po pitanju **vrednovanja učenika, najveći dio ravnatelja, njih 83,3 %, smatralo je da bi to trebali raditi nastavnici i predstavnici gospodarstva u jednakoj mjeri**, njih 12,5 % da bi to trebali biti isključivo nastavnici, a ostatak da bi to trebali raditi isključivo predstavnici gospodarstva. Pri tome, kod ravnatelja je bila nešto izraženija razlika o preferiranom načinu rangiranja učenika na državnim natjecanjima. Tako je njih 60 % smatralo da bi učenike trebalo rangirati imenom i prezimenom od prvog do posljednjeg mjesta, a njih 40 % da bi se imenom i prezimenom trebali rangirati učenici za prva tri mjesta, dok bi svi ostali bili navedeni kao četvrti. Ravnatelji, kao i mentori, i to njih **63,3 % smatrali su da je optimalno trajanje natjecanja dva dana**, dok je podjednak postotak ravnatelja smatrao da bi natjecanja trebala trajati jedan dan, njih 17,5 %, ili dva dana, njih 18,3 (Grafikon 18).

U pitanjima otvorenog tipa ravnatelji su navodili što oni iz svoje pozicije mogu poduzeti kako bi osigurali veću podršku mentorima i učenicima te koji su glavni nedostaci trenutnog sustava natjecanja i prijedlozi za poboljšanje. Odgovori ravnatelja o njihovim mogućnostima podrške mogu se svrstati u nekoliko kategorija – materijalna i financijska pomoć, nagrađivanje, osiguravanje dodatnog vremena za pripremu i moralna podrška. Naravno, pojedini komentari su sadržavali više navedenih tema te nisu nužno razdvojeni.

Tako su kod materijalne i financijske pomoći ravnatelji navodili – „Učenicima i mentorima pruža se infrastrukturna podrška, financijska podrška iz vlastitih sredstava škole“; „Trebalo imati određeni budžet kojim ću stimulirati učenike i mentore“; „Osigurati veća financijska sredstva, slati profesore na stručna usavršavanja“; „Osigurati što bolje materijalne uvjete“; „Osigurati infrastrukturu i financijsku pomoć“; „Financijski i organizacijski podržati natjecanja u školi“.

Nadalje, ravnatelji su smatrali da bi mogli omogućiti i dodatno nagrađivanje kako bi motivirali nastavnike i učenike – „Nagrađivanje na kraju nastavne godine, na zadnjoj sjednici nastavničkog vijeća“; „Učenike nagraditi studijskim putovanjem ili novčanom naknadom“; „Besplatni stručni izlet za učenike natjecatelje i nastavnike mentore, te kroz poklone do 500 kuna za osvojena prva mjesta“; „Nagrade učenicima, plaćanje mentorstva možda u vidu dodatnih sati“.

Također, u vidu svojih mogućnosti su vidjeli i priliku za osiguravanje dodatnog vremena za pripremu učenicima i

mentorima kroz različite vidove prilagodbe nastavnog procesa i zaduženja – „Organizirati pripreme za natjecanja“; „Organizirati dodatnu nastavu za područja iz kojih se učenici natječu“; „Omogućiti učenicima da kroz fakultativnu nastavu pokažu svoju kreativnost i iskažu najbolje kompetencije iz onog područja koje ih zanima“; „Omogućiti rad i pripremu nastavnika kroz cijelu godinu“; „Planiranje natjecanja i ugrađivanje u godišnji plan i program rada škole“; „U sklopu satnice osigurati sate za pripremu i provedbu natjecanja“; „U zaduženjima nastavnika planirati vrijeme za rad s nadarenim učenicima“; „Prilagoditi organizaciju nastavnog procesa“; „Osloboditi mentore svih ostalih zaduženja osim nastave“; „Uskladiti nastavne i izvannastavne aktivnosti i prilagoditi ih potrebama učenika koji se žele natjecati“.

Konačno, dio ravnatelja, sukladno istaknutom manjku resursa, kao mogućnost je vidio jedino moralnu podršku – „Pozitivno ozračje, motivirajuće okruženje, javne pohvale. To je to, nažalost“; Motivirati ih kroz slobodne dane ili javnom pohvalom. Najbolji način je financijska nagrada, ali je u ovom momentu nemoguća“; „Najviše im mogu pružiti moralnu podršku. Nagraditi ih ne mogu nikako ili vrlo skromno“; „Nažalost malo, mogu ih poticati i omogućiti napredovanje u zvanju“.

Po pitanju **glavnih nedostataka tada aktualnog modela** natjecanja ravnatelji su imali slične primjedbe kao i mentori. Tako su naveli **motivaciju i stres mentora i učenika, netransparentnost, materijalne uvjete i financije te izostanak povezanosti s gospodarstvom**.

Kod motivacije i stresa moguće je izdvojiti komentare poput – „Nedovoljna motivacija nastavnika, sati za pripremu trebaju ući u satnicu, nedovoljna motivacija učenika“; „Vrijeme provedbe nije dobro jer je u drugom polugodištu kada učenici, a posebno završnih razreda, imaju jako puno drugih obveza“; „Loša strana je što su učenici u četvrtom razredu puni obveza pa ih to malo odbija od sudjelovanja“; „Nezainteresiranost učenika jer se ne vrednuje uspjeh za upis na fakultet i dodatni rad općenito“; „Preopterećenost nastavnika i učenika nastavnim sadržajima pa tako im malo vremena za pripremu natjecanja. Učenici su često demotivirani“.

Prigovori koji se odnose na netransparentnost su također česti među ravnateljima te su istaknuli – „Čista **neobjektivnost** u načinu ispitivanja razina kompetencija i vještina. Česta nekorektnost u ocjenjivanju učenika pri čemu je prisutno neobjektivno procjenjivanje i ocjenjivanje“; „Mogućnost povremene upitnosti u vezi s etičnošću natjecanja“; „Činjenica da su mentori i učenici škole kod koje je natjecanje organizirano uvijek u prednosti“; „Loša strana je način sastavljanja zadataka i utjecaja pojedinih nastavnika koji ih sastavljaju, a koji ne mogu ostati nepristrani prema učenicima iz svojih škola“; „Pogodovanje pojedinim školama pri osvajanju bodova na natjecanjima“; „Uvijek se nađe neki mentor koji pokušava na nepošten način doći do nekih bodova“.

Primjedbe ravnatelja su bile upućene i prema nejednakim materijalnim i financijskim uvjetima. Među komentarima moguće je izdvojiti neke tipične poput – „Nedostatak financijskih sredstava“; „Nedovoljna financijska podrška automatski ograničava kvalitetnu i kreativnu provedbu“; „Potkapacitiranost škola i s tim u vezi izbjegavanje domaćinstva natjecanja“; „Veliki troškovi koje škola pokriva uglavnom iz svojih prihoda“; „Premala financijska sredstva i nedovoljna mogućnost motiviranja mentora“.

Shodno istaknutim nedostacima ravnatelji su ponudili i prijedloge za unaprjeđivanje modela natjecanja te su glavne teme koje obuhvaćaju njihove prijedloge bile način ispitivanja i vrednovanja, osiguravanje materijalnih uvjeta i financija, povezivanje s gospodarstvom, nagrađivanje i promidžba. Kod načina ispitivanja i vrednovanja istakli su se komentari kojima je cilj bio **smanjiti netransparentnost natjecanja** – „Objektivni način provjeravanja kompetencija i sposobnosti koji se neće bazirati na osobnoj procjeni i umjetničkom dojmu već na provjeri konkretnih činjenica“; „Bolje osigurati tajnost zadataka do samog natjecanja. Bodovanje trebaju obavljati osobe koje nisu mentori učenicima“; „**Transparentniji odabir članova povjerenstva**“; „**Neovisne i nepristrane radne skupine za sastavljanje zadataka/pitanja**“; „Tehnički natjecanja treba organizirati slično ispitima državne mature kako bi se izbjegle razne mogućnosti manipulacije u rangiranju natjecatelja“; „Omogućiti pravedno ocjenjivanje bez lobiranja“.

Vezano uz osiguravanje materijalnih uvjeta i financija ravnatelji su se bili usredotočili na dodatno financiranje za potrebe organizacije natjecanja i odlaske na natjecanja te opremanje škola – „Osigurati financijska sredstva za pokriće stvarnih troškova natjecanja“; „Povećati financijsku podršku školama domaćinima“; „Odvojiti više financijskih sredstava“; „Pokrivanje kompletnih troškova od strane osnivača i ASOO-a“; „Potrebno je sve škole opremiti tako da učenici imaju jednake šanse“; „Osiguranje jednakih uvjeta svim natjecateljima kroz pripreme u vlastitim školama“; „Urediti financiranje preko osnivača i nadležnog ministarstva“.

Po pitanju povezivanja s gospodarstvom ravnatelji su uglavnom navodili uspostavu suradnje i uključivanje poslodavaca u sama natjecanja – „Poslodavce bi trebalo 'pridobiti' da upošljavaju regionalne ili državne pobjednike odmah po završetku njihovog obrazovanja“; „Treba uključiti i poslodavce u natjecanje“; „Snažnije uključivanje gospodarstvenika u sve sfere organizacije natjecanja – radne skupine za sastavljanje zadataka, provedbena i prosudbena tijela, osiguranje infrastrukture za provedbu pojedinih dijelova natjecanja“; „Vrednovanje trebaju, uz nastavnike, u većoj mjeri provoditi predstavnici gospodarstva“; „Da se uključe gospodarstvenici po pojedinim sektorima i da osiguraju uvjete za provođenje natjecanja“.

Ravnatelji su smatrali i da mentori i učenici nisu bili prikladno nagrađivani za svoj rad i svoje uspjehe te su i u tom pogledu vidjeli mogućnosti za unaprjeđenje prakse – „Učenik koji je pozvan na državno natjecanje može biti oslobođen izrade i obrane završnog rada bez obzira na osvojeno mjesto“; „Bolje motivirati mentore i učenike, mentore kroz nagrade pa i novčane, a učenike kroz nagrade i bodove za upis na fakultet“; „Fakulteti trebaju vrednovati prva tri mjesta na državnom natjecanju“; „Novčano nagrađivati učenike i mentore koji su osvojili jedno od prva tri mjesta na državnom natjecanju da osjete da se rad i trud cijene u društvu“.

Konačno, ravnatelji su uočili i da je potrebno dodatno promovirati natjecanja i učiniti ih medijski vidljivijima – „Reportaže o uspješnim učenicima i školama“; „Trebalo bi više raditi promidžbu u nacionalnim medijima“; „**Natjecanja učenika bolje medijski popratiti**“; „**Povećati vidljivost**“.

Važnost i uloga natjecanja u vještinama u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju

Natjecanja u strukovnim vještinama ne bi smjela biti sama sebi svrhom nego imaju važnu ulogu u modernim sustavima strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te se smatraju izrazito aktualnim i središnjim pitanjem u mnogim zemljama. Primarna svrha natjecanja u strukovnim vještinama očituje se u promicanju učenja i stjecanja strukovnih vještina i širenju dobrih praksi.

Natjecanja u strukovnim vještinama, organizirana na ispravan način, prikazuju talente i sposobnosti sudionika te time promiču kvalitetu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Također, jača razmjena i suradnja između ustanova za strukovno obrazovanje i tvrtki.

Istraživanja otkrivaju da su natjecanja važan element za inspiraciju i motivaciju posebice talentiranijih učenika – bilo da govorimo o akademskim vještinama poput matematike (Tirri & Nokelainen 2011.) ili manualnim profesionalnim vještinama (Nokelainen, Korpelainen & Ruohotie, 2009.).¹

Natjecanje u strukovnim vještinama je učinkovit način promicanja kvalitete i rezultata strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Natjecanja mogu pokazati poveznicu između stečenih kompetencija učenika i potreba poslodavaca za kompetentnom radnom snagom. Ustanove za strukovno obrazovanje kroz suradnju s poslodavcima u natjecanjima su bolje upoznate s tehničkim razvojem u industriji te onda te potrebe prenose na unaprijeđenje učeničkih ishoda učenja i stručne kompetencije nastavnika. Optimalni rezultat natjecanja u strukovnim vještinama za škole je promocija podučavanja i obrazovanja te sposobnosti kroz natjecanja.²

Rezultati natjecanja u strukovnim vještinama su važan pokretač koji jača utjecaj strukovnog obrazovanja u društvu, uključujući poticanje i ohrabrivanje učenika osnovnih škola na odabir strukovnog obrazovanja. Također, njima se skreće pozornost poslodavaca i tvrtki na strukovno obrazovanje.

Iskustva drugih zemalja, poput Finske, pokazuju kako strukovna natjecanja u vještinama ne uključuju samo stručne vještine nego i širok spektar vještina i kompetencija. Standardi finskih strukovnih natjecanja u vještinama (Taitaja) integrirali su tehničku ekspertizu, analitičko i konceptualno razmišljanje, timski rad, komunikacijske vještine, svijest o intelektualnom vlasništvu, samopouzdanje i pouzdanje u druge. U svijetu koji se brzo mijenja potrebna je sposobnost fleksibilnog prilagođavanja novim situacijama; škola ne može pripremiti učenika za svaku situaciju. Dobro organizirana natjecanja i zadatci omogućavaju učenicima unaprijeđenje vještina rješavanja problema, kreativnosti, kao i timskog rada. Još jedan bitan element natjecanja je utvrđivanje trebaju li se natjecati pojedinci, grupe ili čitave organizacije. Moderni svijet sve više počiva na timskom radu i umrežavanju, a to se vidi i kroz natjecateljske aktivnosti te načine na koji se kompetencije obrađuju u obrazovnim ustanovama. *EuroSkills* i *WorldSkills* natjecanja obuhvaćaju sve više disciplina za parove i timove, što je pozitivna stvar.

Ako se organiziraju visokokvalitetna natjecanja time raste i njihov značaj i medijska vidljivost te to daje dodatan izazov i poticaj pružateljima obrazovanja, nastavnicima i učenicima da se pokažu u najboljem svjetlu. Sudjelovanje tvrtki i predstavnika poslodavaca i njihovih stručnjaka i zaposlenika u natjecanjima u ulozi partnera doživljava se kao jak poticaj.

¹ Thomas Eerola (urednik), Pedagogija vrhunske ekspertize u strukovnom obrazovanju, Sveučilište primijenjenih znanosti Häme, 2016.

² Thomas Eerola (urednik), Towards Vocational Top Expertise, Publikacije HAMK-ovog Odjela za izobrazbu strukovnih nastavnika 2/2013., 55. str.

Korist od natjecanja

Korist od priprema i sudjelovanja na natjecanju u vještinama mogu imati pojedini natjecatelji ili drugi pojedinci te organizacije s kojima je natjecatelj povezan u vrijeme ili nakon natjecanja. Istraživanja i analize u brojnim zemljama ukazuju na širok spektar koristi od natjecanja. Neke od koristi od sudjelovanja u natjecanjima mogu biti trenutačne, poput razvoja tehničkih vještina, dok je za druge potrebno neko vrijeme kako bi se ostvarile. Koristi mogu biti kratkoročne i dugoročne. Natjecatelj može donijeti koristi poslodavcu³ kroz veću produktivnost i kroz potencijalno povećavanje produktivnosti drugih zaposlenika. Neki sudionici mogu postati samozaposleni i time mogu stvoriti radna mjesta i ekonomske prilike za druge. Industrije mogu ostvariti korist u vidu podizanja standarda i unaprijeđenog profila zanimanja i industrije u širem smislu. Škole mogu steći ugled, posebice ako njihovi učenici osvoje medalje. Natjecatelji mogu utjecati na želje i stavove prijatelja i članova obitelji. Šira javnost može više cijiniti visoko kvalitetno strukovno obrazovanje kroz posjećivanje natjecanja i smotri. To može unaprijediti ugled i privlačnost strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.⁴

Koristi za učenike sudionike natjecanja

U natjecanjima, sudionici moraju ne samo svladati stručne vještine već također posjedovati timski duh i profesionalne navike ponašanja, kako bi dosegli kriterije ocjenjivanja u natjecanju. Finska natjecanja pokazuju kako uz natjecanje u strukovnim vještinama, sudionici mogu obogatiti svoje teorijsko znanje i vještine, učiti o timskom radu i unaprijediti opći dio strukovnih kvalifikacija. Nadalje, sadržaji strukovnih natjecanja također odražavaju i aktualne potrebe za vještinama od strane poduzeća. Prema tome, natjecanja mogu biti i smjernice za osposobljavanje i učenje u školama.

Razvoj pouzdanja, timskog rada i samorefleksije, zajedno s vještinom upravljanja vremenom i komunikacija su prepoznate kao neke od transverzalnih vještina koje se jačaju kroz pripreme i samo natjecanje.⁵

Istraživanje u Velikoj Britaniji pokazalo je kako više od 95 posto njihovih natjecatelja vjeruje kako je sudjelovanje u natjecanju unaprijedilo njihove tehničke vještine i zapošljivost, dok više od 80 posto je osjećalo kako je natjecanje unaprijedilo njihovo pouzdanje, timski rad, sposobnost rada pod pritiskom i upravljanje vremenom. Ovo pokazuje kako natjecanje u vještinama uči mlade ljude vještinama važnim za zapošljivost, a to je ono za čime poslodavci vaze.⁶

U svojim raznim oblicima natjecanja imaju dosta toga za ponuditi učenicima koji u njima sudjeluju. Kao prvo, učenicima se pruža izvanredna prilika za testiranje i pokazivanje svojih vještina. Svoja postignuća mogu usporediti s tuđima te mogu od drugih nešto i naučiti. Tijekom natjecanja učenici dosta toga uče i o sebi samima; njihova osobna predodžba dobiva jasnije konture, a što je najvažnije, dobivaju i na samopouzdanju. Stoga ne iznenađuje činjenica da su mnogi učenici koji su bili uspješni u natjecanjima u profesionalnim vještinama u Finskoj, postali poduzetnici. Biti u centru pažnje predstavlja velik problem svim natjecateljima. Svatko u svoje ime može stati i razmisliti o hrabrosti koja je potrebna za pokazivanje svojih vještina pred brojnim gledateljstvom. Gore navedeni aspekti govore u prilog činjenici da natjecanja također podupiru obrazovne ciljeve strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te profesionalni razvoj učenika. Za uspjeh na radnom mjestu i natjecanjima u profesionalnim vještinama nisu potrebni samo strukovni sadržaji nego i kvalitetno umrežavanje i interakcijske vještine. Utjecaj ovih čimbenika na uspjeh na natjecanjima u profesionalnim vještinama i ishod nekog natjecateljskog zadatka ispitan je istraživanjem. Prema studiji koju je proveo *WorldSkills* UK, dobre interakcijske vještine specifičan su čimbenik koji pospješuje uspjeh natjecatelja. Tome u prilog ide i izjava natjecatelja koji tvrdi da im je hrabrost da postave pitanje i verbaliziraju svoja razmišljanja pomogla u rješavanju problema na natjecanju i potakla na još bolji nastup. (Mayhew, James, Chankseliani & Laczik 2014).⁷

Nadalje, mladi ljudi sudjelovanjem na natjecanjima stječu već tijekom svog školovanja iskustvo u podizanju svojih vještina na najvišu razinu i unaprjeđivanju svoje sposobnosti rada pod pritiskom. Ova iskustva im svakako mogu pomoći tijekom daljnje karijere.

Zahtjevi i korist za nastavnike

Iskustva iz drugih zemlja, posebice Finske, pokazuju kako se pripreme za natjecanja fokusiraju ne samo na podučavanje teorijskog znanja, nego više na razvoj stručnog i tehničkog kapaciteta. Stoga pripreme natjecatelja za natjecanja zahtijevaju od nastavnika ne samo da imaju široko teorijsko znanje već i da imaju stručne vještine.

Rezultati strukovnih natjecanja u vještinama mogu odražavati ne samo stručne kompetencije pojedinih sudionika, već i pokazati razinu podučavanja u školama. Rezultati natjecanja usko su povezani sa svakodnevnim podučavanjem, uključujući i sposobnosti podučavanja, vještine i načine rada u školi.

Pokazalo se na međunarodnim natjecanjima u strukovnom vještinama kako učenici trebaju imati u određenoj mjeri inovacijski duh kako bi bili uspješni u natjecanjima. Ovo stavlja pred nastavnike velika očekivanja, koji također trebaju unaprijediti svoju filozofiju obrazovanja, kao i kontinuirano unaprjeđivati svoje praktične vještine, metode podučavanja i kvalitetu kako bi ojačali praktične sposobnosti učenika.⁸

Budući da moderno natjecanje u strukovnom vještinama uključuje šire područje jednog zanimanja, a ne samo jedan predmet, to ističe potrebu suradnje i timskog rada među nastavnicima. Ovaj proces suradnje ima pozitivnu ulogu u promicanju zajedničkog razumijevanja među nastavnicima različitih predmeta. Sudjelovanje u pripremama i natjecanju potiče nove ideje.

U nekim zemljama, poput Finske, ali i na međunarodnim natjecanjima (*EuroSkills* i *WorldSkills*), sadržaj natjecanja u principu se oslanja na najnoviji tehnološki razvoj i profesionalne standarde. Ovo postavlja zahtjev pred škole da istražuju tehnološke trendove i nove tehničke zahtjeve koje imaju tvrtke. Ti zahtjevi bi se trebali uklopiti u sadržaje podučavanja. Nastavnici bi trebali također naučiti koristiti projekte u nastavi ili primjenjivati različite zadatke s natjecanja. Vrlo je važno kombinirati teoriju i praksu kako bi se postiglo „učenje kroz rad“ (*learning by doing*) te time razvijati kod učenika sposobnosti rješavanja problema.

Natjecanja koja uključuju poslodavce pružaju nastavnicima prilike za izravan kontakt sa stručnjacima iz industrije i poslovnog svijeta.

Nastavnici strukovnih predmeta bi trebali u procesu podučavanja poticati stvarno radno okruženje, a škole osigurati kvalitetu i relevantnost kroz suradnju škola i tvrtki. Nastavnici strukovnih predmeta su ključni za pripremu natjecatelja. Nastavnici mogu utjecati i na promjene sadržaja podučavanja temeljem iskustva s natjecanja.

Sudjelovanje u pripremama i samom natjecanju doprinosi unaprjeđivanju kompetencija nastavnika i promicanju umrežavanja nastavnika. Razvoj profesionalnih vještina kroz sudjelovanje u pripremama i samom natjecanju može potaknuti nastavnike na neprekidni vlastiti razvoj i razvoj inovativnih metoda rada.

Korist za poslodavce

Natjecanja u strukovnim vještinama dodatno promiču suradnju između obrazovnih ustanova i tvrtki. Kroz iskustvo natjecanja koje simulira situacije na radnom mjestu učenik u strukovnom obrazovanju može biti siguran da će mu obrazovanje i osposobljavanje osigurati sposobnost da odgovori na potrebe radnog mjesta na kojem će raditi. Time se podiže samopouzdanje i profesionalni ponos učenika.

Suradnja s obrazovnim ustanovama kroz natjecanja tvrtkama može poslužiti i dati uvid u kojoj mjeri će sadašnji učenici, a budući radnici biti kompetentni stručnjaci koji mogu zadovoljiti njihove poslovne potrebe. U isto vrijeme potpora i sudjelovanje na natjecanjima (kroz sponzorstva, sudjelovanje stručnjaka kao članova ocjenjivačkog povjerenstva, demonstracije, posuđivanje opreme i strojeva itd.) može podići poslovni ugled tvrtke.

Istraživanje u Velikoj Britaniji pokazalo je kako su poslodavci iskazali zadovoljstvo jer su predani razvoju vještina kod mladih osoba. Također su iskazali vjerovanje kako natjecanje ima potencijal i utječe na razvoj izvrsnosti kod mladih osoba.⁹

Ovo potvrđuju i predstavnici velikih tvrtki, poput Dave Holmesa iz BEA Systems¹⁰, „Mi vrlo ozbiljno shvaćamo našu odgovornost za razvoj mladih ljudi i prepoznajemo koju korist sudjelovanje na ovim događanjima može donijeti njihovom osobnom razvoju. Ako naši radnici mogu dobiti iskustvo rada u uvjetima natjecanja, to im može samo koristiti na radnom mjestu.“¹¹

Korist za škole

Strukovne škole mogu pokazati poslodavcima i dionicima, na lokalnoj i državnoj razini pa čak i na međunarodnoj sceni, sposobnosti podučavanja svojih nastavnika i aktivnosti učenja svojih učenika kroz natjecanja u vještinama.

³ U zemljama u kojima natjecatelji mogu biti i bivši učenici koji su u trenutku natjecanja zaposleni

⁴ Ken Mayhew, SKOPE, University of Oxford, Dr Susan James, SKOPE, University of Oxford, Dr Maia Chankseliani, SKOPE, University of Oxford, Dr Andrea Laczik, CEI, University of Warwick, Research brief, Benefits of Developing Vocational Excellence through Skills Competitions, 2013

⁵ Chen, Z. & Eerola, T. (2016). Analysis of Finnish Skills Competition and Inspirations to China. HAMK Unlimited Professional, 31.5.2016.

⁶ <https://kosovo.britishcouncil.org/en/programmes/education/vocational/magazine-three/skills-competitions>

⁷ Thomas Eerola (urednik), Pedagogija vrhunske ekspertize u strukovnom obrazovanju, Sveučilište primijenjenih znanosti Häme, 2016.

⁸ Tang, X. Z. & Yan, Y. P. (2010). Thoughts of Teaching Reform for Vocational School Based on Skill Competition. Development & Innovation of Machinery & Electrical Products, 5, 181#182 & 177

⁹ Ken Mayhew, SKOPE, University of Oxford, Dr Susan James, SKOPE, University of Oxford, Dr Maia Chankseliani, SKOPE, University of Oxford, Dr Andrea Laczik, CEI, University of Warwick, Research brief, Benefits of Developing Vocational Excellence through Skills Competitions, 2013

¹⁰ Druga najveća tvrtka na svijetu koja se bavi obrambenim tehnologijama s prihodom u 2017. godini od 18,32 milijarde GBP

¹¹ <https://kosovo.britishcouncil.org/en/programmes/education/vocational/magazine-three/skills-competitions>

Sudjelovanje u natjecanjima podiže ugled i vidljivost škola. Škole čiji nastavnici i natjecatelji su sudjelovali na natjecanjima, posebice međunarodnim, ističu kako su time podigli svoj ugled. Neke škole isticale su to tijekom dana otvorenih vrata kad su se predstavljali budućim potencijalnim učenicima i njihovim roditeljima. Također, iskustva iz drugih zemalja¹², pokazuju kako su škole, čiji su učenici osvojili neku od medalja na međunarodnim natjecanjima, dobivale značajnu medijsku pažnju čime su dodatno promicale svoj rad. Nadalje, temeljem iskustva s natjecanja škole mogu razviti nove metode i strategije podučavanja.

Profesionalno usmjeravanje

Podizanje privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja prepoznato je kao važan prioritet u mnogim zemljama, ali i u europskim politikama već duže vrijeme, a razlozi leže u ekonomskim i društvenim potrebama. Mnoge zemlje upravo su u natjecanjima prepoznale važan alat i sredstvo za postizanje ovog cilja. Održavajući se u raznim zemljama i regijama, natjecanja u strukovnim vještinama mogu imati poseban utjecaj na mlade iz osnovnih škola pred kojima je izbor nastavka obrazovanja te buduće karijere i kojima natjecanje može na konkretan način predstaviti razna strukovna područja i prikazati prirodu različitih zadataka koji će se od njih očekivati na radnom mjestu. Naravno, natjecanje se ne može smatrati izvornom situacijom na radnom mjestu, ali može ukazati na prirodu neke struke, odnosno radne zadatke i zahtjeve vezane za kompetencije.

Premda je uspjeh na natjecanjima u profesionalnim vještinama pozitivno i važno iskustvo te odskočna daska za poslovnu karijeru natjecatelja, svrha natjecanja se primarno odnosi na podizanje svijesti o profesionalizmu i strukovnom obrazovanju. Očito je da promatranje i praćenje natjecanja i natjecatelja koji su samo koju godinu stariji od njih i koji unatoč tome izrađuju složene kreacije i stvaraju prava remek-djela, mladim ljudima na pragu poslovne karijere može poslužiti za dobivanje korisnih informacija i predodžbe o struci koja ih zanima. Isto tako, mogu im se srušiti mnoge njihove predrasude i ranije formirana stajališta. U današnjem se društvu zanimanja i tražene kompetencije brzo mijenjaju. Vrlo je vjerojatno da će mladim osobama biti zanimljivo svjedočiti opremi i okolini u kojoj profesionalci rade.

Zaključno

Natjecanja u strukovnim vještinama za mlade forumi su koji promiču ciljeve strukovnog obrazovanja i osposobljavanja na brojnim razinama. Ona okupljaju učenike u strukovnom obrazovanju, strukovne nastavnike, poslovne ljude, mlade koji tek promišljaju svoje mogućnosti za daljnje obrazovanje i širu javnost.

Pripreme za natjecanja i sudjelovanje na istima, mladim ljudima pružaju izvrsnu mogućnost pokazivanja svojih kompetencija te iskustvo koje je blisko uvjetima njihovog budućeg radnog mjesta.

Za tvrtke su natjecanja izvrsna prilika za upoznavanje sa standardima strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u vlastitom sektoru, promicanje obrazovne orijentiranosti gospodarskim subjektima, zapošljavanje mladih stručnjaka te širenje svijesti o tvrtki i njenom poslovanju.

Pripreme za i samo organiziranje i sudjelovanje na natjecanju u strukovnim vještinama razvijaju profesionalne vještine nastavnika kao i unutarnje kapacitete, internacionalizaciju i poslovnu suradnju strukovnih škola.

Kroz medijsko praćenje i povećanu vidljivost koju donose natjecanja može se povećati broj zainteresiranih za pohađanje strukovnih škola. Za širu javnost natjecanja, posebice ona koja na jednom mjestu okupljaju veći broj disciplina i sudionika, predstavljaju važnu prezentaciju stručnih vještina i strukovnog obrazovanja.

Natjecanja u strukovnim vještinama alati su za održavanje i razvoj kompetencija strukovnih nastavnika. Natjecateljske aktivnosti nastavnicima omogućavaju umrežavanje i istovremeno razvijanje vlastitih pedagoških vještina, stručnih kompetencija i mogućnosti internacionalizacije. Nastavnicima kroz suradnju s tvrtkama i njihovim stručnjacima omogućuju pristup novim tehnologijama te time i držanje koraka sa sve bržim promjenama u svijetu biznisa. Pripremanje budućih vrhunskih stručnjaka i uspjeh na natjecanjima pak stvaraju novi entuzijazam za svakodnevni rad i razvoj kod učenika u strukovnom obrazovanju.

¹² Ken Mayhew, SKOPE, University of Oxford, Dr Susan James, SKOPE, University of Oxford, Dr Maia Chankseliani, SKOPE, University of Oxford, Dr Andrea Laczik, CEI, University of Warwick, Research brief, Benefits of Developing Vocational Excellence through Skills Competitions, 2013.

Međunarodna natjecanja u strukovnim vještinama

Međunarodna natjecanja u strukovnim vještinama prepoznata su i na europskoj i svjetskoj razini kao važan mehanizam promocije izvrsnosti i privlačnosti strukovnog obrazovanja, a što je istaknuto i u *Izjavi iz Brugesu o pojačanoj europskoj suradnji u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju*.

EuroSkills natjecanja

WorldSkills Europe organizacija je koja promovira izvrsnost u području vještina i razvoj kompetencija. Fokusira se na organizaciji i razvoju natjecanja u vještinama koje služi kao alat za daljnji razvoj vještina u Europi. Organizacija podiže razinu profesionalne izvrsnosti i visoke kvalitete strukovnog obrazovanja i osposobljavanja – kao najznačajnije sredstvo koristi se *EuroSkills* natjecanje.

Ciljevi:

- Putem natjecanja u korištenju vještina podići standarde i promovirati izvrsnost u strukovnim vještinama u Europskoj uniji
- Povećati svijest o važnosti vještina i strukovnog obrazovanja i osposobljavanja za europska gospodarstva i društva
- Razviti niz natjecanja u strukovnim vještinama za zemlje članice EU
- Osigurati da strukovna natjecanja u vještinama koje organizira *Euroskills* reflektiraju različite i promjenjive potrebe za vještinama zemalja članica EU i EU u cjelini
- Potaknuti svaku zemlju članicu EU da sudjeluje u *EuroSkills* natjecanju te da tako proširi i razvije vlastita natjecanja u vještinama.

U ostvarivanju tih ciljeva *WorldSkills Europe* će:

- se fokusirati na promociju i predstavljanje europskog strukovnog obrazovanja
- predstaviti ne samo obrte nego i suradnju unutar sektora radi postizanja ciljeva.
- dati važnu ulogu natjecanjima u vještinama kao nadahnujućem faktoru za mlade ljude i kao zajedničkom mjerilu snage europskih strukovnih vještina.
- biti platforma na kojoj europske organizacije, ministarstva obrazovanja i međunarodne gospodarske organizacije mogu izmjenjivati znanje i iskustva inovacijama, metodama osposobljavanja i prilikama za suradnju.

WorldSkills Europe ima 32 zemlje članice.

EuroSkills natjecanje

EuroSkills je događaj koji promiče vještine mladih do 25. godine života. To je promocija zanimanja koja se održava svake dvije godine u jednoj od zemalja članica *WorldSkills Europe* organizacije.

U središtu događanja je europsko natjecanje u strukovnim vještinama popraćeno drugim aktivnostima poput „isprobaj vještinu“ te stjecanja informacija i iskustava za buduće polaznike strukovnog obrazovanja.

Stotine europskih najvećih talenata, odabranih u njihovoj zemlji, natječu se tijekom *EuroSkills-a* kako bi postali najbolji u Europi u svojim područjima. To je izvanredno iskustvo za sve sudionike.

Tijekom *EuroSkills* natjecanja zemlje članice, međunarodni industrijski partneri, vladine agencije i obrazovne institucije zajedno potiču razvoj vrhunskih standarda vještina i kompetencija u Europi. Ovo partnerstvo učenika, vladinih i privatnih institucija te organizacija civilnog društva jedinstveno je u Europi.

EuroSkills 2008 – Rotterdam, Nizozemska. Sudjelovalo je 420 mladih iz 30 europskih zemalja s najboljim vještinama. Predstavljeno je 49 disciplina, a natjecanje je posjetilo 25 000 osoba.

EuroSkills 2010 – Lisabon, Portugal. Sudjelovalo je više od 500 mladih iz 27 europskih zemalja uz 60 000 posjetitelja.

EuroSkills 2012 – Spa-Francorchamps, Belgija; sudjelovalo je više od 450 natjecatelja u 40 disciplina te više od 50 000 posjetitelja obišlo je natjecanje.

EuroSkills 2014 – Lille, Francuska; uključilo je 40 disciplina, natjecatelje iz 25 zemalja i više od 90 000 posjetitelja.

EuroSkills 2016 – Göteborg, Švedska; 500 natjecatelja, 35 disciplina te više od 65 000 posjetitelja, od čega čak 35 000 učenika.

EuroSkills 2018 – Budimpešta, Mađarska; 525 natjecatelja, 37 disciplina te više od 100 000 posjetitelja.

EuroSkills 2021 – Graz, Austrija; 400 natjecatelja, 48 disciplina i 30 000 posjetitelja.

Sljedeće natjecanje održat će se 2023. u Gdanjsku, Poljska.

WorldSkills natjecanja

WorldSkills International (WSI) je globalna organizacija kroz koju se potiče izvrsnost i razvoj vještina. Kroz međunarodnu suradnju industrije, vlada, organizacija i institucija, ova organizacija promiče učenje vještina kroz lokalne projekte, natjecanja u vještinama i razmjenu znanja. Namjera je pokazati koliko je važno poticanje mladih profesionalaca diljem svijeta da postanu najbolji u vještini koju su sami odabrali. Organizacija od 1950. godine podiže svijest među mladima, njihovim roditeljima, učiteljima te poslodavcima, da naša budućnost ovisi o učinkovitom sustavu učenja vještina.

Danas je u *WorldSkills* uključeno više od 60 vještina te više od 80 zemalja i regija članica koje zajedno rade s mladima te s obrazovnim i poslovnim sektorom kako bi pripremili talentirane radnike današnjice za poslove sutrašnjice. *WorldSkills* nije samo natjecanje, već i pokret. Nastoji biti globalni centar za izvrsnost u vještinama i razvoj uz neprekidne nacionalne, regionalne i globalne aktivnosti, dok Zaklada *WorldSkills* doprinosi projektima i inicijativama koji pokazuju kapacitete za inovacije i suradnju s partnerima kako bi se poticale i razvijale samoodržive aktivnosti.

Šest glavnih aktivnosti WSI:

1. Promicanje vještina
2. Razvijanje karijera
3. Natjecanja u vještinama
4. Obrazovanje i osposobljavanje
5. Međunarodna suradnja
6. Istraživanje

Na Generalnoj skupštini 2016. godine u Niagaru Fallsu u Kanadi jednoglasno je prihvaćen program *Vizija 2025* u sklopu kojega su identificirana tri strateška cilja:

- osnažiti ambicije i mogućnosti SOO za mlade, poslodavce i društvo
- povećati kvalitetu pružanja SOO kroz snažniju povezanost s tržištem rada, poslodavcima i ekonomskim sustavom
- razvoj organizacijskih mogućnosti *WorldSkills-a* i globalne konkurentnosti zemalja članica kroz vještine.

WorldSkills natjecanja

WorldSkills natjecanje održava se svake dvije godine i predstavlja najveće događanje povezano sa strukovnim obrazovanjem u svijetu. Najbolji sudionici iz svake pojedine vještine odabiru se u sklopu natjecanja u zemljama i regijama članica *WorldSkills International*, demonstriraju tehničke vještine individualno ili grupno kako bi izvršili specifične zadatke koje su naučili i/ili obavljali na radnom mjestu.

Jedno od glavnih postignuća *WorldSkills* natjecanja je povećanje vidljivosti i važnosti strukovnog obrazovanja kao jednog od pravih oruđa socioekonomske transformacije. Natjecanje također omogućava stručnjacima u struci, vladama i obrazovanju priliku da razmijene informacije i najbolje prakse. Nove ideje i procesi inspiriraju učenike da se posvete tehničkim i tehnološkim karijerama na putu prema boljoj budućnosti.

Od 11. do 16. kolovoza 2015. godine održano je 43. natjecanje *WorldSkills* u Sao Paulu u Brazilu. Na njemu je sudjelovalo 1189 natjecatelja iz 59 zemalja i regija, a u četiri dana natjecanje je posjetilo 259 000 ljudi.

Od 14. do 19. listopada 2017. godine održano je 44. natjecanje *WorldSkills* u Abu Dhabiju, Ujedinjeni Arapski Emirati, uz sudjelovanje 1300 natjecatelja iz 59 zemalja i regija. Natjecanje je posjetilo više od 125 000 posjetitelja.

Od 22. do 27. kolovoza 2019. godine održano je 45. *WorldSkills* natjecanje u Kazanu, Ruska Federacija. Sudjelovala su 1354 natjecatelja iz 63 zemlje i regije, a natjecanje je posjetilo 272 000 posjetitelja.

46. natjecanje *WorldSkills* trebalo je biti održano u Shanghaiu, Kina, no zbog organizacijskih poteškoća izazvanih pandemijom, održano je u više zemalja (15 zemalja i regija) tokom rujna, listopada i studenog 2022. (od 7. rujna 2022. do 26. studenog 2022.). Sudjelovalo je više od 1000 natjecatelja iz 58 zemalja i regija.

WorldSkills Croatia

Od 2011. godine ASOO je predstavnik Republike Hrvatske u organizaciji *WorldSkills Europe*, a organizira sudjelovanje hrvatskih predstavnika na europskim natjecanjima u vještinama – *EuroSkills* koje se održavaju svake dvije godine. ASOO je od 2013. predstavnik RH i u *WorldSkills International* organizaciji.

Od 2017. godine ASOO u dvama međunarodnim asocijacijama nastupa pod nazivom *WorldSkills Croatia* te pod tim imenom organiziraju se i nacionalna natjecanja u strukovnim vještinama.

WorldSkills Croatia (WSC) ima viziju priznavanje i promociju izvrsnosti u vještinama, a misija je promicati važnost strukovnih vještina kao osnove za razvoj hrvatske ekonomije. WSC ima za cilj povećati privlačnost strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te nadahnuti mlade na odabir strukovnih zanimanja kao poželjnog odabira buduće karijere. WSC teži postati prepoznat nacionalni dionik za suradnju između obrazovanja i poslodavaca.

U cilju populariziranja natjecanja u vještinama te međunarodne dobre prakse od 2018. godine nacionalna natjecanja u vještinama nose naziv *WorldSkills Croatia*.

Primjeri dobre prakse u drugim zemljama

Slovenija

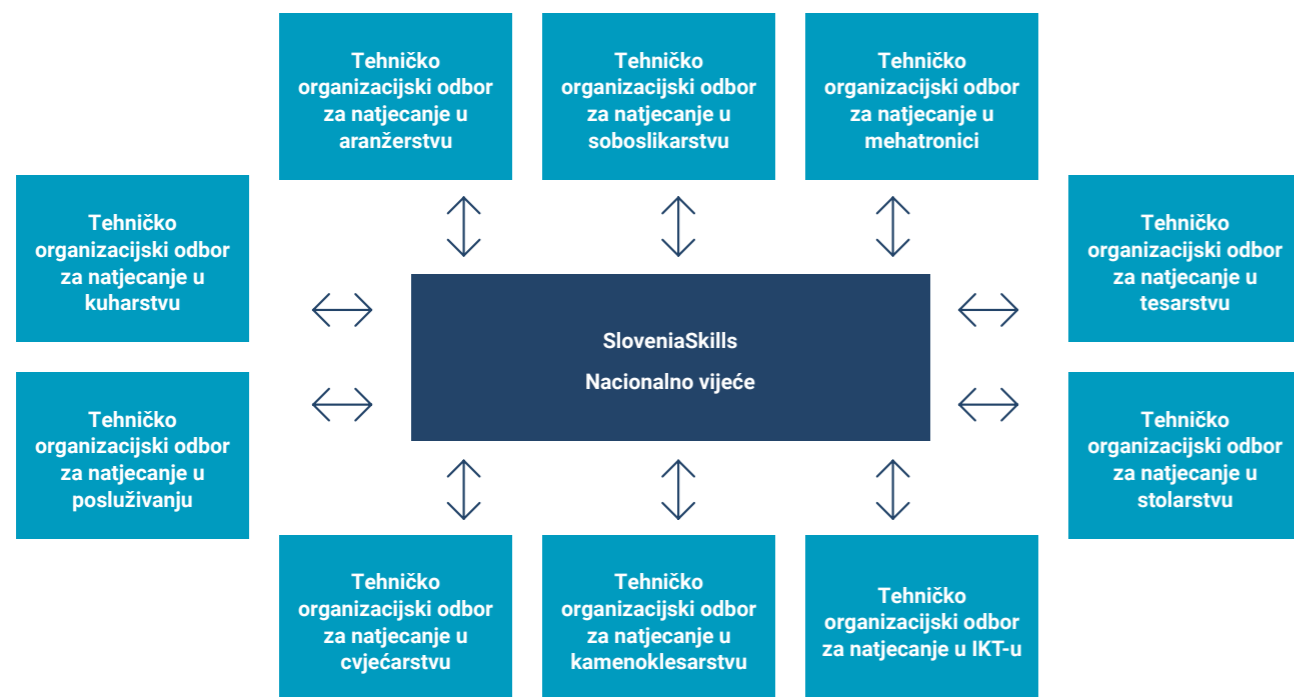
EuroSkills u Sloveniji predstavlja mnogo više od samog natjecanja u strukovnim vještinama kojima se promiču strukovna zanimanja i vještine. *EuroSkills* je platforma za druženje budućih stručnjaka, poslodavaca i nastavnika. *EuroSkills* je platforma za razmjenu dobre prakse u obrazovanju i osposobljavanju među zemljama, što može pridonijeti poboljšanju nacionalnog obrazovnog sustava. *EuroSkills* je također prilika za razvoj karijere pojedinaca, budući pojedinac pripremom za natjecanje i samim natjecateljskim iskustvom stječe dodatne stručne i karijerne vještine. Posljednje, ali ne i najmanje važno, *EuroSkills* je velika prilika za poslodavce, budući da na jednom mjestu mogu pristupiti talentiranim mladim stručnjacima, budućim nosiocima razvoja pojedinih disciplina.

Slovenija je postala punopravna članica Europske organizacije za promicanje strukovnih vještina (WSE) 2008. godine, samo nekoliko mjeseci prije prvog natjecanja *EuroSkills*. Od tada, Slovenija redovito nastupa na ovom natjecanju. Ministarstvo Republike Slovenije za obrazovanje, znanost i sport nacionalno je tijelo koje je Centru za strukovno obrazovanje (CPI) dodijelilo mandat za zastupanje Slovenije u WSE-u, čime je CPI član WSE-a i nacionalna organizacija za natjecanja u strukovnim vještinama. Službeni delegat Slovenije u WSE-u je ravnatelj CPI-a, dok tehnički delegat zaposlen u CPI-u, u

okviru redovnih poslova vodi brigu o razvoju *EuroSkills* u Sloveniji. Pomoćnik tehničkog delegata je također zaposlen u CPI-u te u okviru redovnih radnih zadataka organizira nacionalna natjecanja *SloveniaSkills* te organizira pripreme za sudjelovanje Slovenije na natjecanju *EuroSkills*.

Nacionalno vijeće odgovorno je za organizaciju nacionalnih natjecanja, a tehničko – organizacijskih odbor za provedbu pojedinačnih natjecanja. Nacionalno vijeće sastoji se od tehničkog delegata, pomoćnika tehničkog delegata i voditelja svakog tehničko-organizacijskog odbora (slika 1). Voditelj pojedinačnog tehničko-organizacijskog odbora, u pravilu je, nacionalni sudac *EuroSkills* natjecanja, a koji je često osoba zaposlena u (vlastitoj) tvrtki. Članovi tehničko-organizacijskog odbora mentori su natjecateljima na nacionalnim natjecanjima. U pravilu se prijavljuju srednje i više strukovne škole. Ovakav sastav tehničkih organizacijskih odbora osigurava već spomenutu suradnju između škola i gospodarstva.

Slika 1. Sustav natjecanja u Sloveniji

Natjecanje *SloveniaSkills* odvija se za više disciplina na jednom mjestu, a za neke se discipline natjecanje organizira na različitim mjestima u različito vrijeme. Članove natjecateljskog žirija čine predsjednik žirija, koji je u pravilu i voditelj tehničkog organizacijskog tijela, a suci su, u pravilu, članovi tehničko-organizacijskih odbora i mentori natjecatelja. Disciplinsku komisiju čine 3 člana koji su nezavisni. Organizator natjecanja u tehničkom smislu u pravilu je uvijek jedna od škola koja priprema natjecateljski zadatak i osigurava pomoćno osoblje. Opremu za natjecanja djelomično osiguravaju sponzori, a djelomično unajmljuje CPI.

U siječnju 2018. provedeno je *SloveniaSkills*, državno natjecanje u sedam (od ukupno deset) disciplina na Gospodarskom sajmu u Ljubljani u okviru obrazovnog sajma *Informativa*. Sajam i natjecanje posjetilo je cca 20 000 mladih ljudi i njihovih roditelja. Natjecanja *SloveniaSkills* u tri preostale discipline provedena su u školama, gdje je broj posjetitelja bio znatno manji. Bez obzira na mjesto izvedbe, izbor slovenskog *EuroSkills* tima uvijek je bio dovršen najmanje 6 mjeseci prije početka *EuroSkills* natjecanja. Natjecatelji su uglavnom najbolji (trenutni i bivši) učenici i studenti stručnih visokih učilišta koji su odabrani na školskim natjecanjima i koji su pobijedili na natjecanju *SloveniaSkills*.

Odabirom natjecatelja započinje razdoblje pripreme za *EuroSkills* natjecanje, a koje uključuje jednodnevni uvodni sastanak, četverodnevnu psihološku pripremu i *team building*, 3 *webinara* na temu razvoja karijere i jednodnevni posjet natjecatelja, mentora i suca na mjestu gdje se trening odvija. Uvodni sastanak ima za cilj informirati tim o obvezama koje predstoje do natjecanja *EuroSkills*. Nakon sastanka natjecatelji, sudac i CPI potpisuju tripartitne ugovore kojima se definiraju prava i obveze svih triju strana kao i sankcije u slučaju neispunavanja ugovora. Psihološke pripreme, kao sljedeći korak u pripremi tima, prvenstveno su usmjerene na pripremanje natjecatelja za natjecateljsku situaciju i uključivale su upravljanje stresom, tehnike opuštanja, vježbe koncentracije i slično. Tijekom četverodnevni priprema, članovi tima se upoznaju i međusobno povezuju. *Webinari* za razvoj karijere namijenjeni su prvenstveno za pripremu natjecatelja za planiranje njihove daljnje karijere. Tijekom *webinara* natjecatelji samostalno izrađuju ili ažuriraju svoj životopis te izrađuju svoj portfelj.

Ključni korak u pripremi natjecatelja je i jednodnevni posjet tehničkog delegata, pomoćnika tehničkog delegata i voditelja tima (koji je također psihološki trener natjecatelja). Posjet je namijenjen provjeravanju dnevnika priprema natjecanja koji piše svaki natjecatelj te provjeravanje znanja o pravilima *EuroSkillsa*, identificiranju mogućih problema itd. Nekoliko tjedana prije odlaska na natjecanje, tim se sastaje posljednji put na višesatnom sastanku. Tijekom tog sastanka natjecateljima se dijele uniforme te se daju posljednje praktične informacije relevantne za sam odlazak na natjecanje, tijekom natjecanja i povratka s *EuroSkills* natjecanja. Nakon natjecanja, u pravilu, slijede protokolarne obveze, poput prijema kod ministra nadležnog za obrazovanje, znanost i sport te Predsjednika Republike. Time se završava dvogodišnji ciklus *EuroSkills* natjecanja.

Kvaliteta provedbe jednog ciklusa *EuroSkills* natjecanja uvelike je ovisna o financijama. Na primjer, u Sloveniji, u ciklusu *EuroSkills* 2018, više od 80 % sredstava osigurano je iz Europskog socijalnog fonda (ESF), cca 10 % iz državnog proračuna Ministarstva obrazovanja, znanosti i sporta (MIZŠ) i cca 10 % iz sponzorskih sredstava. Nacionalna natjecanja isplaćuju se u potpunosti iz sredstava ESF i MIZŠ. Dio troškova opreme podmiruje se donacijama, u pravilu u obliku povoljnog ili čak besplatnog najma opreme. Rad mentora i sudaca, kao i žirija, na nacionalnim natjecanjima se ne plaća, a plaćaju se troškovi smještaja i hrane žirija i natjecatelja. U vezi s pripremanjem za *EuroSkills*, ne plaća se oprema za obuku natjecatelja, kao i rada mentora i sudaca. Međutim, novcem od ESF-a i MIZŠ-a pokriva se kupnja materijala za obuku i obuku u centrima za obuku. Troškovi putovanja, boravka i sudjelovanja u natjecanju *EuroSkills* također su osigurani sredstvima ESF-a i MISA-e.

Na *EuroSkills 2018*, Slovenija se natjecala u disciplinama: kamenoklesarstvo, stolarstvo, mehatronika, ICT tehnologija, kuharstvo, restoransko posluživanje, aranžerstvo, cvjećarstvo, i soboslikarstvo. Prethodni rezultati ukazuju na ispravno postavljenu strategiju. Natjecatelji, mentori i suci su primili važnu nagradu za uloženi trud, a CPI je dobio potrebne argumente za pregovore o budućoj organizaciji nacionalnih natjecanja *SloveniaSkills* i budućih nastupa na *EuroSkills* natjecanjima. (Autor: Miha Lovšin, tehnički delegat Slovenije)

Finska

Finsko udruženje za strukovna natjecanja (*Finnish Skills Association*), „*Skills Finland*“ osnovano je 1993. godine, a odgovorno je za brand *Taitaja* i sve međunarodne aktivnosti strukovnih natjecanja u vještinama u Finskoj.

„*Skills Finland*“ neprofitna je organizacija koja je osnovana 1993. u cilju unaprjeđenja društvenog ugleda i privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, odnosno promicanja kvalitete strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Članovi i organizacije udruženja su Ministarstvo obrazovanja i kulture, Finski nacionalni odbor za obrazovanje, ustanove u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (90 % ustanova), organizacije na tržištu rada, udruženja nastavnika i učenika te privatne osobe.

Ciljevi „*Skills Finland*“ su:

- Unaprijediti kvalitetu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja
- Promicati internacionalizaciju strukovnog obrazovanja i osposobljavanja
- Povećati privlačnost strukovnog obrazovanja i osposobljavanja
- Potaknuti učenike da unaprijede profesionalne i poduzetničke vještine

„*Skills Finland*“ postiže navedene ciljeve kroz upravljanje i razvijanje nacionalnih natjecanja u strukovnim vještinama, osposobljavanje i sudjelovanje finskih natjecatelja u međunarodnim natjecanjima u vještinama, osposobljavanje i usmjeravanje mladih radnika te stručnjaka za natjecanja i mentora koji sudjeluju u nacionalnim i međunarodnim mrežama. Ključne aktivnosti su:

- *Taitaja* – nacionalna natjecanja u vještinama za učenike u srednjoškolskom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju
- *Taitaja 9* za učenike u višim razredima osnovne škole
- *TaitajaPLUS* za učenike s posebnim potrebama
- Međunarodna natjecanja u vještinama
- Osposobljavanje i usmjeravanje mladih radnika
- Osposobljavanje stručnjaka za natjecanja (nastavnika i mentora)
- Komunikacija.

Taitaja predstavlja najveće godišnje natjecanje, svečanost i predstavljanje vještina u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju u Finskoj. Događanje obuhvaća tri manja natjecanja: *Taitaja*, *TaitajaPLUS* i *Taitaja 9*.

Radi se o najvećem događanju u strukovnom obrazovanju u Finskoj koje privlači 40 000 do 50 000 posjetitelja svake godine. „*Skills Finland*“ pruža priliku odabranim ustanovama u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju za održavanje godišnjeg natjecanja *Taitaja*. Događanje je namijenjeno mladima u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, a natjecatelji ne smiju imati više od 21 godine u godini kada se održava natjecanje. Kategorije natjecanja obuhvaćaju 45 strukovnih područja. Približno 400 vrhunskih učenika sudjeluje u završnici natjecanja u različitim strukovnim područjima. Izlučna natjecanja organiziraju se u čitavoj zemlji u svrhu odabira natjecatelja koji će sudjelovati u završnici. U natjecanjima sudjeluje više od 1 500 mladih. Brojni gostujući međunarodni natjecatelji također sudjeluju u natjecanju.

Uz natjecanje, održavaju se:

- pripreme za natjecanja koja uključuju zadatke prije natjecanja, na natjecanju i nakon natjecanja u svrhu savjetovanja i usmjeravanja učenika
- dodatna događanja poput konferencija, sajмова obrazovanja i sl.

Koja je svrha natjecanja u Finskoj?

- Razvoj strukovnog obrazovanja i osposobljavanja
- Promicanje izvrsnosti i povećanje ugleda pojedinih zanimanja
- Pružanje prilike nastavnicima za razvoj profesionalnih vještina
- Pružanje prilike učenicima za susret i međusobnu usporedbu vještina: različite metode rada, alati, radno okruženje i usporedba ishoda učenja
- Unaprjeđenje suradnje tvrtki i obrazovnih ustanova
- Jačanje poveznica između strukovnog obrazovanja i svijeta rada
- Povećanje prilika za zapošljavanje – povezivanje ponude i potražnje radne snage
- Povećanje ugleda pojedinih zanimanja i profesionalnih vještina
- Predstavljanje karijernih prilika

Zašto su natjecanja u vještinama uspješna u Finskoj?

- Natjecanja su usklađena s nacionalnim politikama u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju
- Svako natjecanje ima određene vlastite ciljeve
- Natjecanje podrazumijeva proces, a ne samo događanje, dok korištenje i diseminacija rezultata čini dio tog procesa
- Svi dionici su umreženi
- Postoje dugoročne razvojne aktivnosti: natjecanja nisu tek projekt, odnosno samo predstavljanje vještina
- Pozitivni, inovativni i entuzijastični modeli suradnje i komunikacije

Kad su u pitanju natjecanja u strukovnim vještinama u Finskoj, ostvarivanje dobrog plasmana ne smatra se njihovom glavnom svrhom ni na državnoj ni na međunarodnoj razini. Naprotiv, središnji ciljevi tih događanja su sljedeći:

1. Razvijanje kvalitete strukovnog obrazovanja i osposobljavanja isticanjem važnosti radnog mjesta te transparentnosti aktivnosti i kompetencija na svim razinama
2. Jačanjem atraktivnosti i prepoznatljivosti strukovnog osposobljavanja, posebice među mladim ljudima koji namjeravaju upisati drugi stupanj srednjoškolskog obrazovanja
3. Pružanjem mogućnosti za razvoj i umrežavanje učenika i njihovih nastavnika na nacionalnoj i međunarodnoj razini.¹³

(Autorica: Teija Ripattila, službeni delegat Finske u WSE i WSI)

Latvija

Od 2017. godine, u proljeće svake godine, Državna agencija za razvoj obrazovanja (SEDA) organizira Državno natjecanja za mlade stručnjake - *SkillsLatvia* u sklopu projekta Europskog socijalnog fonda “Potpora karijeri u općim i strukovnim obrazovanim institucijama”.

Svrha *SkillsLatvia* natjecanja je potvrditi izvrsnost profesionalnih vještina učenika latvijskih ustanova za strukovno obrazovanje u različitim područjima, promicati atraktivnost strukovnog obrazovanja u Latviji i unaprijediti suradnju između poslodavaca i obrazovnih institucija, te odabrati kandidate za sudjelovanje na međunarodnim natjecanjima u strukovnim vještinama *EuroSkills* i *WorldSkills*.

Na *SkillsLatvia* natjecanjima zastupljene su kreativne umjetničke i modne tehnologije, informacijske i komunikacijske tehnologije, proizvodne i inženjerske tehnologije, građevina i građevinske tehnologije, transport i logistika, te javne i osobne usluge.

Sudionici natjecanja su polaznici latvijskih ustanova za strukovno obrazovanje u dobi do (te uključujući) 22 godine, koji su osvojili školska natjecanja te su se pripremili za nacionalno natjecanje prema zahtjevima postavljenim u radnom zadatku. Radni zadaci su usklađeni sa standardima međunarodnih natjecanja kako u sadržaju, tako i načelima vrednovanja. SEDA organizira i provodi postupke nabave za razvoj radnih zadataka za *SkillsLatvia*, unajmljivanje odgovarajućih prostorija i opreme, nabavu materijala, smještaj i jela za sudionike, vođenje radionica, te ocjenjivanje rada natjecatelja. Rad natjecatelja ocjenjuju samo predstavnici industrije, koji su stručnjaci s iskustvom u ocjenjivanju nacionalnih ili međunarodnih natjecanja.

Natjecanje se financira iz sredstava ESF-a. No, također je važna i podrška industrijskih poslovnih i obrazovnih ustanova u pružanju opreme za natjecanje i materijala potrebnih za ispunjavanje radnih zadataka: škole se brinu o računalima i softveru, alatima za obradu drveta, šivaćim strojevima, dok tvrtke pružaju podršku elektroničkom opremom, bojama, lakovima, pićima, voćem, strojevima itd.

Najbolji pojedinci na *SkillsLatviji* mogu postati kandidati za sudjelovanje na međunarodnim natjecanjima. Predstavnici industrije i zaposlenici SEDA-e ocjenjuju uspješnost natjecatelja i odlučuju o zanimanjima/disciplinama u kojima se sudionici mogu prijaviti za *EuroSkills* i *WorldSkills*, kao i procjenu motivacije svakog potencijalnog kandidata za sudjelovanje na natjecanjima, njegovu stručnost i mogućnosti poboljšanja.

Eksperti i koordinatori natjecatelje za međunarodna natjecanja *EuroSkills* i *WorldSkills* pripremaju profesionalno i psihološki. Eksperte i koordinate SEDA odabire u suradnji s predstavnicima industrije, tvrtkama i obrazovnim institucijama. Ovisno o prirodi zanimanja, natjecatelji se pripremaju u različitim tvrtkama. Nadalje, u pripremnim kampovima/radionicama za koheziju tima, psiholog i drugi stručnjaci rade sa svakim natjecateljem pojedinačno i s cijelim timom.

Tehnički delegat (TD), voditelji tima (TL) i eksperti odgovorni su za pripremu nacionalnog tima za sudjelovanje na međunarodnim natjecanjima.

(Autor: Dita Traidās, predsjednica *WorldSkills Europe*, bivši službeni delegat Latvije u WSE)

¹³ Thomas Eerola (urednik), Pedagogija vrhunske ekspertize u strukovnom obrazovanju, Sveučilište primijenjenih znanosti Häme, 2016.

WorldSkills model natjecanja i smotri učenika strukovnih škola

WorldSkills model državnih natjecanja i smotri učenika strukovnih škola provodi se pod imenom **WorldSkills Croatia – natjecanja učenika strukovnih škola (WSC natjecanja)**, a u skladu s modernim trendovima tzv. „skills“ pokreta kojim se pod tim nazivom promiče strukovno obrazovanje, razvoj karijere, promocija važnosti vještina, međunarodna suradnja te sama natjecanja mladih osoba. Ovime se osigurava vidljivost hrvatskih natjecanja i smotri učenika strukovnih škola na međunarodnoj razini. Također, provode se i **WorldSkills Croatia – smotre učeničkih radova učenika strukovnih škola**.

WorldSkills model temelji se na analizi starog modela natjecanja, analizi natjecanja u drugim zemljama te međunarodnih natjecanja. WorldSkills model natjecanja i smotri, uz ostale reformske mjere koje se provode, doprinosi daljnjoj modernizaciji strukovnog obrazovanja, podigao je kvalitetu natjecanja i smotri, približio ih javnosti i poslodavcima te ima važnu ulogu u podizanju privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja kao poželjnog odabira karijere za učenike osnovnih škola.

Primarna svrha novog modela strukovnih natjecanja u Republici Hrvatskoj je osiguravanje okvira za promociju i podizanje privlačnosti strukovnog obrazovanja i to prezentiranjem stručnih kompetencija te demonstracijom vještina potrebnih za uspješno obavljanje zadataka karakterističnih za određeno strukovno zanimanje.

WSC natjecanja žele se pozicionirati kao jasno prepoznatljiv događaj u Republici Hrvatskoj za demonstraciju izvrsnosti u radu i inovativnosti strukovnog obrazovanja.

WSC natjecanja služe kao mehanizam za povezivanje strukovnog obrazovanja i zahtjeva pojedine gospodarske djelatnosti u cilju kontinuiranog poboljšanja strukovnog kurikuluma srednjih strukovnih škola, suvremenih načina poučavanja i učenja temeljenog na radu.

WSC natjecanja su platforma za učenje, rad, istraživanje, inovacije i suradnju među nastavnicima i dionicima obrazovnog sustava, malog i srednjeg poduzetništva, gospodarstva općenito i šire društvene zajednice, te za promociju znanja, vještina, proizvoda i usluga kako bi se ostvario sinergijski učinak na društvo.

Zadatci na WSC natjecanjima temelje se na standardima zanimanja, strukovnim kurikulumima i kurikulumima ustanove srednjih strukovnih škola u pojedinim sektorima, kao i na potrebama tržišta rada te imaju za cilj doprinijeti povećanju privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja učenika.

Osnovna načela novog modela natjecanja

Promocija vrijednosti i načela strukovnog obrazovanja kroz natjecanja i smotre: WSC natjecanja ne smije biti samo sebi svrhom. Natjecanje mora služiti promociji strukovnog obrazovanja kod poslodavaca, učenika osnovnih škola i njihovih roditelja/skrbnika i u javnosti.

Sustav natjecanja osigurava razvoj samoinicijative, samopouzdanosti, kritičnosti, komunikativnosti i timskog rada koji su nužni za uspjeh pojedinca na tržištu rada.

Promocija vještina: Bitan element povećanja interesa za srednjim strukovnim obrazovanjem je vidljivost i osnaživanje svijesti o važnosti rada i stvaralačkog duha hrvatskog naroda. Održavanje natjecanja mora biti atraktivno posjetiteljima, medijima te poslodavcima. Tamo gdje je moguće WSC natjecanja traže poveznice s drugim događanjima kojima se promiče važnost strukovnih vještina.

Vidljivost natjecanja: Zadatak WSC natjecanja je kontinuirana izgradnja svijesti o samom nacionalnom natjecanju i važnosti onoga što to natjecanje predstavlja. Kroz organizaciju i sudjelovanje na natjecanjima prezentiraju se i napredne i kreativne srednje strukovne škole. Sami učenici koji su sudjelovali na natjecanjima (državnim i međunarodnim), a posebice oni koji su osvojili prva mjesta, postaju promotori strukovnih vještina te služe kao poticaj ostalim učenicima da se uključe u natjecanja.

Povezivanje s gospodarstvom: WSC natjecanja služe kao platforma za povezivanje srednjeg strukovnog obrazovanja i gospodarskih subjekata kroz njihovo sudjelovanje u organizaciji i provedbi natjecanja (podrška, sponzorstvo, osiguravanje opreme i alata, nagrade itd.) kako bi se osigurala vidljiva međusobna poveznica, što omogućuje veći značaj i povećanje atraktivnosti srednjeg strukovnog obrazovanja. Sudjelovanje predstavnika gospodarstva jedan je od načina da se postigne dugoročni cilj - osiguranje povećanja zapošljivosti učenika koji su sudjelovali na natjecanjima te demonstrirali svoje vještine mogućim budućim poslodavcima.

Unaprjeđenje obrazovanja: Natjecanja su mjesta razmjene znanja i iskustava strukovnih nastavnika, čime se pozitivno djeluje na povećavanje stručnih, ali i komunikacijskih, prezentacijskih, organizacijskih i drugih vještina nastavnika.

Poticanje poduzetničkog duha: Potiče se poduzetnički duh i mogućnost realizacije ideja kod natjecatelja kroz proces priprema za natjecanje, samo natjecanje i nastavak suradnje natjecatelja, zajednice bivših učenika, WSC i gospodarstva. Primjeri dobre prakse mogu biti motiv, poticaj, inspiracija drugim školama, mentorima i učenicima.

Poticanje kreativnosti: Model zadatka za natjecanje potiče istraživački i otvoren pristup te razvoj kreativnih, inovativnih i originalnih rješenja koja će pokazati kroz natjecanje.

Međunarodna suradnja: ASOO pod nazivom WorldSkills Croatia (WSC) predstavlja izvrsnost i kvalitetu hrvatskog strukovnog obrazovanja u međunarodnom kontekstu kroz pripreme i sudjelovanje hrvatskih timova na međunarodnim natjecanjima EuroSkills i WorldSkills te suradnju s drugim organizacijama istog ili sličnog profila.

Istraživanje: Agencija, kao WSC, kontinuirano prati trendove u razvoju tehnologija, potrebe tržišta, razvojne strategije RH i druge bitne elemente koji utječu na promjene i razvoj novih vještina i strukovnih kurikuluma. Također, prati i daljnji životni put i gradnju poduzetničke karijere učenika koji su bili na natjecanjima te analizom ustanovljava koje prednosti i koristi im je donijelo sudjelovanje na natjecanju.

Polazišne osnove za odabir natjecateljskih disciplina

Po uzoru na *WorldSkills* i *EuroSkills* natjecanja koja su postala ogledni primjer natjecanja mladih osoba, *WorldSkills* model strukovnih natjecanja temelji se na individualnom i timski orijentiranom prikazivanju vještina ovisno o specifičnostima pojedine discipline.

Agencija odlučuje o disciplinama natjecanja i smotri. Odabir natjecateljskih disciplina temelji se na sljedećim kriterijima:

- veličina sektora i podsektora
- broj učenika koji se obrazuju za stjecanje kvalifikacija koje su povezane s pojedinom disciplinom
- organizacijska i logistička zahtjevnost
- deficitarnost zanimanja
- potrebe i mogućnosti suradnje s gospodarstvom
- atraktivnost natjecanja u pojedinoj disciplini
- dostupna financijska sredstva
- iskaz interesa škola za sudjelovanje njihovih učenika u strukovnim natjecanjima.

Treba naglasiti da će se kroz praćenje tehnološkog razvoja, razvoja gospodarstva i promjena u razvojnim strategijama Republike Hrvatske u pravilu, svake dvije godine, vršiti revizija te potrebne izmjene u disciplinama koje se pojavljuju na državnom natjecanju.

U **prilogu II.** ovog dokumenta nalazi se popis disciplina i smotri. Agencija je za školsku godinu 2022./2023. definirala:

- 46 natjecateljske discipline u 13 sektora uključujući 2 za učenike s teškoćama,
- 2 međusektorske discipline te
- 3 smotre:
 - jednu za učenike s teškoćama,
 - smotru i virtualni sajam Vježbeničkih tvrtki

međusektorsku smotru učeničkoga stvaralaštva.

Usvojen je prijedlog o 14 alternacijskih disciplina u 9 strukovnih obrazovnih sektora. Alternacijska disciplina, u pravilu, svake će druge godine, ili prema potrebi i interesu škola, zamijeniti jednu disciplinu u pripadajućem sektoru na način da se ne povećava ukupan broj disciplina u sektoru.

Nadalje, za učenike s teškoćama uvele su se dvije natjecateljske discipline te jedna međusektorska smotra učeničkoga stvaralaštva. Zaključno, uvedene su i dvije međusektorske discipline.

Natjecanje u svim disciplinama može biti pojedinačno ili u timu ovisno o specifičnostima same discipline što je opisano u tehničkom opisu discipline. Disciplina može biti unutar jednog podsektora ili međusektorska.

Ciljevi novih državnih natjecanja

- Naglasiti važnosti strukovnih zanimanja na razini Republike Hrvatske
- Povećati atraktivnost srednjeg strukovnog obrazovanja i time potaknuti upis većeg broja učenika u strukovne škole
- Izgraditi svijest u širem krugu stanovništva Republike Hrvatske da se „rad isplati“ i da strukovno obrazovanje nije lošiji odabir u odnosu na gimnazijsko obrazovanje
- Povezati gospodarstvo i srednje strukovno obrazovanje kroz suradnju sa školama i direktno zapošljavanje učenika
- Potaknuti poduzetnički duh kod mladih ljudi kako bi pokretali svoje poslove i razvijali svoju struku
- Doprinijeti vertikalnoj prohodnosti prema višem obrazovanju u nekim kvalifikacijama
- Neprestano usavršavati znanja i vještine nastavnika
- Razvijati timski rad i pozitivni natjecateljski duh kod učenika

Dionici natjecanja

- Natjecatelji
- Radne skupine za izradu tehničkog opisa i modela zadatka
- Školsko organizacijsko i prosudbeno povjerenstvo
- Međužupanijsko organizacijsko i prosudbeno povjerenstvo
- Prosudbeno povjerenstvo za državno natjecanje
- Organizacijsko povjerenstvo državnoga natjecanja
- Mentori
- Posjetitelji
- Partneri
- Sponzori
- Mediji
- Izlagači
- Škole/tvrtke domaćini
- Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
- Predstavnici gospodarstva
- Zajednice strukovnih škola

- Udruge strukovnih škola
- Predstavnici visokog obrazovanja.

Pojašnjenja pojedinih dionika:

- Natjecatelji su učenici srednjih strukovnih škola koji sudjeluju na natjecanju u svojoj disciplini.
- Mentori su nastavnici srednjih strukovnih škola koji pripremaju učenika za natjecanje i prate ih na samome natjecanju.
- Radna skupina izrađuje dokumente tehnički opis discipline i model zadatka (testni radni zadatak) i zadatke za natjecanja za nove discipline koje se uvode prvi put, ovisno o potrebi i interesu škola.
- Školska organizacijska i prosudbena povjerenstva imenuje škola, a uključuje organizacijsko i prosudbeno povjerenstvo.
- Međužupanijska organizacijska i prosudbena povjerenstva imenuje osnivač na prijedlog škole, a uključuje organizacijsko i prosudbeno povjerenstvo.
- Za vrjednovanje natjecatelja na državnome natjecanju Agencija imenuje prosudbeno povjerenstvo za svaku disciplinu.
- Organizacijsko povjerenstvo državnoga natjecanja pojedine natjecateljske discipline imenuje škola ili tvrtka domaćin na državnoj razini.
- Posjetitelji su sve osobe koje promatraju natjecanje, ali nisu dio natjecateljskoga dijela.
- Partneri su organizacije koje pružaju pomoć u organizaciji natjecanja i/ili specifičnih vještina na natjecanju ulaganjem svojih resursa (materijalnih, ljudskih, intelektualnih i dr.).
- Sponzori su organizacije koje djelomično ili u potpunosti financiraju natjecanje ili specifičnu disciplinu.
- Mediji su organizacije koje prenose događanja vezana uz natjecanja i samo natjecanje širem krugu ljudi radi promocije i širenja svijesti o natjecanju.
- Izlagači su organizacije koje koriste natjecanje kao platformu za vlastitu promociju, a nužno ne sponzoriraju natjecanje.
- Škola domaćin osigurava dostatne i odgovarajuće ljudske i materijalne resurse nužne za planiranje, organizaciju i provedbu državnoga natjecanja u određenoj disciplini. Bira se na temelju javnoga poziva i uz financijsku podršku Agencije. Domaćin discipline na državnoj razini može biti i gospodarski subjekt.
- Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO) koordinator je svih državnih natjecanja i upravlja procesom planiranja izlučnih i državnih natjecanja. U suradnji sa školama ili tvrtkama domaćinima organizira i provodi državna natjecanja te osigurava sustav kvalitete i vidljivost državnih natjecanja u medijskome prostoru.
- Predstavnici gospodarstva organizacije su i pojedinci koji mogu biti uključeni u aktivnosti oko natjecanja i/ili biti članovi radnih skupina i prosudbenoga povjerenstva.
- Zajednice strukovnih škola oblici su dobrovoljnog udruživanja strukovnih škola u kojima se izvode kurikulumi iz određenih strukovnih obrazovnih sektora radi dogovora i rješavanja zajedničkih problema sukladno statutu zajednice, a mogu pružati podršku organizaciji natjecanja.
- Udruge strukovnih škola oblici su udruživanja strukovnih škola određenih strukovnih obrazovnih sektora koje planiraju i provode zajedničke aktivnosti iz svog djelokruga određenog statutom udruge, a mogu pružati podršku organizaciji natjecanja.
- Predstavnici visokog obrazovanja jesu nastavno osoblje visokoškolskih ustanova, a mogu biti članovi radnih skupina i prosudbenoga povjerenstva.

Priprema, organizacija i način provođenja WSC natjecanja

WorldSkills model strukovnih natjecanja oslanja se na pravila potvrđena kroz dosadašnji sustav pojedinih školskih i regionalnih/međužupanijskih natjecanja u nekim disciplinama te pritom definira nove parametre pripreme, organizacije i načina provođenja s obzirom na novo postavljene ciljeve i načela.

WSC Natjecanja na svim razinama provode se prema smjernicama i uz podršku Agencije, a uz sudjelovanje različitih dionika.

Razine natjecanja

Nakon školskih natjecanja, **WSC** natjecanja imaju dvije razine: izlučnu i državnu.

Izlučna natjecanja vode na državno natjecanje, i to na dva načina:

A. školsko natjecanje > državno natjecanje

Ako je ukupan broj škola u kojima se izvodi nastava za stjecanje kvalifikacije povezane s natjecateljskom disciplinom, a koje su Agenciji iskazale interes za sudjelovanjem na natjecanjima manji ili jednak maksimalnom broju mjesta, *državnome natjecanju mogu prethoditi samo izlučna školska natjecanja*.

B. školsko natjecanje > međužupanijsko natjecanje > državno natjecanje

Međužupanijska natjecanja organiziraju se za sve discipline u kojima je broj prijavljenih škola veći od definiranog broja natjecatelja na državnom natjecanju, a koje su povezane s određenom disciplinom te su iskazale interes za sudjelovanjem kroz Središnji Informacijski Natjecateljski Sustav - WSC SINAS sustav. Međužupanijsko natjecanje može se organizirati na dva podnačina:

- **B.1. međužupanijsko/a natjecanje/a po grupama županija (u sektorima s velikim brojem škola)**
- **B.2. jedno izlučno natjecanje tamo gdje je broj škola veći od definiranog broja natjecatelja na državnom natjecanju, ali nije potrebno ili moguće imati natjecanja u više regija, odnosno u disciplinama gdje su škole geografski raspršene te se ne mogu grupirati u grupe županija/regija.**

Natjecanja i smotre na školskoj razini organizira svaka škola zasebno.

Međužupanijsko natjecanje organizira škola domaćin, a u tome surađuje sa županijom, odnosno Gradom Zagrebom, odgovarajućom strukovnom udrugom, zajednicom ili društvom. Natjecanje i smotra mogu imati jednog ili više suorganizatora.

Organizator, odnosno škola domaćin međužupanijskoga natjecanja utvrđuje se međusobnim dogovorom županija, na prijedlog Agencije.

U vrijeme održavanja međužupanijskih natjecanja održava se i natjecanje na razini Grada Zagreba.

Organizator natjecanja i smotri na državnoj razini je Agencija, a provode ga škole domaćini odabrane temeljem javnog poziva Agencije, a suorganizatori mogu biti strukovne udruge, zajednice ili društva, županija, grad ili općina i druga strukovna škola.

Mjesto održavanja WSC natjecanja

WSC državna natjecanja održavaju se jednom godišnje u organizaciji ASOO-a, na centralnoj lokaciji u Zagrebu koja zadovoljava prostorne i infrastrukturne uvjete, a u suradnji sa školama domaćinima.

WSC državna natjecanja na jednom mjestu počela su se održavati 2019. godine u disciplinama za koje je bilo moguće osigurati higijensko - tehničke uvjete. Svaka disciplina koja se održava u okviru državnog natjecanja ima svoju školu domaćina.

Škole domaćini biraju se između svih prijavljenih škola, a na temelju kriterija koje propiše ASOO u javnome pozivu. Domaćin može biti i gospodarski subjekt koji je iskazao interes biti domaćinom.

Jedna škola ili gospodarski subjekt može biti domaćin više disciplina.

Organizacijska struktura natjecanja

Provedbu natjecanja i smotri učenika/ca strukovnih škola iz strukovnih disciplina na svim razinama usklađuje Agencija.

U organizaciji i provedbi WCS natjecanja sudjeluju sljedeća povjerenstva:

- organizacijsko povjerenstvo,
- prosudbeno povjerenstvo.

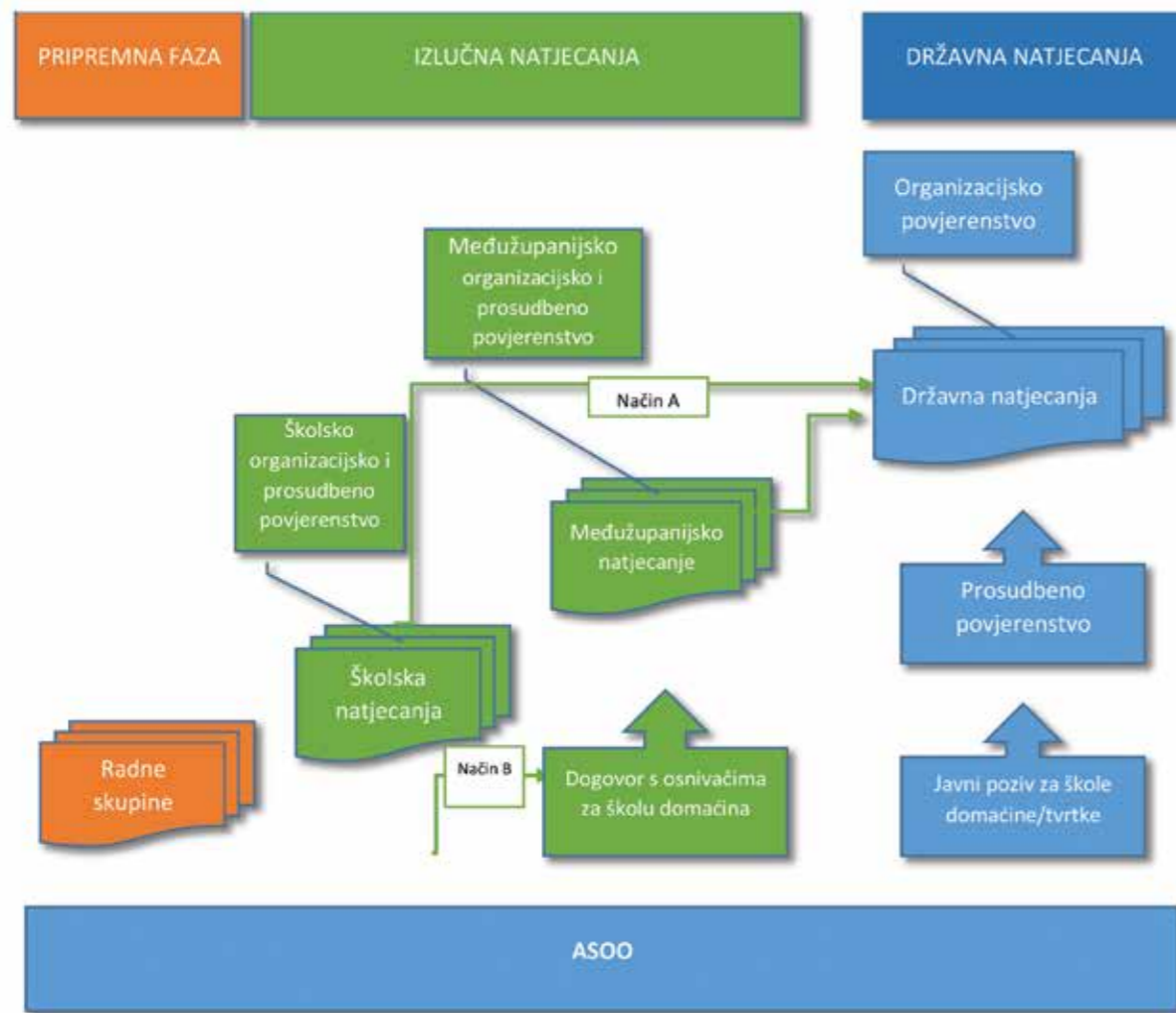
Za školska natjecanja, ravnatelj škole imenuje organizacijsko i prosudbeno povjerenstvo za svaku disciplinu u kojoj se provodi natjecanje.

Međužupanijska organizacijska i prosudbena povjerenstva i povjerenstva Grada Zagreba imenuje upravno tijelo županije, odnosno Grada Zagreba mjerodavno za poslove obrazovanja na čijem se području natjecanje održava, a na prijedlog škole.

Za državna natjecanja, organizacijsko povjerenstvo škole domaćina natjecanja imenuje ravnatelj škole domaćina za svaku disciplinu kojoj je domaćin te o tome obavještava Agenciju (elektronskom poštom na adresu worldskillscroatia@asoo.hr), a u skladu s rokovima utvrđenim u javnom pozivu za odabir škole domaćina. Prosudbeno povjerenstvo za državno natjecanje za svaku disciplinu imenuje Agencija temeljem javnog poziva. Sva povjerenstva imenuju se na određeno vrijeme, ali ne dulje od godine dana.

Radne skupine za izradu tehničkog opisa i modela zadatka imenuje Agencija.

Slika 2 Organizacijska struktura natjecanja učenika strukovnih škola

Zadaća Agencije

- usklađivanje provedbe natjecanja i smotri učenika/ca strukovnih škola iz strukovnih disciplina na svim razinama
- Agencija kao WorldSkills Croatia glavni je koordinator te ima glavnu ulogu u pripremi i provedbi natjecanja na državnoj razini, a u suradnji sa školama domaćinima
- državna natjecanja organizira Agencija (donosi pravila, tehničke opise, modele zadatka, raspisuje pozive i imenuje škole domaćine, pruža podršku školama domaćinima, imenuje prosudbena povjerenstva), a u ime Agencije škole domaćini, temeljem poziva i ugovora provode natjecanja
- donosi pravila natjecanja učenika strukovnih škola
- određuje discipline natjecanja
- odlučuje o broju učenika/ca i mentora/ica – sudionika/ca na državnoj razini natjecanja i smotri
- imenuje radne skupine za izradu tehničkog opisa i modela zadatka
- donosi tehnički opis disciplina i model zadatka
- komunicira s osnivačima i koordinira odabir škola domaćina međužupanijskih natjecanja
- raspisuje javne pozive za odabir škola domaćina natjecanja na državnoj razini
- imenuje škole domaćine natjecanja na državnoj razini
- pruža stručnu podršku školama domaćinima državnih natjecanja
- osigurava financijska sredstva za provedbu natjecanja na državnoj razini
- imenuje prosudbena povjerenstva za državno natjecanje za sve discipline
- provodi redovito usavršavanje za ravnatelje, nastavnike i članove radnih skupina i prosudbenih povjerenstava
- razvija i održava informacijski sustav natjecanja
- aktivno promiče i podiže vidljivost natjecanja
- osigurava i podiže kvalitetu sustava natjecanja na svim razinama.

Agencija podmiruje troškove za:

- smještaj i prehranu sudionika (natjecatelja/ica, mentora/ica, članova/ica prosudbenih povjerenstava, tehničkoga osoblja) na temelju računa za obavljenу uslugu koji se dostavlja Agenciji;
- troškove prijevoza i naknade za dnevnice članova prosudbenih povjerenstava podmiruje svaka ustanova/tvrtka za svoje sudionike natjecanja i smotri te šalje Agenciji zahtjev za povrat tih sredstava.
- naknade članovima prosudbenog povjerenstava
- materijalne troškove natjecanja i smotri koje ima škola domaćin, a temeljem javnog poziva.

Radna skupina za izradu tehničkog opisa i modela zadatka

Svaka disciplina ima tehnički opis koji definira naziv discipline, poveznicu s grupama poslova i zanimanja te sadrži popis potrebnih materijala i opreme te model zadatka. Tehnički opis uključuje i pravila vrjednovanja te pravila bodovanja. Dokument uključuje i elemente povezane s informacijama i komunikacijom, pitanja koja se odnose na zdravlje, sigurnost i zaštitu okoliša za svaku disciplinu te smjernice za promidžbu i vidljivost natjecanja kao i održivost.

Model zadatka je sredstvo za vrednovanje svake discipline. Tehnički opis precizira povezane grupe poslova i standarde koje model zadatka treba razraditi. Model zadatka osmišljava se kako bi optimizirao mogućnost za vrednovanje i razlikovanje izvedbe natjecatelja prema specifičnom standardu. Mora biti osmišljen kako bi optimalno koristio prostor, infrastrukturu i potrebne resurse.

Prilikom izrade modela zadataka za natjecanja treba voditi računa o potrebama gospodarstva i tehnološkom razvoju, potrebama tržišta, materijalnim izdancima te atraktivnosti pojedinih disciplina. Zadatak za natjecanje mora odražavati strukovni kurikulum i razinu kompetencija koje učenici stječu školovanjem.

Radni zadatak se sastoji od planiranja i pripreme, izvedbe, analize i prezentacije radnog zadatka. Model zadatka dostupan je svim strukovnim školama u svrhu priprema. Pripreme učenika za natjecanje provode se u školama ili kod poslodavaca, od strane njihovih mentora.

Radna skupina izrađuje tehnički opis natjecateljske discipline i model zadatka koji se javno objavljuju putem *weba*. Radna skupina razvija i dva dodatna modula, koji svaki čini 30 % modela zadatka.

Dio modela zadatka, a temeljem preporuke radne skupine prosudbeno povjerenstvo za državno natjecanje odabire i kao zadatak za natjecanje na međužupanijskoj razini.

Tjedan dana prije državnog natjecanja prosudbeno povjerenstvo za državno natjecanje mijenja 30 % sadržaja modela zadatka, odabirom jednog od dva dodatna modula koji je razvila radna skupina, kako bi se dobio zadatak za natjecanje. Sastavni dio zadatka su i kriteriji za bodovanje.

Tehnički opis i model zadatka izrađuje radna skupina koja se sastoji, u pravilu, od četiri člana (1 koordinator i 3 člana). Članove radne skupine imenuje ASOO na temelju javnog poziva. Članovi radne skupine su predstavnici strukovnih škola, predstavnici gospodarstva te ovisno o disciplini i predstavnici visokoškolskih ustanova.

Radne skupine vodi ASOO i organizira usavršavanje članova.

Školsko i međuzupanijsko organizacijsko i prosudbeno povjerenstvo

školska organizacijska i prosudbena povjerenstva imenuje škola, a uključuje organizacijsko (u pravilu 3 - 5 članova) i prosudbeno povjerenstvo (u pravilu 3 člana).

Međuzupanijska organizacijska i prosudbena povjerenstva imenuje osnivač na prijedlog škole, a uključuje organizacijsko (u pravilu 5 - 7 članova) i prosudbeno povjerenstvo (u pravilu 3 - 5 članova).

Navedena povjerenstva imenuju se jednom odlukom kojom se odvojeno navode članovi/ice organizacijskog i prosudbenog povjerenstva.

Članovi/ice školskih i međuzupanijskih organizacijskih povjerenstva su odgojno-obrazovni i administrativni djelatnici strukovnih škola, a predsjednik je ravnatelj škole u kojoj se održava natjecanje.

Članovi/ice školskih i međuzupanijskih prosudbenih povjerenstva mogu biti nastavnici strukovnih predmeta, poslodavci, a predsjednik je ravnatelj škole ili nastavnik škole koja je domaćin u kojoj se održava natjecanje kojeg ravnatelj imenuje.

Nastavnici/ica koji/a je član/ica prosudbenog povjerenstva u određenoj disciplini ne može biti mentor/ica učenika/ce u koji/a se natječe u toj istoj disciplini, bez obzira na razinu natjecanja.

Zadaci školskog /međuzupanijskog organizacijskog povjerenstva:

1. Upoznati se s tehničkim opisom discipline
2. Provedba natjecanja u skladu s Pravilima
3. Osiguravanje odgovarajućeg prostora i potrebnog pribora i materijala za provedbu natjecanja
4. Obavljanje stručno-tehničkih poslova
5. U suradnji sa školskim administratorom, upisivanje podataka o članovima prosudbenih povjerenstava za izlučna natjecanja u informatički sustav WSC SINAS
6. Priprema i tiskanje materijala vezanih uz natjecanje
7. Analiza natjecanja u dijelu organizacije te donošenje zaključaka i preporuka koje prosljeđuju ASOO
8. Evaluacija natjecanja - razgovor s mentorima i natjecateljima
9. Izrada izvješća o provedenom međuzupanijskom natjecanju koje u roku od 15 dana od natjecanja dostavljaju ASOO
10. Ostali poslovi koji proizlaze iz specifičnosti natjecanja ili smotre, a obuhvaćeni su odlukom o imenovanju pojedinoga povjerenstva

Zadaci školskog i međuzupanijskog/izlučnog prosudbenog povjerenstva

1. Upoznati se s tehničkim opisom discipline i modelom zadatka
2. Izrada zadatka za školsko natjecanje (školsko prosudbeno povjerenstvo)
3. Osiguravanje tajnosti zadataka za međuzupanijsko natjecanje/jedno izlučno koje je izradilo prosudbeno povjerenstvo za državno natjecanje (međuzupanijsko prosudbeno povjerenstvo)
4. Primjenjivati pravila vrednovanja i bodovanja iz tehničkog opisa pojedine discipline (međuzupanijsko prosudbeno povjerenstvo)
5. Zaprimati i rješavati žalbe natjecatelja i/ili mentora
6. U suradnji sa školskim administratorom, upisivanje podataka u WSC SINAS sustav; sastavljanje privremene liste rezultata, konačne liste rezultata

7. Analiza natjecanja u dijelu prosudbe te donošenje zaključaka i preporuka koje prosljeđuju ASOO
8. Ostali poslovi koji proizlaze iz specifičnosti natjecanja ili smotre, a obuhvaćeni su odlukom o imenovanju pojedinoga povjerenstva.

Škola/tvrtka domaćin i organizacijsko povjerenstvo za državno natjecanje

Školu/tvrtku domaćina državnog natjecanja imenuje Agencija temeljem javnog poziva i transparentnih kriterija, a koja ispunjava uvjete za provedbu natjecanja prema tehničkom opisu discipline.

Za svaku disciplinu u svakoj godini natjecanja Agencija propisuje financijska sredstva koja će biti dostupna školi za njihovu ulogu domaćina. Visina sredstava ovisi o složenosti i zahtjevima discipline te broju učenika.

U svojoj prijavi škola/tvrtka kandidat za domaćina može navesti i suorganizatore natjecanja, ali Agencija odabire i imenuje jednu školu/tvrtku domaćina za jednu disciplinu. Jedna škola/tvrtka može biti domaćin u dvije ili više disciplina, a jednom ili više sektora. Za svaku disciplinu kojoj je škola domaćin imenuje se posebno organizacijsko povjerenstvo.

Zadaci škole/tvrtke domaćina

Škola/tvrtka domaćin mora pripremiti i provesti natjecanje u skladu s pravilima natjecanja te tehničkim opisom discipline, u svojem prostoru ili u prostorima drugih ustanova i pravnih osoba, odnosno na jednom mjestu ako se natjecanje održava na središnjoj lokaciji.

Škola domaćin imenuje organizacijsko povjerenstvo, koje čini ravnatelj/ica škole, odgojno obrazovni i administrativni djelatnici.

U slučaju kad je gospodarski subjekt domaćin discipline, organizacijsko povjerenstvo čine odgovarajući stručnjaci.

Članovi organizacijskog povjerenstva iz reda nastavnika strukovnih predmeta ne mogu biti mentori natjecateljima. Članovi organizacijskog povjerenstva prema potrebi mogu biti i predstavnici poslodavaca i visokih učilišta, drugih škola, udruga i zajednica strukovnih škola. Jedan član organizacijskog povjerenstva je i glavni voditelj radnog mjesta discipline.

Organizacijsko povjerenstvo:

- Organizira, priprema i provodi natjecanje na državnoj razini u jednoj disciplini
- prema specifikacijama za svaku disciplinu iz tehničkog opisa, osigurava tehničke uvjete za natjecanje
- ako se natjecanje održava u prostorima drugih ustanova i pravnih osoba, odnosno na jednom mjestu osigurava i prevozi opremu (samostalno ili kroz suradnju s drugim školama i poslodavcima)
- osigurava materijal nužan za natjecanje, a prema tehničkom opisu discipline i modelu zadatka
- planira aktivnosti isprobavanja vještina u prostoru natjecanja za učenike osnovnih škola
- osigurava volontere na prostoru natjecanja za pružanje informacija i isprobavanje vještina
- pruža podršku i osigurava uvjete za rad prosudbenog povjerenstva za državno natjecanje
- priprema i organizira tisak materijala vezanih uz natjecanje,
- radi analizu svih dijelova natjecanja na temelju kojih donosi zaključke i preporuke koje prosljeđuje Agenciji
- izrađuje izvješće o provedenom natjecanju koje škola domaćin šalje Agenciji u roku koji bude zadan
- komunicira s Agencijom oko stručnih i tehničkih pitanja organizacije državnog natjecanja.

U slučaju da se državna natjecanja učenika strukovnih škola ne provode na jednom mjestu, nego u školama, u tom slučaju škole domaćini, u suradnji s drugim dionicima, trebaju uputiti poziv osnovnim školama i učenicima završnih razreda te njihovim roditeljima/skrbnicima u njihovoj lokalnoj/regionalnoj sredini, da dođu kao posjetitelji na natjecanje. U tu svrhu, svaka škola domaćin mora osmisliti sadržaje, organizirati prostor i osigurati nužni alat, materijal i osobe za aktivnosti pod nazivom „Isprobaj svoje vještine“. Namjera je da se kroz zanimljive, interaktivne i atraktivne sadržaje omogući posjetiteljima, prvenstveno učenicima osnovnih škola, da tijekom cijelog natjecanja praktično isprobaju neku vještinu (npr. jednostavni cvjetni aranžmani, tokarenje ili varenje uz pomoć simulatora, češljanje lutke, obrada drva, priprema jednostavnijih jela i pića, crtanje na računalu itd.). U toj aktivnosti mogu sudjelovati i nastavnici, ali i učenici škole domaćina. Na taj način i sami učenici mogu promicati svoje vještine učenicima osnovnih škola.

Za discipline koje se održavaju na jednom mjestu Agencija osigurava prostor, obavještava nacionalne medije te organizira dolazak učenika OŠ na događanje.

U vrijeme oko natjecanja i na samom natjecanju trebaju biti organizirani razni događaji (izložbe radova i /ili panoa sa prethodnih natjecanja, radionice, fokus grupe, paneli, kontakti s medijima, bivši učenici ili prvaci te sudionici međunarodnih natjecanja itd.) te osigurani tiskani materijali (promidžbeni letci sa podacima o strukovnim zanimanjima, popisi škola itd.) u cilju promocije natjecanja i povećavanja svijesti o natjecanju, strukovnim vještinama i strukovnom obrazovanju.

Prosudbeno povjerenstvo na državnom natjecanju

Prosudbeno povjerenstvo za državna natjecanja imenuje ASOO na temelju javnog poziva, a čini ga, u pravilu, 3 - 5 članova, i to predstavnici gospodarstva, strukovnih škola i po potrebi visokoškolskih ustanova ovisno o disciplini. Član prosudbenog povjerenstva ne može biti mentor učeniku koji se natječe u toj disciplini.

Zadaci:

- proučiti tehnički opis discipline i model zadatka
- sudjelovati u usavršavanjima u organizaciji Agencije
- na temelju preporuke radne skupine koja je izrađivala model zadatka izraditi zadatak za školsko izlučno/ međužupanijsko natjecanje
- prije državnog natjecanja, prosudbeno povjerenstvo formira zadatak za natjecanje na način da odabire jedan između dva ponuđena modula koji je izradila radna skupina, a koji svaki čini 30 % modela zadatka. Taj modul s preostalih 70 % modela zadatka postaje zadatak za natjecanje
- Članovi prosudbenog povjerenstva koriste pravila vrednovanja i bodovanja iz tehničkog opisa discipline te kriterije vrjednovanja koji su navedeni u tehničkom opisu i modelu zadatka
- Upisivanje podataka u informatički sustav: sastavljanje privremene liste rezultata, konačna lista, podjela radova s natjecanja
- Analiza natjecanja u dijelu prosudbe te donošenje zaključaka i preporuka koje prosljeđuju ASOO -u
- Ostali poslovi koji proizlaze iz specifičnosti natjecanja, a obuhvaćeni su odlukom o imenovanju pojedinoga povjerenstva.

Na državnom natjecanju žalbu mogu iskazati isključivo natjecatelji. Žalba se izražava prosudbenom povjerenstvu uz pridruženog člana predstavnika Agencije.

Na kraju svakog dana prosudbeno povjerenstvo ocjenjuje rad natjecatelja i bodove unosi u informacijski sustav natjecanja.

Prosudbeno povjerenstvo na kraju zadnjeg modula iz informacijskog sustava objavljuje privremenu ljestvicu poretka. Po isteku vremena za žalbe (30 minuta) te ukoliko nije bilo istih, odnosno po rješavanju svih žalbi, a ne dulje od jednoga sata, prosudbeno povjerenstvo u informacijskom sustavu zaključava i objavljuje konačnu ljestvicu poretka. Na temelju konačne ljestvice poretka dijele se medalje natjecateljima.

Žalbe

Učenicima i njihovim mentorima/cama dopušten je, na pisani zahtjev, uvid u njihova rješenja u nazočnosti člana školskog/ međužupanijskog prosudbenog povjerenstva. Na državnom natjecanju žalba se izražava prosudbenom povjerenstvu za državno natjecanje uz pridruženog člana predstavnika Agencije.

Učenik i/ili mentor mogu podnijeti pisanu žalbu prosudbenom povjerenstvu u roku od 30 min od objave privremene ljestvice poretka. U slučajevima pisanih žalbi, predsjednik školskog, međužupanijskog ili prosudbenog povjerenstva za državno natjecanje saziva prosudbeno povjerenstvo discipline na koju se žalba odnosi radi utvrđivanja osnovanosti žalbe te donosi odluku o istoj. Na državnom natjecanju prosudbenom povjerenstvu za državno natjecanje pridružuje se i predstavnik Agencije.

U slučajevima uočenih nedopuštenih korištenja sredstava rada, kršenja propozicija natjecanja ili drugih nepravilnosti prosudbeno povjerenstvo za državno natjecanje odlučiti će o istom te može donijeti odluku o diskvalifikaciji natjecatelja.

Potpisana odluka predsjednika školskog i međužupanijskog državnog povjerenstva je konačna. Potpisana odluka predsjednika prosudbenog povjerenstva za državno natjecanje, uz supotpis predstavnika Agencije, je konačna.

Smotre

U novom modelu natjecanja, predviđene su tri smotre: vježbeničke tvrtke, smotra za učenike s teškoćama te međusektorska smotra učeničkog stvaralaštva kako bi se promovirale vještine učenika i njihova kreativnost.

Smotra učeničkih radova podrazumijeva predstavljanje ukupnih postignuća učenika tijekom njihovog školovanja neovisno o zadanim okvirima natjecanja. Smotrama se potiče učenike da razvijaju svoje talente.

Smotra učeničkih radova učenicima strukovnih škola omogućuje da pokažu svoje sposobnosti i kreativnost, stvaralački potencijal i inovativnost te da predstave svoje talente i posebnosti. Učenički radovi i inovacije koje se prikazuju na smotrama prilika su učenicima da se predstave poslodavcima, a također su i prilika poslodavcima da otkriju kreativne i inovativne mlade ljude.

Smotre kao prateće događanje natjecanja omogućuju da se izložbama učeničkih radova promiče i rad pojedine škole i sektora u njegovoj sveukupnosti i raznolikosti te da se uz promociju stručnih znanja i vještine potiče darovitost i kreativnost mladih.

Trajanje natjecanja

Školska i međužupanijska natjecanja provode se, u pravilu, u trajanju od 3 do 6 sati, a državna u trajanju od 10 do 16 sati.

Za učenike s teškoćama trajanje može biti i kraće od navedenoga, a što se definira u tehničkom opisu.

Broj natjecatelja na državnim natjecanjima

Broj natjecatelja na državnom natjecanju može biti 6 – 12 po disciplini, odnosno 4 - 6 timova u timskim disciplinama.

Hodogram natjecanja

Cijeli tijek natjecanja odvija se u jednoj (tekućoj) školskoj godini.

Hodogram natjecanja na svim razinama za svaku školsku godinu donosi Agencija u skladu s pravilnikom kojim se određuje kalendar rada srednjih škola i objavljuje ga kao zaseban dokument.

Nagrade i priznanja

Svi učenici i mentori koji sudjeluju na državnim natjecanjima dobivaju potvrde o sudjelovanju, kao i članovi prosudbenoga povjerenstva na državnoj razini putem *WSC SINAS* sustava.

Učenici koji osvoje prva tri mjesta na državnome natjecanju dobivaju medalje i pohvalnicu, a mentori priznanje. Državni prvaci dobivaju i nagradu Faust Vrančić.

U suradnji s gospodarstvom i drugim dionicima dodjeljuju se i adekvatne nagrade za učenike koji osvoje prva tri mjesta.

Odabir timova za sudjelovanje na *EuroSkills* i *WorldSkills* natjecanjima

Svake godine Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih provodi odabir disciplina u kojima će se Republika Hrvatska natjecati te eksperata i natjecatelja za *EuroSkills* ili *WorldSkills* natjecanja.

Odabir disciplina ovisi o raspoloživim financijskim sredstvima, postignutim rezultatima i stečenom iskustvu u određenim disciplinama te drugim prioritetima.

U sljedećem koraku temeljem javnog poziva odabiru se eksperti ili potvrđuju postojeći za odabrane discipline.

Zadaća je eksperata:

- proučiti pravila natjecanja, tehnički opis svoje discipline te testni zadatak i temeljem ovih dokumenata izraditi plan pripreme natjecatelja
- provoditi pripreme natjecatelja prema navedenim dokumentima,
- prema potrebi izraditi zadatak temeljem testnih zadataka iz prošle godine te sudjelovati u provjeri i odabiru prijavljenih kandidata za natjecatelje
- proučiti i drugu dokumentaciju za sudjelovanje na Natjecanju, a koju će mu/joj dostaviti Agencija,
- sudjelovati na treningu tehničkog delegata u organizaciji Agencije,
- zadovoljiti sve uvjete za sudjelovanje na Natjecanju u svojstvu punopravnog eksperta koji može ocjenjivati natjecatelje, uključujući sudjelovanje na mrežnom Forumu Natjecanja i u izradi konačnog zadatka te sheme ocjenjivanja,
- sudjelovati na pripremnim radionicama u organizaciji Agencije ,
- sudjelovati na Natjecanju u organizaciji Agencije,
- pratiti i pružati podršku natjecateljima za vrijeme Natjecanja,
- aktivno surađivati s predstavnicima Agencije prije i za vrijeme trajanja Natjecanja,
- redovito komunicirati s predstavnicima Agencije prije i poslije Natjecanja u svrhu promocije Natjecanja i strukovnog obrazovanja.

Zadaće natjecatelja:

- pripremiti se za Natjecanje prema tehničkom opisu discipline u kojoj se natječe i temeljem plana pripreme i uputa eksperta u razdoblju prije natjecanja,
- aktivno komunicirati i surađivati s ekspertom prije i za vrijeme trajanja Natjecanja,
- proći psihološku pripremu,
- detaljno se upoznati i pridržavati se uputa iz Pravila Natjecanja te odredba ostalih dokumenta koji su važni za Natjecanje,
- sudjelovati na pripremnim radionicama u organizaciji Agencije,
- sudjelovati u Natjecanju,
- aktivno komunicirati s Agencijom prije i za vrijeme trajanja Natjecanja,
- predstavljati Republiku Hrvatsku i Agenciju s dignitetom u svim svojim aktivnostima.

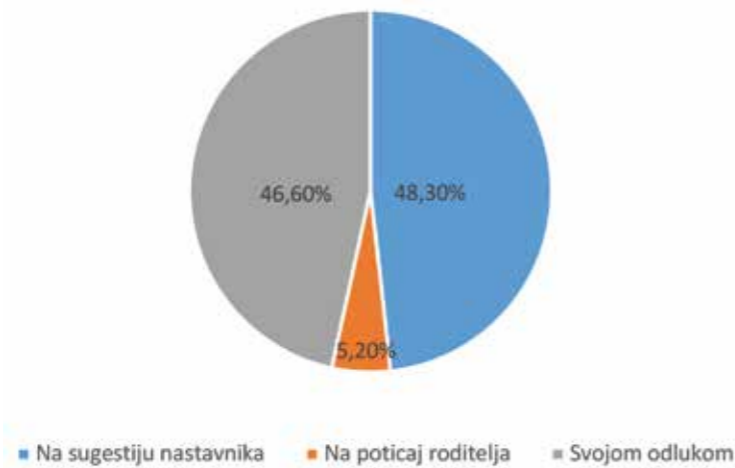
U disciplinama u kojima će biti više prijavljenih kandidata, Agencija će uz sudjelovanje eksperata te temeljem zadatka koji su oni pripremili, provesti odabir. Testiranje se može provoditi i u sklopu velikog događanja u godini kad se ono odvija ili na drugom mjestu koje odredi Agencija.

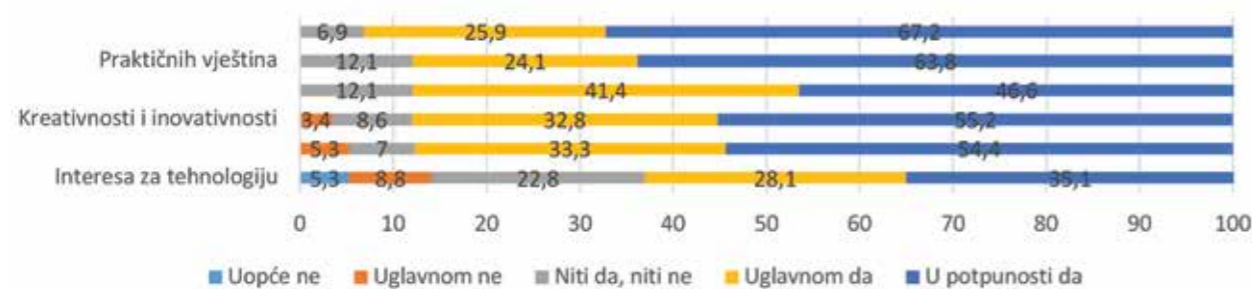
PRILOZI

Prilog I – Istraživanje strukovnih škola, nastavnika, ravnatelja i učenika o starom (tada aktualnom) modelu smotri radova i natjecanja učenika - grafikoni

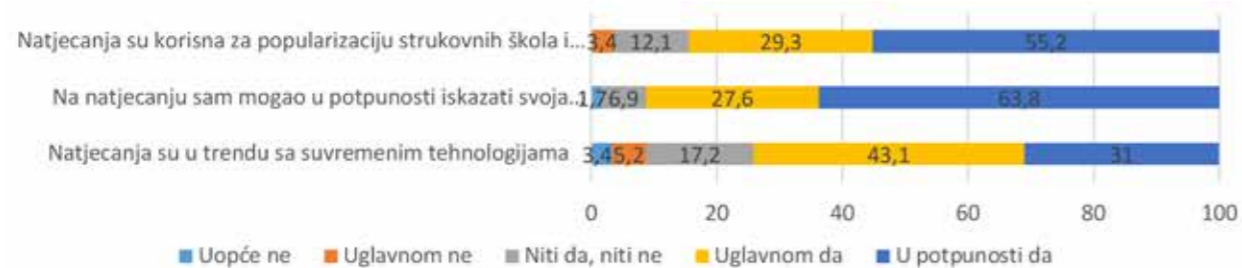
Grafikon 1. Odluka o prijavi na natjecanje

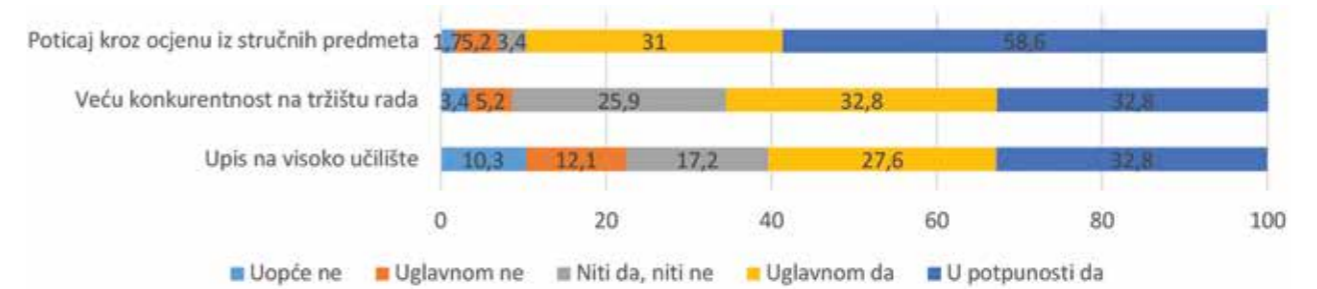
Grafikon 2. Učenička procjena utjecaja sudjelovanja na natjecanjima na unaprjeđenje (%)

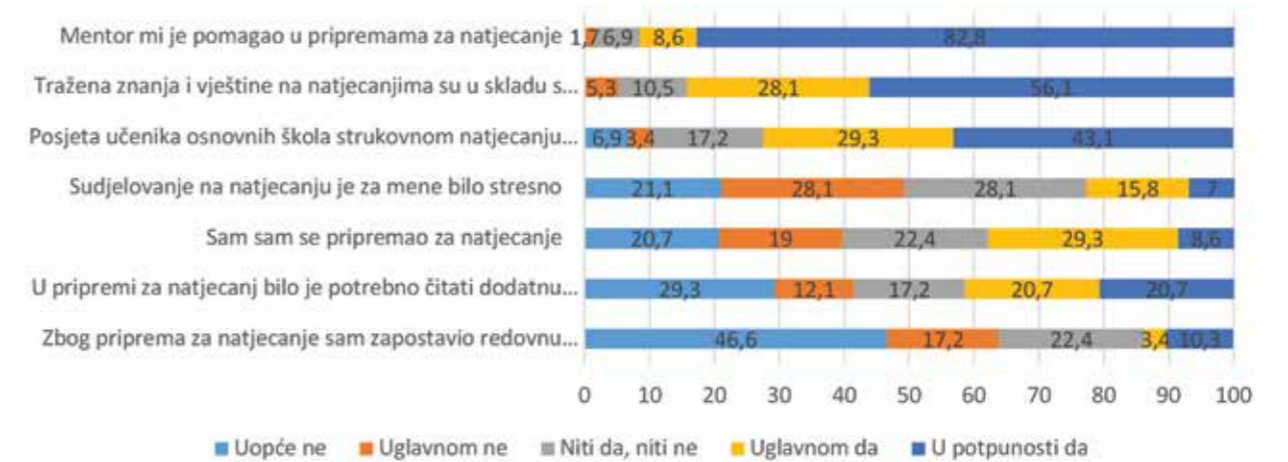
Grafikon 3. Učenička procjena pojedinih segmenata natjecanja 1 (%)

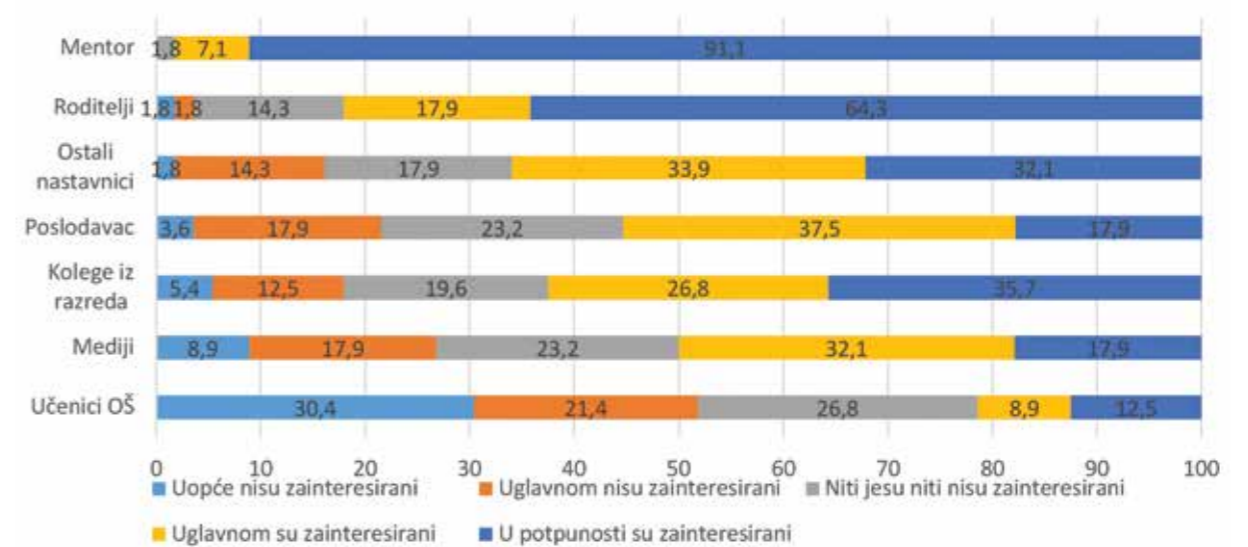
Grafikon 4. Koliko prema Vašoj procjeni dobar plasman na natjecanju omogućuje (%)

Grafikon 5. Učenička procjena pojedinih segmenata natjecanja 2 (%)

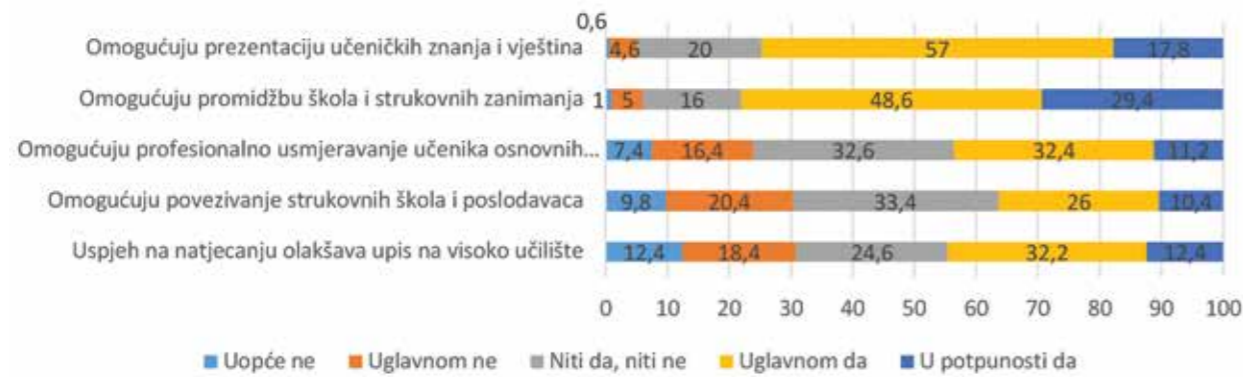
Grafikon 6. Učenička procjena interesa osoba/skupina za natjecanja (%)

Grafikon 7. Mentorska procjena sustava natjecanja u njegovim različitim aspektima (%)

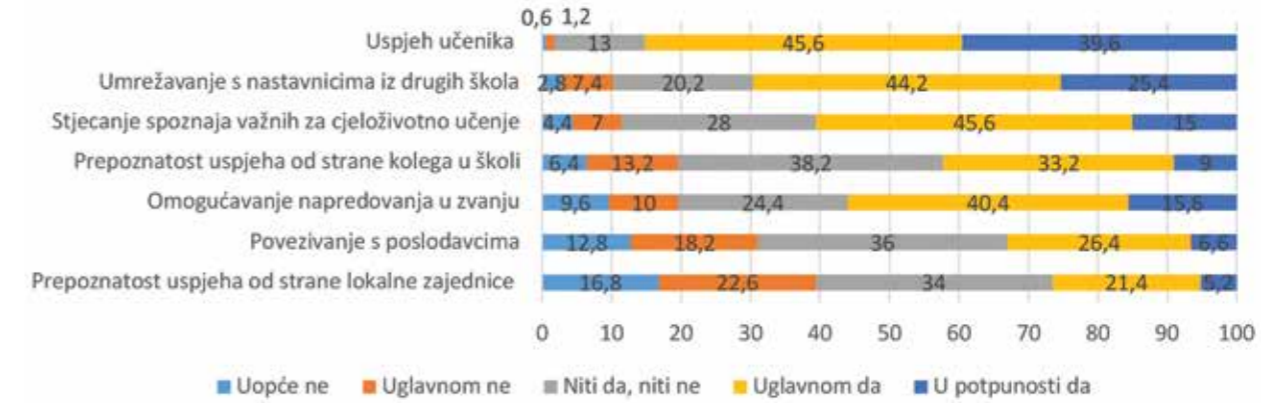
Grafikon 8. Mentorska procjena važnosti natjecanja u pojedinim aspektima (%)

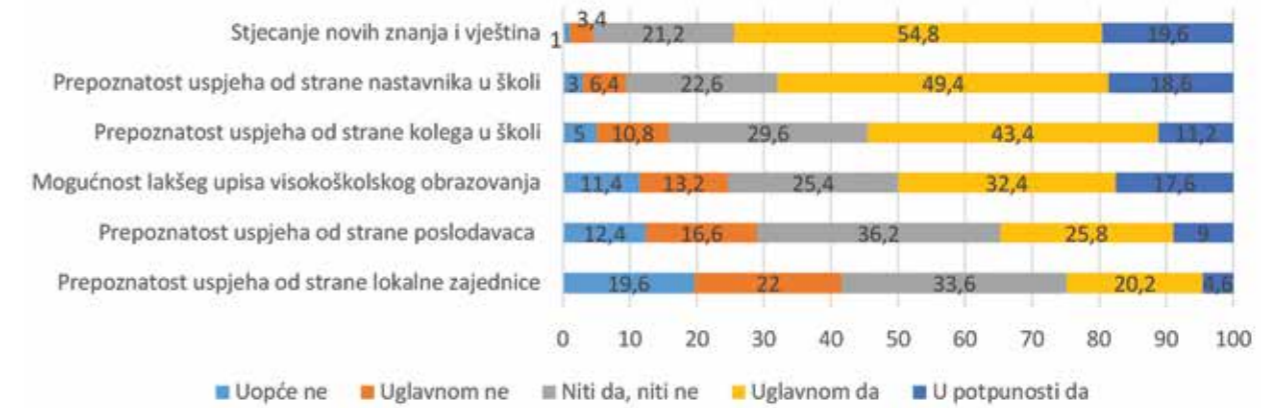
Grafikon 9. Vrednovanje angažmana mentora i/ili učenika (%)

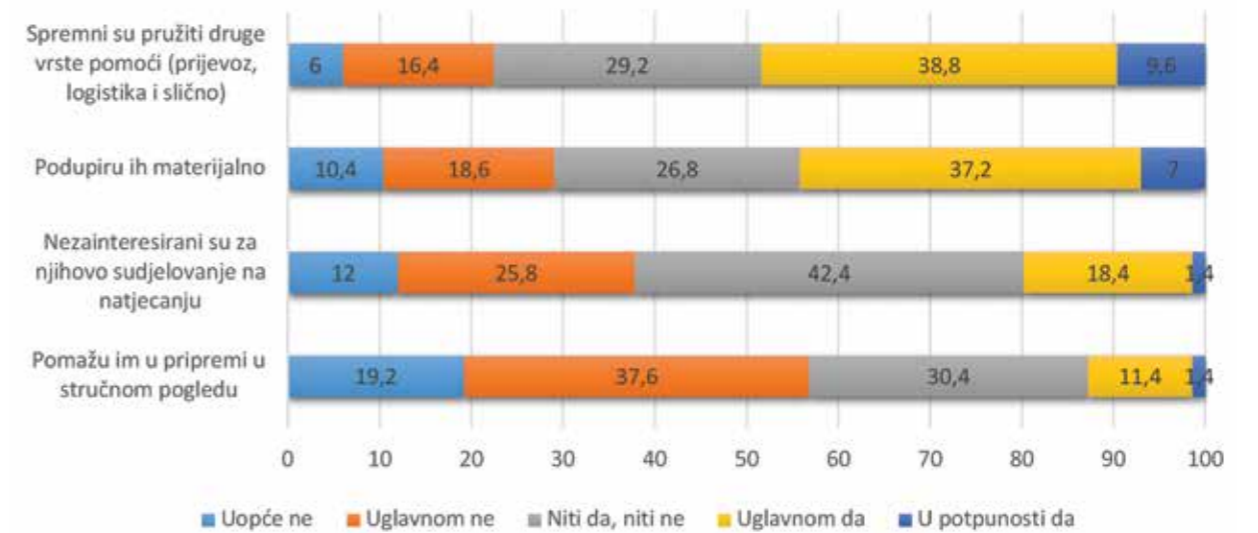
Grafikon 10. Mentorska procjena vlastite motivacije za pripremu učenika za natjecanje (%)

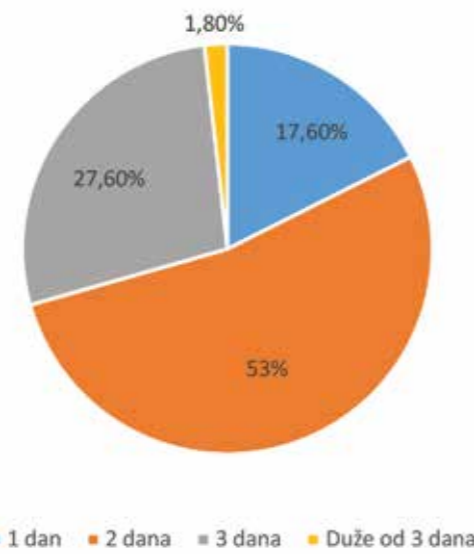
Grafikon 11. Mentorska procjena učeničke motivacije učenika za sudjelovanje u natjecanjima (%)

Grafikon 12. Mentorska procjena roditeljske potpore učenicima u pripremi za natjecanje (%)

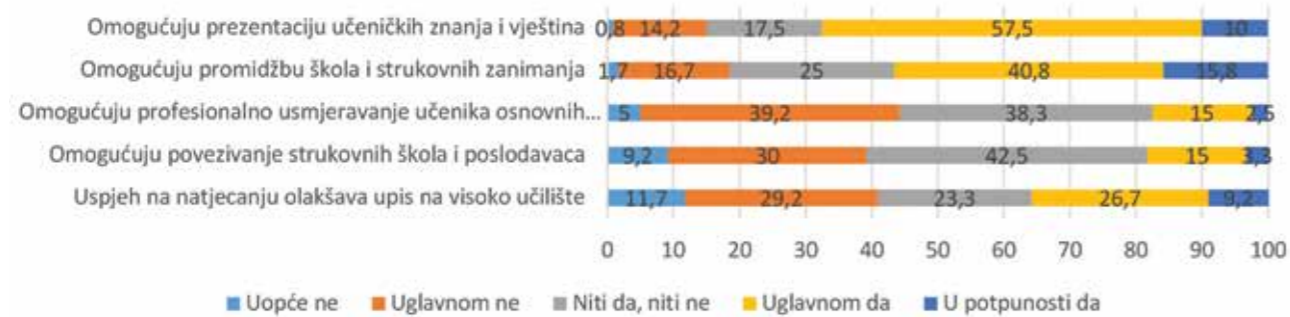
Grafikon 13. Mentorska procjena optimalnog trajanja natjecanja

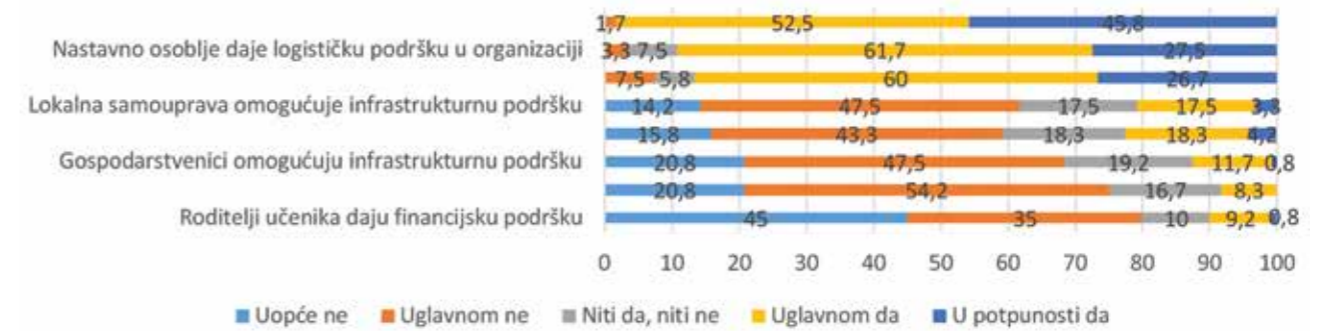
Grafikon 14. Ravnateljska procjena sustava natjecanja u njegovim različitim aspektima (%)

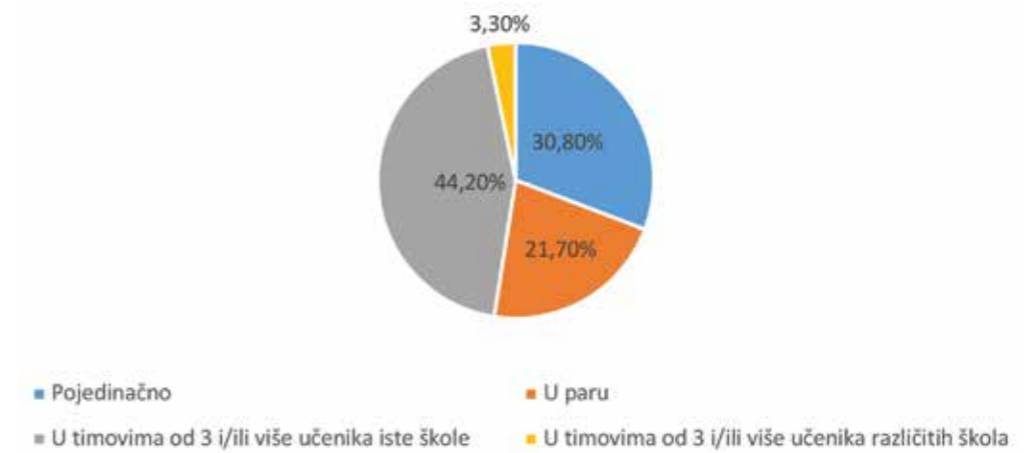
Grafikon 15. Ravnateljska procjena važnosti natjecanja u pojedinim aspektima (%)

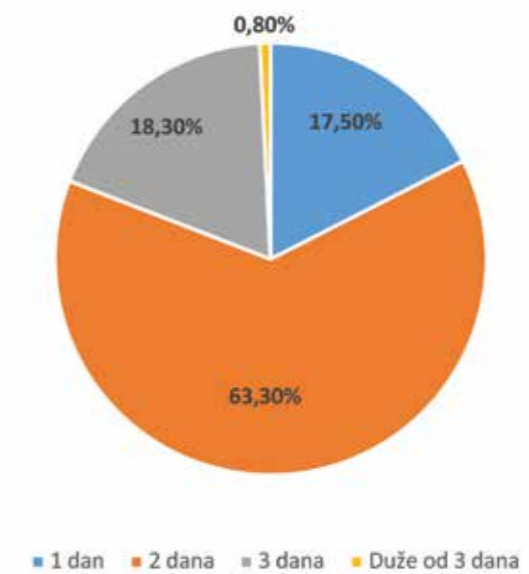
Grafikon 16. Ravnateljska procjena podrške različitih aktera natjecanjima (%)

Grafikon 17. Najprihvatljiviji model natjecanja prema mišljenju ravnatelja

Grafikon 18. Ravnateljska procjena optimalnog trajanja natjecanja

Prilog II. Popis disciplina za koje će se u školskoj godini 2022./2023. održati državno natjecanje

SEKTOR/ PODSEKTOR	BR. DISCIPLINE (ŠIFRA)	DISCIPLINA	BR. NATJECATELJA	TIM; POJEDINAČNO	POVEZANOST S NPP/ KURIKULUMIMA
I. Poljoprivreda, prehrana i veterina					
Poljoprivreda	01	Agro	10	P	Agrotehničar, Poljoprivredni tehničar vrtlar, Poljoprivredni tehničar fitofarmaceut, Agroturistički tehničar
	02	Cvjećarstvo	8	P	Cvjećar
Prehrana	03	Pekarstvo	8	P	Pekar Prehrambeni tehničar
	51	Nutri-vita	4 tima s po 2 učenika	T	Prehrambeni tehničar Tehničar nutricionist
Veterina	04	Veterina	8	P	Veterinarski tehničar
II. Šumarstvo, prerada i obrada drva					
Šumarstvo	05	Šumarstvo	8	P	Šumarski tehničar, Šumar
Prerada i obrada drva	06	Stolarstvo	8	P	Stolar, Stolar JMO, Stolar DM
III. Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija					
Kemijske tehnologije	44	Eko laboratorij	8	P	Ekološki tehničar, Kemijski tehničar
IV. Moda, tekstil i koža					
Moda i tekstil	07	Izrada modnog proizvoda	8	P	Krojač
	08	Modni dizajn i tehnologija	8	P	Modni tehničar, Dizajner odjeće, Modni stilist
Moda i koža	49	Dizajn modnih dodataka	4 tima s po 2 učenika	T	Obučar, Galanterist, Tehničar modelar obuće i kožne galanterije
V. Grafička tehnologija i audiovizualne tehnologije					
Grafička tehnologija	10	Grafički dizajn i tehnologija	8	P	Grafički tehničar, Grafički tehničar pripreme, Grafički urednik dizajner, Grafičar pripreme
Audiovizualne tehnologije	11	Multimedija	8	P	Web dizajner, Medijski tehničar

VI. Strojstvo, brodogradnja i metalurgija					
Strojstvo, brodogradnja i metalurgija	12	Automehatronika	12	P	Automehatroničar, Automehaničar, Autoelektričar, Tehničar za vozila i vozna sredstva
	13	Kućne instalacije	4 tima s po 2 učenika	T	Vodoinstalater, Instalater grijanja i klimatizacije, Instalater kućnih instalacija
	14	Strojarske tehnike	12	P	Strojarski tehničar, Strojarski računalni tehničar, Računalni tehničar za strojarstvo, Tehničar za energetiku, Tehničar za mehatroniku, Tehničar za finomehaniku, Tehničar za obrađivačke tehnike, Tehničar za strojeve i uređaje, Brodograđevni tehničar, Tehnički crtač
	15	CNC i CAD/CAM tehnologije	8	P	CNC operater, Strojarski tehničar, Strojarski računalni tehničar, Računalni tehničar za strojarstvo, Tehničar za obrađivačke tehnike, Tehničar za mehatroniku
VII. Elektrotehnika i računarstvo					
Elektrotehnika	16	Električne instalacije	8	P	Elektroinstalater, Elektromonter, Telekomunikacijski monter, Elektromehaničar, Elektroničar-mehaničar i Elektroničar
Računarstvo	17	Izrada programskih rješenja	8	P	Tehničar za računarstvo
	45	Administracija IT sustava	8	P	Programer/programerka računalnih primjena, Administrator/administratorica područne računalne mreže (LAN), Računalni tehničar/računalna tehničarka, Tehničari/tehničarke za razvoj računalnih mreža i sustava, Tehničar/tehničarka za telekomunikacije, Tehničar/tehničarka za računarstvo, Elektrotehničar/Elektrotehničarka, Tehničar/tehničarka za elektroniku, Tehničar/tehničarka za mehatroniku
VIII. Graditeljstvo, geodezija i arhitektura					
Graditeljstvo	18	Graditeljska tehnologija	10	P	Građevinski tehničar Arhitektonski tehničar
	19	Arhitektonske tehnologije	10	P	Arhitektonski tehničar
	20	Zidarstvo	5 tima s po 2 učenika	T	Zidar
	21	Keramičarstvo i oblaganje	8	P	Keramičar-oblagač
	22	Suha gradnja	4 tima s po 2 učenika	T	Monter suhe gradnje
	23	Soboslikarstvo	8	P	Soboslikar
Geodezija	24	Geodezija	8	P	Tehničar geodezije i geoinformatike

IX. Ekonomija, trgovina i poslovna administracija					
Ekonomija	26	Poduzetništvo	4 tima s po 2 učenika	T	Ekonomist, Komercijalist
Trgovina	27	Prodajne vještine	10	P	Prodavač
Poslovna administracija	47	Tajničko poslovanje	10	P	Poslovni tajnik, Upravni referent
X. Turizam i ugostiteljstvo					
Turizam	28	Poslovanje recepcije hotela	12	P	Hotelijsko-turistički tehničar, Turističko-hotelijski komercijalist
	52	Turistička destinacija	12	P	Hotelijsko-turistički tehničar, Turističko-hotelijski komercijalist
Ugostiteljstvo	30	Kuharstvo	8	P	Kuhar, Turističko-hotelijski komercijalist
	31	Ugostiteljsko posluživanje	10	P	Konobar, Turističko-hotelijski komercijalist
	32	Slastičarstvo	8	P	Slastičar, Turističko-hotelijski komercijalist
XI. Promet i logistika					
Promet	50	Prometna tehnologija i logistika	8	P	Tehničar cestovnog prometa, Tehničar za željeznički promet, Zrakoplovni prometnik, Tehničar za logistiku i špediciju, Tehničar za poštanske i financijske usluge
	34	Pomorska nautika	6	P	Pomorski nautičar
	35	Vožnja motornog vozila	8	P	Vozač motornog vozila
XII. Zdravstvo i socijalna skrb					
Zdravstvo	36	Fizioterapeutska skrb - fizioterapeutski/a tehničar/ka	8	P	Fizioterapeutski/a tehničar/ka
	37	Zdravstvena njega	10	P	Medicinska sestra/tehničar opće njege
XIII. Osobne, usluge zaštite i druge usluge					
Osobne usluge	38	Frizerstvo	12	P	Frizer
	39	Kozmetička njega	8	P	Kozmetičar Medicinski kozmetičar
Učenici s teškoćama					
Ugostiteljstvo	40	Pomoćni kuhar i slastičar	8	P	NPP Pomoćni kuhar i slastičar

Poljoprivreda	41	Pomoćni cvječar	4 tima s po 2 učenika	T	Pomoćni cvječar Pomoćni vrtlar
Međusektorska disciplina					
Međusektorska disciplina	42	Robotika (EiR, SBM)	6 timova s po 2 učenika	T	EiR: Tehničar za elektroniku, Tehničar za računalstvo, Tehničar za mehatroniku, Elektrotehničar SBM: Strojarski tehničar, Strojarski računalni tehničar, Računalni tehničar za strojarstvo, Tehničar za energetiku, Tehničar za mehatroniku, Tehničar za finomehaniku, Tehničar za obrađivačke tehnike, Tehničar za strojeve i uređaje, Brodograđevni tehničar, Tehnički crtač
	43	Mehatronika (EiR, SBM)	8	P	EiR: Tehničar za elektroniku, Tehničar za računalstvo, Tehničar za mehatroniku, SBM: Strojarski tehničar, Strojarski računalni tehničar, Računalni tehničar za strojarstvo, Tehničar za energetiku, Tehničar za mehatroniku, Tehničar za finomehaniku, Tehničar za obrađivačke tehnike, Tehničar za strojeve i uređaje, Brodograđevni tehničar, Tehnički crtač

